

Відповідальність і покликання

Дорогі колеги, шановні читачі!

З великим задоволенням вітаємо вас зі святом – Днем юриста України! Це свято об'єднує тих, хто стоїть на сторожі законності, захищає права та свободи громадян, забезпечує справедливість у нашій державі.

Бути юристом – це не просто професія, це покликання та відповідальність. Саме ви, шановні правники, своїми знаннями, мудрістю та досвідом щодня будujete правову основу нашого суспільства, створюєте умови для розвитку справедливої, сильної та демократичної України. Сьогодні ваша праця, як ніколи, є важливою для зміцнення правопорядку, забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина.

Наша юридична спільнота – це велика родина, де кожен відіграє свою унікальну роль. І ми щасливі, що саме журнал Femida.ua став для вас майданчиком для обміну думками, знаннями, досвідом та натхненням. Ми пишаємося тим, що можемо разом з вами розвивати професійну спільноту, допомагати зростати, досягати нових вершин та спільно долати виклики, які ставить перед нами час.

У цьому святковому номері ми підготували для вас найактуальніші матеріали, інтерв'ю з видатними представниками юридичної спільноти, аналітику останніх змін у законодавстві та цікаві історії успіху. Сподіваємося, що цей випуск стане для вас не лише джерелом корисної інформації, але й натхненням для нових звершень.

Нехай ваша професійна діяльність приносить задоволення, нові можливості та перемоги! Бажаємо вам міцного здоров'я, невичерпної енергії та натхнення у всіх починаннях.

З повагою
Олена Андрейкіна,
Головний редактор Femida.ua

Зміст

Євгеній Ісаєнко Адвокат, радник кримінальної практики Attorneys at Law «Leshchenko, Doroshenko & partners»	4
Олег Борійчук Адвокат, партнер Nota Group, директор юридичного департаменту	10
Андрій Калараш Суддя Верховного Суду, помічник командира 150 навчального центру Сил територіальної оборони Збройних Сил України з правової роботи – начальник юридичної служби навчального центру, лейтенант юстиції	16
Олена Яремчук Керуючий партнер Limited Liability Company Legal Consulting Group «Yaremchuk and Partners»	20
Ганна Іщенко Керуючий партнер Адвокатського Об'єднання «Ганна Іщенко і партнери»	22
Олександр Зайцев Адвокат Attorneys at Law «Leshchenko, Doroshenko & partners»	26
Денис Терещенко Адвокат, керуючий партнер Адвокатського об'єднання ALERTES	32
Андрій Авторгов Приватний виконавець України, к.ю.н.	36
Ігор Шевченко Директор Інституту державної ефективності	40
Станіслав Ліфлянчик Адвокат, керуючий партнер Адвокатської фірми «Пакс»	46
Ігор Фомін Адвокат	50
Наталя Лісневська Адвокат з медичного права	54

Марія Фесик Приватний виконавець виконавчого округу м. Києва, заступник Голови Ради приватних виконавців м. Києва, член редакційної колегії Вісника АПВУ	58
Аліна Давидова Адвокат, радник кримінальної практики Attorneys at Law «Leshchenko, Doroshenko & partners»	62
Ігор Гарбарук Міжнародний експерт, економіст	66
Людмила Кожура Докторка юридичних наук, професорка, директорка навчально-наукового інституту «Юридичний інститут Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана», член Ради прокурорів України	70
Людмила Ярошенко Політолог, правник, радник адвокатського об'єднання «Імператив-плюс», керуючий партнер компанії «Грінбіз консалтинг»	74
Дарина Старовойтова Адвокат, партнер, керівник цивільної практики Адвокатського об'єднання «VERITY GROUP»	76
Наталія Павловська Адвокат, к.ю.н, доцент	80
Андрій Приходько Засновник Юридичного маркетингу КОНСУЛЬТАНТ	82
ВИДАТНІ ЮРИСТИ МИНУЛОГО	
Микола Міхновський Адвокат, громадський і політичний діяч, основоположник та ідеолог державної самостійності України	31
Кость Левицький Адвокат, державний діяч, один із найвизначніших політичних діячів Галичини кінця XIX – початку XX століття	57

Засновник та видавець:
ТОВ «МЕДІА-БРІДЖ»

Головний редактор:
Олена Андрейкіна-Зварич

Журналіст:
Тетяна Пашковська

Верстка:
Ірина Кирноз

Наклад: 1000 примірників.

Періодичність виходу
6 разів на рік.

Сфера розповсюдження:
загальнодержавна, зарубіжна.

Адреса редакції:
01135, м. Київ,
Вул. Дмитрівська 75

**З питань співпраці,
розміщення реклами
та розповсюдження
звертайтеся:**
тел. (099) 460-20-24
e-mail: office@femida.ua

Свідоцтво про державну
реєстрацію друкованого
засобу масової
інформації:
КВ № 20776-10576 ПР

Видається з 2010 року.
Передрук матеріалів можливий
лише за наявності письмової
згоди редакції.

Думка редакції може не збігатись
з думками авторів.

Відповідальність за зміст реклами
несуть рекламодавці.

Видруковано:
підприємство ФОП Кудіна Г.О.,
на типографії
Товариство з обмеженою
відповідальністю
«Арт Студія Друку»

Євгеній Ісаєнко

Пане Євгенію, у березні Attorneys at Law «Leshchenko, Doroshenko & partners» відзначитиме своє 10-річчя. Розкажіть про команду компанії, кредо, методи роботи та основні досягнення.

Дійсно, наближення ювілейної дати є хвилюючою та водночас радісною подією для кожного члена нашого колективу. Це можливість на мить зупинитися, озирнутися на подоланий шлях, оцінити успіхи, щоб визначити подальші напрямки розвитку та надихнутись на нові звершення.

- Безумовно, перше,
- на що звертаєш увагу –
- це команда об'єднання,
- яка складається
- з професійних,
- амбітних та цілеспрямованих людей, кожен
- з яких, від партнера до юриста, вносять свій вклад у діяльність і розвиток компанії, кількісний склад якої з року в рік збільшується та на сьогоднішній день налічує більше 20 юристів

Говорячи про склад команди, в першу чергу варто сказати про її рушійну силу, якою є партнери адвокатського об'єднання. Це не просто керівники, а в першу чергу лідери, які задають темп нашої роботи, встановлюють її стандарти, а також особисто супроводжують справи, демонструючи на власному прикладі високоякісний рівень надання правничої допомоги.

Таке ставлення надає можливість радникам, адвокатам, їх помічникам та юристам безпосе-

редньо спостерігати за роботою партнерів, брати з них приклад та отримувати досвід у складних та резонансних справах, що сприяє професійному та особистісному розвитку кожного члена колективу.

Також станом на сьогодні в нашій компанії на посадах радників працюють троє адвокатів, які є прикладом гармонійного кар'єрного зростання у стінах адвокатського об'єднання. Кожен з них розпочинав свої перші кроки в адвокатурі з посади помічника адвоката, згодом став самостійним адвокатом та в подальшому був призначений на посаду радника.

На мій погляд, цілком закономірною є тенденція до кар'єрного росту членів колективу, які розпочинають роботу в об'єднанні з посад юристів та помічників адвокатів, а в подальшому отримують свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю. Завдяки можливості бути безпосередньо залученим до ведення справ, отримувати нові знання та досвід, вони з перших днів роботи в якості вже адвоката спроможні надавати якісну та ефективну правову допомогу, часто продовжуючи ведення тих же справ, але у новому статусі.

Важливими членами колективу є помічники адвокатів та юристи, які разом з адвокатами занурюються в кожну справу, готують проекти процесуальних документів, залучаються до формування правових позицій, збирання доказів, отримуючи в такий спосіб з самого початку своєї правничої кар'єри в адвокатурі найважливіший ресурс – досвід.

Таким чином, кожного члена колективу Attorneys at Law «Leshchenko, Doroshenko & partners» можна порівняти з ідеально підібраною деталлю у злагодженому механізмі роботи компанії, що працює задля досягнення найкращого результату для наших клієнтів.

Це пояснює значні досягнення команди на ринку юридичних послуг за 10 років, а головне – довіру клієнтів.

Стосовно кредо компанії, то ми впевнені, що фахові знання та віра в те, що робиш, обов'язково дають результат. В кожній справі ми намагаємося зробити все можливе, використовуючи будь-яку можливість для збирання доказів на підтвердження власної позиції. Найкращою винагородою для нас є довіра наших клієнтів, які користуються нашими послугами протягом багатьох років, а також рекомендують наше об'єднання іншим. Це надихає і підтверджує правильність обраного вектору розвитку, методів та підходів до роботи.

Важливою складовою нашої роботи є індивідуальність та комплексність підходів до ситуації кожного клієнта. Ці принципи зберігаються на всіх етапах роботи, включаючи чесність, відповідальність та конфіденційність, з метою досягнення найкращого результату.

- Серед основних досягнень компанії передусім виділяю вдячність клієнтів за отриману допомогу, починаючи від консультацій та завершуючи ухваленням остаточних рішень у справах на користь клієнтів, зокрема за межами нашої країни

Вважаю окремим досягненням для адвокатського об'єднання те, що, незважаючи на виклики, які постали перед країною в лютому 2022 року і тривають

Незважаючи на відносно молодий вік, Ви змогли стати радником кримінальної практики у одному з провідних адвокатських об'єднань на юридичному ринку України. Євгенію, який секрет Вашого успіху у побудові кар'єри?

Через склад мого характеру та високу самокритичність мені доволі складно самотійно позитивно себе оцінювати та визнавати, що мною досягнуто успіху в побудові кар'єри. На мій погляд, попереду ще чекає багато роботи та випробувань, які потрібно подолати, особливо в такій динамічній діяльності, як адвокатура, яка вимагає постійного руху, розвитку і самовдосконалення.

Однак, дійсно, призначення мене на посаду радника у Attorneys at Law «Leshchenko, Doroshenko & partners» стало визначальним здобутком, як у професійному, так і в особистісному аспектах, що мотивує не зупинятися на досягнутому та рухатися вперед, не збавляючи темпів.

До команди об'єднання я долучився на початку 2021 року в ролі помічника адвоката кримінальної практики, з перших днів мною поділялися цінності компанії, підхід до роботи та відчуття відповідальності перед клієнтами.

Варто також вказати, що за відсутності належного наставництва було б неможливо досягти таких результатів, які є на сьогоднішній день, тому вважаю, що у цьому плані мені дійсно пощастило, оскільки партнери адвокатського об'єднання були та залишаються для мене прикладами, які варто наслідувати, переймаючи від них як професійний, так і життєвий досвід.

Для успішної кар'єри необхідні бажання, наполегливість і віра в те, чим займаєшся, а також підтримка оточення, яке звертає увагу на помилки і створює умови для подальшого розвитку.

Ви спеціалізуєтесь на сфері кримінального права та процесу. Як працюють «кримінальні» закони під час війни?

Початок 2022 року став карколомним іспитом для українського народу та держави, що істотним чином вплинуло на всі без виключення сфери суспільного

Вважається, що «під час війни закони мовчать», але реалії сьогодення свідчать – під час війни закони не мовчать, а лунають по-іншому

життя. Утім, завдяки військовим, працівникам правоохоронних органів, медикам та волонтерам, ситуацію в Україні вдалося стабілізувати, що надало необхідний час для початку роботи законів у нових умовах воєнного стану.

Вважається, що «під час війни закони мовчать», але реалії сьогодення свідчать – під час війни закони не мовчать, а лунають по-іншому. Тому, на моє глибоке переконання, «кримінальні» закони в умовах воєнного стану лише дещо інакше визначають порядок кримінального провадження в Україні.

Неправильно стверджувати, що правозастосування в умовах воєнного стану у сфері кримінального права та процесу є ідеальним, оскільки навіть до початку широкомасштабного вторгнення ситуація була не бездоганною. Проте, внесені зміни у законодавство переважно надали відповіді на питання, яким чином необхідно застосовувати ті чи інші положення кримінального законодавства в умовах правового режиму воєнного стану.

Звісно, надзвичайно важливим є також те, яким чином застосовується законодавство, адже навіть найкращий правовий акт може бути дискредитований його неправильним застосуванням або інтерпретацією.

З якими проблемами сьогодні найчастіше звертаються клієнти?

На сьогоднішній день зберігається тенденція доволі великої кількості звернень щодо надання правової допомоги в корупційних кримінальних провадженнях та у справах щодо захисту бізнесу від часто невинуватого тиску з боку правоохоронних органів, також є запити на представництво інтересів клієнтів у справах, пов'язаних із застосуванням санкцій.

Можу припустити, що це пов'язано з тим, що з початку війни стрімко збільшився запит суспільства на покарання тих, кого охрестили злочинцями ще до ухвалення вироку. На жаль, за допомогою однобічно висвітленої правоохоронними органами чи журналістами інформації нерідко висновки про винуватість та «вироки» ухвалюються суспільством ще до початку розгляду справи в суді. Як наслідок, для фігурантів таких справ відновлення репутації, доведення невинуватості, а також отримання справедливої сатисфакції стає важким та довготривалим випробовуванням.

На 14-th KYIV CRIMINAL LAW FORUM Ви підняли питання здійснення захисту в умовах правового режиму воєнного стану. Розкажіть, які проблеми виникають у зв'язку з цим?

Як я вже зазначив, однією з головних проблем, яка існує зараз та супроводжує здійснення захисту в умовах воєнного стану, є порушення презумпції невинуватості, особливо це стосується публічних осіб.

Так, масовими є випадки поширення в медіа інформації із категоричними висновками щодо вчинення тією чи іншою особою кримінального правопорушення, навіть до розгляду в суді питання про застосування запобіжного заходу. Звісно, запит суспільства на притягнення до відповідальності осіб, причетних до можливого вчинення корупційних кримінальних правопорушень, є надзвичайно високим, особливо в умовах війни. Однак, як свідчить практика, далеко не завжди зібрані стороною обвинувачення докази, які досліджуються в ході подальшого судового розгляду, є достатніми для визнання особи винною у вчиненні інкримінованого їй злочину. Водночас, публікації в мережі Інтернет залишаються, з усіма подальшими

негативним репутаційними наслідками для людини.

Також відмітив, що в судових рішеннях про застосування запобіжних заходів спостерігається тенденція до встановлення існування ризику переховування від органів досудового розслідування та/або суду у зв'язку з самим фактом введення в Україні воєнного стану, а також військовою агресією російської федерації. Цей ризик також зараз часто констатується через можливість перетинання державного кордону підозрюваним поза межами пункту пропуску, тобто фактично такий ризик вважають доведеним автоматично, що є порушенням, як на мене.

Внесені на початку воєнного стану зміни до законодавства, якими дозволялось фактично автоматичне продовження запобіжних заходів особам, які утримуються під вартою, у зв'язку з неможливістю проведення судових засідань, створювали значне поле для маніпуляцій, тому позитивно, що у 2024 році Конституційний Суд України виправив цю проблему, визнавши положення ч. 6 ст. 615 КПК України неконституційними.

Звісно, додалися технічні проблеми, адже внаслідок відключень світла за відсутності альтернативних джерел живлення у більшості судів країни неможливо проводити судові засідання, оскільки законодавство встановлює обов'язку їх технічну фіксацію, тому суттєво збільшуються строки розгляду справ.

Які кейси Вам більше до вподоби, в чому знаходите їхню професійну цікавість та як вдається налаштувати власний емоційний фільтр, запобіжник від переживання долі клієнта?

Особливість роботи в кримінальній практиці полягає у тому, що будь-яка справа є цікавою,

донині, нам вдалося зберегти напрацьовані здобутки та, що найголовніше, не втратити колектив і клієнтів. Завдяки кожному та кожній, хто сьогодні захищає нашу країну, ми маємо можливість рухатися далі.

Attorneys at Law «Leshchenko, Doroshenko & partners» займає високе місце на професійному юридичному ринку і за цей рік увійшла до топ компаній у різних практиках в рейтингових дослідженнях «Вибір Клієнта», «Лідери ринку 2024», «Адвокат року 2023» тощо. Як вдається досягти таких висот?

Високі позиції нашої команди в професійних юридичних рейтингах є наслідком кропіткої та наполегливої праці кожного члена колективу, який з дня в день, з року в рік докладає максимум зусиль, енергії, знань, творчості та завзятості задля отримання найліпшого результату.

Відповідальне та своєчасне виконання завдань, пошук нових стратегій та підходів до надання правової допомоги, наполегливість та прагнення до отримання кращих результатів, навіть за невеликої їх перспективи, дозволяють нам перебувати там, де ми є.

оскільки фактичні обставини завжди різні і кожного разу необхідно вибудовувати нову тактику захисту, збирати докази на підтвердження своєї правової позиції, а також вивчати особливості конкретних суспільних відносин, в яких особа притягається до кримінальної відповідальності.

Цікавими в цьому контексті є корупційні кримінальні правопорушення, адже далеко не завжди та інформація про розкриття злочину, яка висвітлюється в медіа, відповідає дійсним фактичним обставинам. І це, у свою чергу, мотивує на збір доказів з метою відстоювання власної версії подій.

Особливий інтерес становлять кримінальні справи, пов'язані з тим чи іншим видом господарської діяльності, адже сфери господарювання переважно зовсім різні, тому дуже цікаво розбиратися з особливостями різних господарських відносин, щоб віднайти аргументи на протиположну версію сторони обвинувачення. Такі справи зазвичай є об'ємними і складними, однак водночас їх аналіз і вивчення дозволяють розширити власний світогляд про економічну діяльність в різних галузях.

Велике навантаження та значний обсяг роботи по справах дійсно можуть призводити до власного вигорання та втоми, як фізичної, так і емоційної, що підсилюється хвилюванням за долю клієнта. Як би мені цього не хотілось, але ефективних запобіжників від цього на сьогоднішній день не маю, оскільки переймаюся кожною справою та кожним клієнтом, віддаючись роботі на повну, що, звичайно, позначається на моєму фізичному та психологічному стані. Проте, я намагаюсь знаходити у цьому свої переваги, бо завдяки такому відданому ставленню до роботи постійно шукаю нові ідеї, перевіряю більшу кількість версій та доказів, тобто завжди перебуваю в тонусі.

Чи можете поділитися Вашим найбільшим розчаруванням, а також радісним моментом у професійній діяльності?

Не те, щоб це викликало в мене найбільше розчарування, але вважаю великою проблемою наявність обвинувального ухилу в судах всіх інстанцій. Зазначене

явище прослідковується як на стадії досудового розслідування, коли стороні захисту набагато важче зібрати свою доказову базу, адже часто дуже важко переконати слідчого суддю в необхідності отримання тимчасового доступу до тих чи інших речей і документів, так і під час судового провадження, коли при оцінці доказів перевага надається доказам сторони обвинувачення.

Стосовно радісних моментів у професійній діяльності, то одразу мені на думку не спадає щось окреме, оскільки через складність та об'ємність справ радість приносять навіть маленькі перемоги. Такі моменти завжди сповнюють позитивними емоціями, починаючи від відмови у задоволенні клопотань сторони обвинувачення про застосування запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою, завершуючи отриманням доказів, які підтверджують обрану правову позицію, з подальшим ухваленням рішень на користь клієнтів, від скасування арештів майна до виправдувальних вироків.

Робота адвоката надскладна та віднімає багато часу, зусиль, енергії, а надто сьгодні, в умовах війни. Як проводите вільний час та абстрагуєтесь від проблемних моментів у роботі?

Найкращим рецептом вважаю зміну фокусу уваги з інтелектуального навантаження на фізичне. Тому за будь-якої нагоди намагаюся знаходити час для відвідування тренажерного залу, а також бігу, що дозволяє абстрагуватися від робочих питань та починає наступний день із бажання попрацювати над документами. Також відволіктись від роботи допомагає спілкування на непрофесійні теми з друзями, особливо з тими, хто взагалі не дотичний до юриспруденції, оскільки це дозволяє поглянути на світ під іншим кутом зору. Останнім рятівником від втоми для мене є світ літератури, на що, якщо чесно, ніколи не вистачає достатньо часу, але навіть декілька сторінок на день дозволяють короткостроково зануритися в інший світ та відволіктися від навколишніх турбот.

Де знаходите натхнення для адвокатської діяльності та як мотивуєте себе і команду на високі результати?

На мою думку, найбільш сильну та довгострокову мотивацію людині дає заняття улюбленою справою. Чим би ви не займалися у житті, ніщо так не мотивує рухатися вперед, як «сродна праця», за концепцією Григорія Сковороди. Мені в цьому плані пощастило, адже для мене такою працею є адвокатура.

Головним джерелом власного натхнення вважаю довіру клієнтів. Тут йдеться не тільки про відповідальність за справу, але першочергово за долю людини, якій загрожує покарання, пов'язане із позбавленням свободи. Усвідомлення цього не дає можливості бути немотивованим.

Вірю, що таке ж відчуття має команда адвокатського об'єднання, оскільки результат справи залежить від злагоджених дій кожного члена колективу. У цьому аспекті мотивацію також підсилює змагальність сторін, закладена в самій природі адвокатури, яка надихає команду прагнути до досягнення найкращого результату.

Яку пораду можете дати молодим юристам і адвокатам на шляху до успішної кар'єри? Які якості допомагають в професійній діяльності?

Я переконаний, що шлях до успішної кар'єри в адвокатурі залежить від особистого ставлення до професії, тобто її треба сприймати такою, якою вона є, з усіма недоліками та перевагами.

Якщо, не дивлячись на труднощі та особливості, ви все ж відчуваєте задоволення і любов до цієї професії, то працьовитість, наполегливість та допитливість – це ті «три кити», на яких ґрунтується успіх у будь-якій справі. Саме ці риси своєї персоналії потрібно плекати та розвивати.

Також у сучасному світі не можна рухатися вперед без впевненості у собі. Більшість юристів, як правило, є перфекціоністами, постійно сумніваються в належній якості своєї роботи, прагнуть до іноді надмірного вдосконалення результату. Однак, у нашій професії приймати рішення та діяти потрібно «в моменті» і без зайвих вагань, оскільки ви ніколи не будете готовими більше, ніж тут і зараз.

Партнер Nota Group,
директор юридичного департаменту,
адвокат

Олег Борійчук

Головним натхненням «NOTA GROUP» стало бажання дати бізнесу додаткову цінність, звільнити підприємців від рутини

Розкажіть про місію та головну мету діяльності Nota Group — як сформувалася компанія, що стало головним натхненням для створення?

Головним натхненням стало бажання дати бізнесу додаткову цінність, звільнити підприємців від тієї рутини, якою вони не люблять займатися: бухгалтерія, юриспруденція, кадровий облік, підбір персоналу тощо.

Наша місія сформувалася у перший рік діяльності нашої компанії — ми не просто надаємо юридичний, бухгалтерський, кадровий супровід, а оберігаємо мрії підприємців від повсякденних турбот. Мені особисто оце «оберігаємо мрії підприємців від повсякденних турбот» дуже відгукується. Це та найбільша цінність, яку ми даємо бізнесу.

Як відбувається співпраця, чи можна замовити окремо якусь послугу?

Звісно, можна окремо. Ми починаємо з того, яка ваша ціль, яка ваша мета, чого ви хочете досягти. Іноді трапляються ситуації, коли ми говоримо: для вашого бізнесу аутсорсинг-бухгалтерія не підійде, оскільки у вас велика кількість первинних документів і має бути, як мінімум, один бухгалтер в штаті. Ми можемо взяти на себе функцію контролю, функ-

цію головного бухгалтера, але має бути людина, яка робить роботу з паперами на місці. Або ми можемо запропонувати аутстафінг — оренду нашого працівника, який буде знаходитися у вашому офісі. Тобто, все починається з мети замовника.

Яка основна цінність вашої компанії є найбільш важливою?

Людиноцентричність. Відносини з вашими працівниками і відносини з вашими клієнтами не можуть вкрати конкуренти. І перші відносини служать основою другим. У маркетингу важливо не те, що ви про себе самі пишете чи говорите, а те, що насправді думаються і відчувають ваші клієнти, маючи справу з вами. Щоб справити неабияке враження, треба бути людиноцентричними, небайдужими, сервісними. І це відчувають наші працівники та клієнти.

Чи були випадки, коли цінності компанії допомогли подолати кризу або уникнути серйозних проблем?

Наша компанія продовжувала зростати і під час пандемії, і під час війни завдяки тому, що ми підібрали людей з подібними цінностями, з геном сервісу в ДНК, і вони знаходяться в оточенні, яке їх підтримує і надихає.

Цього достатньо, щоб впоратися із будь-якими складнощами.

Вже кілька років український бізнес демонструє неймовірну адаптивність в умовах повномасштабної війни. Чи змінилось щось у практиках Nota Group після 24 лютого?

Ми загартувалися. Нещодавно ми розбирали ідентичність нашої команди і нашою сильною стороною люди назвали стійкість. Постійно підкреслюю, що найважливіша навичка, яка відповідає за успіх у бізнесі та кар'єрі — це вміння давати раду собі і з іншими людьми. Якщо хтось один «посипався», цей настрій дуже швидко зчитується і передається. Кого ми точно не потерпимо у нашому колективі — це токсичну людину, яка створює емоційний хаос, постійно жаліється, шукає виправдань замість можливостей, від якої постійний негатив, яка «отруєє воду в колодязі». Темні часи підсвічують таких людей. На щастя, в нашому колективі такими виявились одиниці, ми з ними попрощалися.

Розкажіть детальніше про вашу корпоративну культуру та про взаємодію із працівниками. Які підходи ви використовуєте у менеджменті?

Всіх працівників я умовно ділю на три категорії, за Джеком Уелчем.

Найважливіша навичка, яка відповідає за успіх у бізнесі та кар'єрі — це вміння давати раду собі і з іншими людьми

95 % наших клієнтів – це прямі рекомендації

Категорія А — це найбільш залучені та ініціативні працівники, які перевищують очікування і керівника, і клієнтів. Втратити працівника категорії А — це «смертний гріх» для роботодавця. Категорія В — працівники, які стабільно якісно виконують свою роботу. Вони менш залучені, але до них немає претензій стосовно того, що вони роблять щось не так. Категорія С — це найслабша ланка, найменш залучені, найменш лояльні до компанії працівники.

Працівники знають про цей мій підхід. Але за весь час, що я працюю, у своєму підрозділі я звільнив тільки одну людину. Адже люди намагаються підтягнутися із категорії С у В, а із В у А. Якщо категорія А буде більше 50% колективу, то у інших немає шансів знаходитися в цьому середовищі і не змінюватись.

Опишіть свою команду в кількох словах.

Добррозичливість і порядність – це ті якості, які я найбільше ціную в людях. Відчуваю це у своїй команді. Як вже згадував, нещодавно ми розбирали ідентичність команди, і самі працівники назвали сильні сторони: стійкість, доброзичливість, взаємоповага, взаємодопомога, конструктивність, ерудованість, гумор, відкритість, безкорисливість і вдячність. Це для них точно не порожні слова, а те, що вони щодня відчують у своїй роботі. Це те, що їх підтримує і надихає.

Які принципи роботи з клієнтами, кому можете відмовити у наданні послуг?

Якщо стоятиме вибір між працівником і клієнтом — ми швидше відмовимося від клієнта в інтересах цінного працівника. Від клієнта ми не готові терпіти токсичність, неповагу до наших працівників. Вважаю, що клієнт — не завжди правий. Наша мета, не просто в умовах кадрового голоду, а в умовах кадрового голодомору, — це знайти, утримати, помножити найкращих людей в команді. Якщо буде якийсь клієнт, який з такою людиною поводить-

ся не чемно (порушує особисті кордони чи загальноприйняті правила етики, переходить на особистості, ображає, знецінює тощо), ми з таким клієнтом звісно попросаємося. На мою суб'єктивну думку, велика помилка, яку допускають бізнеси – вони на перше місце ставлять інтереси власника. Якщо поставити на перше місце інтереси працівників, турбуватися про них не на словах, а на ділі, щоб вони відчували цю турботу, то тоді вони це можуть транслювати і давати це відчуття клієнтам.

Чим Nota Group відрізняється від інших аутсорсингових компаній?

Свого часу, коли ми тільки виходили на ринок, я переконав

своїх партнерів зробити ставку на сервіс. Не вкладатися в маркетинг та піар, а дати клієнту відчуття щирої турботи про нього. Ми хочемо дати тобі цінність, щоб ти своїм друзям, партнерам, знайомим, розказав, як тобі з нами безпечно, затишно, комфортно, приємно. Ця стратегія спрацювала. 95% наших клієнтів — це прямі рекомендації.

Ми не беремо на роботу операторів машинного набору, ми беремо на роботу людей, усвідомлюючи, що це найцінніше, що є в нашій компанії. Ми самі транслюємо і демонструємо їм цю поведінку, яку ми очікуємо від них. Якщо ця трансляція не чітка, якщо лідер не зрозумілий для ін-

ших, не зрозумілі його очікування, його цінності, його принципи – то, відповідно, і його проєкція на команду буде розмитою. І тоді люди не розуміють, яка поведінка в цій компанії схвалюється, що від них очікують. У нас кожен партнер є таким лідером.

Цьогоріч ваша компанія посіла лідерські позиції у національному рейтингу одразу в кількох практиках. Що надає поштовх для розвитку та дозволяє триматися на плаву?

Мене як лідера компанії надихають люди та причетність до результатів. Дуже надихаюсь, коли люди не зупиняються у своєму розвитку, коли вони дають раду собі і із іншими людьми, думають

Якщо поставити на перше місце інтереси працівників, турбуватися про них не на словах, а на ділі, щоб вони відчували цю турботу, то тоді вони це можуть транслювати і давати це відчуття клієнтам

Я особисто є учасником проекту «Коуч для ветерана», де працюю з ветеранами та членами їх сімей

над тим, що вони можуть зробити цінного для команди, що можуть дати більшого компанії.

Мене дуже захоплюють люди з потенціалом, навіть прихованим. Надихає, коли я виявляю цей потенціал, пробуджую, бо коучинг — це моє покликання. Впевнений, що в організації, де немає коучингового підходу у менеджменті, приречені. Працівники, які хоча б раз у своєму житті відчували на собі, що таке коучинговий підхід, попрацювали в такій компанії, не підуть в компанію із авторитарним керівництвом.

Є лідери, які бояться, що навчачуть чомусь працівників, а вони підуть працювати до інших компаній. Стів Джобс казав навпаки: я боюся, що працівники нічому не навчаться і залишаться працювати у мене. Так от, в мене такий самий підхід. Не боюся, що людина піде з компанії. Круто, якщо вона взагалі створить свій бізнес і повернеться до нас у якості клієнта. Я з радістю відпускаю! Наприклад, одного акаунт-менеджера, якого ми виростили «з нуля», взяли на посаду директора з розвитку бізнесу у дуже відому компанію. Він заїжджає до нас в офіс і дуже вдячний, підтримує спілкування і всіляко нас рекомендує.

Нещодавно Nota Group відкрила нові офіси у Львові та має співробітників у Швейцарії. Як вам вдається у турбулентні часи війни не тільки зберігати позиції, а й масштабуватися?

Клієнти у нас з різних регіонів. А у Львові відкрили філіал, тому що на захід України релокувалося багато бізнесів зі столиці, зі сходу, з півдня. Від Києва це далекувато, тому вирішили зробити там свій осередок. Очолила філіал людина з бездоганною репутацією, з активною позицією, яка розділяє наші цінності. Офіс розташований в центрі міста, вже стартували та підписали перший контракт.

Партнерські стосунки чи амбітні перегони – як ви взаємодієте з конкурентами?

Слово «конкуренція» дещо застаріло. Зараз, якщо ви відноситеся до конкурентів саме як до конкурентів, змагаєтеся з ними, то ви багато втрачаєте. Мені подобається слово «кооперенція». Це коли якісь практики конкурентів ви використовуєте як зону свого зростання. Тобто, в чому конкуренти кращі, що ви можете взяти від них, де ви можете об'єднати спільні зусилля (провести спільний форум, організувати партнерство тощо). Не буває ж двох компаній, які абсолютно однакові. Конкуренти стають нашими партнерами, ми один одного підтримуємо, рекомендуємо, підсилюємо, створюємо певні кластери. Наприклад, ми з нашими конкурентами і учасниками Центру захисту бізнесу підтримуємо український бізнес, захищаючи від свавілля правоохоронних органів. Наші конкуренти бачили нас в роботі щодо захисту бізнесу, є певна довіра, репутація, їм безпечно нас рекомендувати. Часи «або я, або ніхто» — минули.

Чи є у вас Pro Вопо проекти для військових чи інших соціальних категорій?

Так, ми учасники проектів «Адвокати ЗСУ», «Поверни своє» (для людей, житло яких знищене внаслідок російської агресії). Nota Group є партнером Асоціації підприємців-ветеранів АТО, в межах якої ми надаємо безкоштовні консультації, надаємо знижки на свої послуги. Я особисто є учасником проекту «Коуч для ветерана», де працюю з ветеранами та членами їх сімей. Нещодавно виступав на проекті для наших захисників, які в прямому сенсі віддали частинку себе заради перемоги. На запрошення Superhumans Center взяв участь як спікер у проекті «Бізнес-старт» для тих ветеранів, які хочуть стати підприємцями. Ми регулярно беремо участь у таких проектах.

Ви є успішним коучем. Як застосовуєте навички коуча в бізнесі, в житті та в роботі із клієнтами?

Найцінніше, що я взяв для себе – автентичність. Це знати себе, відповідати за себе, бути собою. Ще важлива асертивність. Це навіть не навичка, а стан дорослої, зрілої людини, вміння екологічно відстоювати свою точку зору, не порушуючи кордонів інших людей. Якщо ви навіть повністю зі мною не згодні в чомусь, мені з цим окей і це не означає, що хтось з нас не окей) Це в тому числі вміння говорити «ні» та приймати чиесь «ні». Тобто, це повага до своїх кордонів та інших людей.

- Коучинг – це також
- про безоціночність,
- неупередженість.
- Один із інструментів,
- які я щодня
- використовую
- у своєму житті –
- принцип ОЗЕРО:
- О – обставина
- (будь-яка обставина
- не має емоційного
- забарвлення);
- З – значення, яке ми
- надаємо цій обставині
- (як тільки ми надали
- їй значення – ми
- відчуваємо емоції);
- а вже емоція
- визначає нашу
- реакцію – Р;
- О – це обставина, яка
- виникла внаслідок
- цього значення,
- емоцій і реакцій

Як це проявляється у реальному житті? Наприклад, була така ситуація: дві людини в офісі зустрілися у коридорі, одна з них не

привіталася. Та, з котрою не привіталася, надала цьому значення і сприйняла як неповагу до себе. А людина, котра не привіталася, просто на той момент була у собі, у своїх думках і просто не помітила колегу. Тут йдеться про одну і ту ж обставину, якій було надано різне значення. Таких обставин десятки щодня.

Хто у вашій компанії приймає остаточне рішення — Ви, чи надаєте можливість співробітникам самим це зробити і нести відповідальність за своє рішення?

Вони знають, що до мене не можна прийти з «Х'юстон, у нас проблеми». Потрібно прийти з «сталася така ситуація, я розглядав такі варіанти вирішення, оцей вважаю найкращим». Тобто, співробітник приходить уже з кращим варіантом вирішення проблеми. Якщо це зона моєї відповідальності, можу як керівник

задати питання: а чому? а що ще треба врахувати? Я намагаюся у коучинговому стилі стимулювати людей приймати на себе більше відповідальності, більше досліджувати, виявляти додаткові варіанти, шукати оптимальне рішення задачі.

Відомо, що Ви досить довго займалися танцями, а саме танго. Іноді юридичне обслуговування у його складності і віртуозності можна порівняти із цим темпераментним танком. Чи було вам це вміння помічним в житті як юристу, коучу, людині?

Так, досить довго професійно займався аргентинським танго. І якщо взяти кількість грошей, які я там заробляв за 1 хвилину, то це був рекорд, який я досі не можу побити в бізнесі. І якби це були більш часті і регулярні заробітки, то може і не пішов би в бізнес. Моє життя до і після танго – це

два різних життя. Танго навчило мене інакше відчувати смак життя, проживати кожен момент, кожную секунду. Воно навчило відповідальності за все, що відбувається в парі. Ти відповідаєш за себе, за партнерку, за кожен рух. Цей танець – імпровізація, партнерка не знає, куди ти її поведеш. Вона тобі довіряє, а ти відповідальний за себе, за неї і за сам танець. Звідти я черпав неймовірну кількість енергії. Мені дуже цього не вистачає. Для мене прощальний концерт відбувся у січні 2018 року в Київському національному академічному театрі оперети, я вирішив завершити професійну танцювальну кар'єру.

Власне, тоді ми активно розвивали Nota Group, у лютому 2018 у мене народилася друга дитина. Тому я розставив пріоритети на користь родини і бізнесу. Але танго завжди у мене в серці як неймовірний досвід, яким я пишуся.

Суддя Верховного Суду,
Помічник командира
150 навчального центру
Сил територіальної оборони
Збройних Сил України
з правової роботи – начальник
юридичної служби навчального центру,
лейтенант юстиції

Андрій Калараш

Пане Андрію, до повномасштабного вторгнення Ви були суддею КЦС ВС, але вирішили вступити до Збройних сил України. Як важко далось таке рішення?

Так сталося, що мої пращури були козаками і походження мого прізвища в перекладі означає «вершник», «козак». Не дивно, що мені до повномасштабного вторгнення рф в Україну подобалися фільми про війну за участю козаків, а також про Другу світову, в контексті відображення духовної сторони солдата.

Я народився в Україні, є патріотом своєї країни, дуже люблю свою рідну землю. Як і багатьом, мені не хотілося вірити в можливість війни. Але усвідомлював, що якщо прийде час, то я без вагань стану на захист держави та своєї родини.

24 лютого 2022 року я перебував у Києві, мав намір піти на роботу, розглядати справи та приймати рішення відповідно до діючого українського законодавства. Прокинувся рано-вранці від вибухів у місті, а потім зателефонувала дружина, яка в той час проживала в рідній Одесі, і повідомила, що почалася війна.

Рішення про те, що я маю піти боронити Батьківщину, захищати дружину, рідних та нашу українську незалежність, було прийнято відразу. Воно лише укріпилося після повідомлення про звірства, які чинили війська рф.

Військова служба мені була знайома, оскільки в період з 1988 по 1990 роки проходив строкову службу.

Я звичайна людина, не герой і не маю суперсилу. Я пішов боронити Батьківщину, не вбивати. Я мав бути там, де потрібна була допомога в той непростий для країни час.

Ви одразу поїхали до Одеси, вступили до тероборони, аби захищати рідне місто?

Звичайно, адже в Одесі я проживав багато років, навчався, там зустрів свою любов, там пройшла моя молодість. Одеський колорит зі всіма його особливостями, морським повітрям і спокотними сонячними днями надихає і притягує, створює неповторне відчуття, яке надовго залишається приємними спогадами в житті кожного, хто хоча б раз відвідав це чарівне місто.

Я розумів, що Одеса – одне з великих стратегічних міст із розвинутим сучасним морським портом. Крім того, уся моя родина вже багато років проживала в Одесі. Тож для себе вирішив, що я маю боронити те, що для мене є найдорожчим в житті.

Мені було не принципово, йти територіальну оборону чи інші війська ЗСУ, я просто звернувся до ТЦК із заявою про мобілізацію, проте мені відмовили, оскільки я мав бронь для суддів. Тоді я особисто звернувся до військової частини, де вже мобілізувалися мої знайомі, і мене зарахували. Тільки через декілька тижнів я дізнався, що військова частина входить у склад Сил територіальної оборони Збройних Сил України.

Ваші сини також служать в лавах ЗСУ.

Так, в лавах Збройних Сил України перебувають обидва мої сини. Старший Роман, якому зараз 26 років, та молодший 24-річний Кирило. Старший боронить Батьківщину на Херсонщині, молодший на Харківщині. З початку повномасштабного вторгнення сини разом з друзями та мешканцями Одеси допомагали споруджувати оборонні укріплення, готували «коктейлі Молотова», чергували вночі разом з мешканцями міста та військовими з метою виявлення ДРГ, забезпечення правопорядку та надання першої допомоги на випадок бомбардування.

Старший син долучився до мого підрозділу вже через тиж-

день після мене. Він теж мав твердий намір стати до зброї, але йому відмовили через молодий вік (на той момент йому ще не було 24), тому він вирішив приєднатись до сил ТРО.

Як Ваші побратими відреагували на те, що Ви суддя Верховного Суду?

На той час щодня до військової частини надходили чоловіки зовсім різні за віком, спеціальністю, поглядами, із самого початку зарахування ми вже виконували бойові завдання із оборони міста, виходили на пости спостереження, на блокпости, на укріплення берегової смуги або чергування. Тому не було часу з'ясовувати, хто ким працював. Та й, якщо чесно, я і не бажав акцентувати додаткову увагу на тому, що я суддя ВС.

Я виконував все те саме, що виконували інші, так само прибирав приміщення, мив підлогу, чергував на кухні, чергував на блокпостах або на блокукріпленнях, чергував вночі і вдень по черзі з іншими, зі зброєю виходив по тривозі на вогневі рубежі.

Поширення інформації про мою посаду сталося само по собі, коли я звертав увагу побратимів на дотримання військової дисципліни, статутів, військового законодавства. Надавав консультації побратимам з приводу питань щодо мобілізації, допомагав начальнику групи персоналу штабу військової частини, командирі батальйону і його заступникам.

Звичайно, всім було дивно бачити серед військовослужбовців чиновника вищого рангу, проте все залежить від людини, від ставлення її до себе та оточуючих, від того мікроклімату, в якому проходить військова служба, а головне, від самого себе. Якщо ти є прикладом поведінки для інших, це помічають, відчувається повага та впевненість в тому, що не всі судді однакові.

Багато Ваших колег пішли захищати країну від ворога?

Наскільки мені відомо, саме з Верховного Суду — всього троє. Станом на 01.07.2024 залишився я один, інші двоє повернулися до ВС. Кожен робить вибір для себе. Чи правильні такі рішення, час розсудить. Що стосується суддів з інших судів, точно сказати не можу, але чув цифру близько 50 суддів.

Чи звертаються до Вас як до юриста за кваліфікованою юридичною допомогою військові та їх родини?

Щоденно та постійно. Зараз я перебуваю на посаді помічника начальника 150 навчального центру з правової роботи — начальника юридичної служби Сил територіальної оборони Збройних Сил України. Проводжу лекційні заняття з військовослужбовцями, які мобілізовані, проходять у нас навчання і у подальшому будуть направлені у військові частини для подальшої проходження служби.

Оскільки на території України проходять бойові дії, щодня рф здійснює бомбардування міст і селищ, гинуть люди, руйнуються будинки, тому виникають різного роду питання, пов'язані з проходженням військової служби, соціального характеру, пов'язані з відшкодуванням спричиненої шкоди, спадкуванням тощо. Саме накопичений досвід за час роботи суддею допомагає мені оперативно, повно, за можливостю негайно надавати відповіді на звернення військовослужбовців, на запити адвокатів, народних депутатів тощо.

Виникає багато питань, для відповіді на які необхідно час для підготовки, вивчення законодавства, аналізу змін, які були внесені законодавцем. Від того, наскільки кваліфіковано надана відповідь, оцінюється твій рівень знань, і відповідно військовослужбовці, побратими роблять для себе певні висновки. Я намагаюся надати повну вичерпну відповідь, розуміючи те, що для кожного така відповідь є дуже важливою.

Ви як військовослужбовець бачите всі недоліки та прогалини законодавства зсередини. З якими проблемами

юридичного характеру наразі найчастіше стикаються ЗСУ?

За основу військового законодавства України бралися закони, сформовані за часи радянського союзу або у період становлення України, у мирний час (Статут внутрішньої служби, Дисциплінарний статут тощо). Військове законодавство було застаріле, не підготовлене до умов і викликів воєнного стану.

Останнім часом військове законодавство зазнало багато змін та доповнень. Але не всі новації відповідають вимогам суспільства або потребам військовослужбовців. За останній час наше суспільство значно змінилось, і не лише у військовій сфері, а тому й законодавство має еволюціонувати, адаптуватись до об'єктивної соціальної ситуації.

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України спричинило, з одного боку, гальмування низки правових реформ (судової системи, створення нового законодавства тощо), а з іншого — зумовило необхідність негайної зміни правового реагування в усіх сферах суспільного життя.

Чи не найбільш істотних змін зазнала сфера регулювання функціонування кримінальної юстиції. І це логічно, адже очевидно, що державі слід було миттєво реагувати на збройну агресію окупаційних військ, численні прояви насильства щодо громадян, порушення їх невід'ємних конституційних прав тощо.

Роблячи огляд законодавчих змін у цій сфері, слід відзначити Закон України № 2108-IX від 3 березня 2022 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність». КК України доповнено ст. 111-1, якою встановлено відповідальність за вісім форм колабораційної діяльності. Відповідний розділ I Особливої частини КК України «Злочини проти основ національної безпеки» зазнав й інших доповнень, а саме ст. 114-1, якою встановлено відповідальність за несанкціоновані поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україні,

рух та переміщення, розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану. Потім до зазначених статей КК України почали вносити інші зміни, зокрема доповнення ще однією ст. 111-2 «Пособництво державі-агресору».

Водночас, очевидно, що такі законодавчі новели не є бездоганними, ставлять чимало викликів для правозастосовних органів. Але питання неідеальності законодавства — це тема окремої довгої розмови.

Проблематика військового законодавства залежить від багатьох факторів, які впливають на спосіб життя та соціального захист, перш за все, військовослужбовців. Наразі залишається актуальним питання соціального захисту військовослужбовців, які отримали травми, поранення. Не вирішено питання про порядок та розмір відшкодування вартості пошкодження майна від військової агресії рф, відкрите питання щодо вивезених неповнолітніх дітей на територію рф, частина яких вже усиновлена. Проблемними питаннями є спадкування майна, яке розташоване на неподконтрольних Україні територіях. Багато проблем виникають при вирішенні питань, пов'язаного з проходженням військової служби, порядку зарахування строку (в тому числі пільгового) військової служби, встановлення прозорого механізму переведення військовослужбовців до інших військових частин тощо.

Що першочергово доведеться вирішувати на законодавчому рівні після нашої Перемоги?

Поки триває війна, вся законотворча робота підпорядкована завданням оборони і підтримання економіки, всього, що необхідно для життя суспільства в цих умовах. Беззаперечно, ніяким чином не можна нехтувати основними конституційними принципами, такими як верховенство права чи забезпечення соціальних гарантій прав громадян, але перш за все слід визначати чіткі законотворчі пріоритети.

Перш за все, я дуже розраховую, що ми всі зробимо висновки з минулого і, щонайменше, спро-

буємо зробити те, що десятиліттями не могли привести до ладу. Завдання ті самі — нам потрібно побудувати судову систему, якій довіряють та вірять, міцні державні інституції, які спроможні негайно і якісно вирішувати нагальні питання, незалежні правоохоронні органи, які цілком діють на підставі і у спосіб визначений законом, якісне корпоративне управління в державних компаніях і потужне місцеве самоврядування. Без цього неможливо розраховувати на безпечне і заможне майбутнє. Ніяка цифровізація, яка у нас дуже добре розвивається, сама по собі не допоможе і фундаменту не замінить.

Після нашої Перемоги серед першочергових завдань є працевлаштування військовослужбовців, які отримали поранення, інвалідність або в силу свого стану здоров'я не спроможні будуть

працевлаштуватися за спеціальністю. Не менш важливим є вирішення питання реабілітації та адаптації військовослужбовців до мирного часу після участі ними у бойових діях та повернення їх до мирного життя. Одним з пріоритетних напрямків діяльності державних органів має стати побудова цілісної системи психологічного супроводу і відновлення, надання якісної допомоги ветеранам війни і забезпечення їх соціальної адаптації. Така робота неможлива без якісної взаємодії держави і недержавних інститутів, таких як громадські благодійні організації, волонтерські і ветеранські спілки, органи місцевого самоврядування тощо.

Яким чином Ваш воєнний досвід може стати в нагоді у суддівській роботі в подальшому?

Вважаю, що весь мій військовий професійний досвід стане

мені у нагоді під час роботи на попередній посаді. До початку повномасштабного військового вторгнення рф в Україну я розглядав справи в порядку цивільного судочинства, з військовим законодавством майже не стикався. Тому розуміння внутрішньої системи військової служби, процесу прийняття та виконання рішень дозволить забезпечити належне дослідження обставин справи, пов'язаної з військовою службою. Розуміння нагальних потреб військовослужбовців допоможе захистити і відновити їх права у майбутньому.

А головне, щоденна взаємодія з людьми, допомога їм зі звичайними побутовими проблемами нагадують мені, що я лише звичайна людина і такий самий громадянин України, незважаючи на юридичний досвід і статус судді Верховного Суду.

Інтелектуальна власність на Amazon: захист творчих ідей у цифровому світі

На платформі Amazon інтелектуальна власність відіграє ключову роль у підтримці інновацій та захисті творчих ідей. Це питання особливо актуальне в цифрову епоху, коли доступність інформації та продуктів потребує чітких правил та захисту прав власників.

Першою перевагою Amazon серед інших маркетплейсів (у сфері захисту інтелектуальної власності) є те, що користувачі можуть надсилати повідомлення про порушення своїх прав інтелектуальної власності, якщо вони мають авторські права, патенти чи зареєстровані товарні знаки. Для цього необхідно заповнити спеціальну форму, надану платформою. Це загальна функція, яка може належати до різних об'єктів інтелектуальної власності. Нижче ми розглянемо докладніше про кожного з них.

1. Захист торгових марок

Amazon надає власникам торгових марок можливість реєстрації своїх знаків у спеціальній локальній системі, що допомагає захистити їх від підробок та незаконного використання. Це сприяє зміцненню брендової ідентичності та підвищенню довіри споживачів. Платформа автоматично блокує лістинги та облікові записи, що порушують торгові марки учасників програми Amazon BrandRegistry. Продавці можуть відстежувати

статистику щодо вжитих заходів проти незаконних дій, включаючи інформацію про статус та результати їх повідомлень про порушення. Однак головною умовою використання такої програми та захисту своїх прав є зареєстрування торгова марка.

2. Авторські права

Платформа Amazon враховує авторські права та інтелектуальну власність під час продажу книг, музики, фільмів та інших творчих продуктів. Власники контенту

можуть реєструвати свої твори та контролювати їхнє поширення, що забезпечує справедливу компенсацію за працю. І, як зазначалося вище, автор, чиї авторські права порушені, може повідомити порушення на цій платформі.

3. Захист патентів

Amazon також враховує права патентних власників, запобігаючи продажу підроблених чи порушуючих патентні права товарів. Це стимулює інновації та захищає тих, хто вклав зусилля у розробку нових технологій. Для цього розробниками Amazon було вироблено програму Project Zero. Вона дозволяє миттєво видаляти лістинги, що порушують права інтелектуальної власності без необхідності звернення до служби підтримки маркетплейсу. Продавець надає платформі детальну інформацію про свій асортимент та система автоматично перевіряє мільярди лістингів на наявність підробок. Крім того, створено CCU (Counterfeit Crimes Unit) — локальний орган боротьби з контрафактом, який займається збором інформації про бренди і на основі отриманих даних шукає та видаляє підробле-

ні товари з магазинів платформи. Відділ боротьби зі злочинами підробок Amazon (CCU) співпрацює з брендами, правоохоронними органами та клієнтами по всьому світу, щоб зупинити зловмисників та притягнути їх до відповідальності.

Загалом, Amazon активно працює над підтримкою справедливої торгівлі та захисту інтелектуальної власності, створюючи умови для інновацій та зростання для всіх учасників платформи, тому ви можете бути впевнені, що ваші права на цій платформі будуть захищені. Проте для цього необхідно пройти обов'язковий етап реєстрації ваших об'єктів інтелектуальної власності.

Ми розуміємо, що це може бути для вас складним процесом. Команда міжнародної юридичної консалтингової групи «Яремчук та Партнери» має 23-річний досвід у питаннях інтелектуальної власності та готова надати вам професійну допомогу. Ми допоможемо вам зареєструвати товарні знаки, авторські права та патенти, а також захистити ваші права у разі їх порушення.

Наші послуги включають:

- консультації щодо реєстрації та захисту інтелектуальної власності;
- допомога у підготовці та подачі повідомлень про порушення прав на Amazon;
- захист ваших прав у разі порушення авторських прав, торгових марок чи патентів;
- співпраця з Amazon для блокування підроблених товарів та видалення незаконних лістингів.

Якщо у вас виникли питання щодо захисту ваших прав на Amazon або інших платформах, звертайтеся до нас – до юридичної консалтингової групи «Яремчук та Партнери». Ми надамо професійну допомогу та підтримку з усіх питань, пов'язаних із інтелектуальною власністю. Зв'яжіться з нами сьогодні, щоб дізнатися більше про наші послуги та отримати індивідуальну консультацію.

ayaremchuk.com
Олена Яремчук,
 Керуючий партнер
 Limited Liability Company
 Legal Consulting Group
 «Yaremchuk and Partners»

Керуючий партнер
Адвокатського Об'єднання
«Ганна Іщенко і партнери»

Ганна Іщенко

«Ми повинні самі встановлювати правила»

Керуючий партнер Адвокатського об'єднання «Ганна Іщенко і партнери» — про нові і старі правила та юридичну практику під час війни

Пані Ганно, сьогодні у нас унікальна можливість запитати у переможниці Ukrainian Women in Law 2023 про рік 2024 – що змінилося?

Ми вже так багато говорили про війну і про те, що вона все змінює. Але коли берешся за окрему проблему, то дуже часто – це та сама ще довоєнна проблема, тільки помножена на сьогоднішні швидкості, плутанину, щоденні зміни, постанови, уточнення, нові практики, загальний стрес, генератори, проблеми з кадрами, страхи за майбутнє. Але проблема добре знайома, наша, рідненька. Просто раніше ми всі удавали, що так і має бути, а сьогодні удавати стає все важче.

Можете проілюструвати це якимось прикладом?

Якщо говорити в загальному, то мова про ставлення бізнесу до судової системи, бізнесу до держави, держави до бізнесу, про корпоративні відносини, конфлікти і про те, що ніхто навіть не думає їм запобігти. Юрист потрібен не для того, щоб вести ефективну прозору діяльність підприємства, а коли вже з'являються штрафи, обшуки, позови. Юриспруденція так і не стала базовою частиною вітчизняних бізнес-процесів. Юристи, як і раніше, сприймаються як антикризові менеджери, а не просто як менеджери.

Показовий приклад – недавня історія зі списками військовозобов'язаних. Згідно із постановою Кабміну підприємства й установи мають складати такі списки своїх співробітників. Нічого аж надто складного, але вимагає часу,

особливо коли у тебе 100-200 таких людей. Відповідальний за цей процес повинен розумітися на діловодстві та оперативно реагувати на вимоги, які до того ж весь час змінюються. Коли відділ моніторингу прийшов до мене з інформацією про таке нововведення, ми зробили пропозицію для корпоративних клієнтів щодо супроводу цього процесу. І цілком очікувано тоді це було не на часі – купа проблем і без цього, навіщо воно прямо зараз, якимось воно буде і взагалі, невже це справа юриста. А сьогодні ті самі клієнти приходять зі штрафами й, судячи з усього, тепер це вже така справа юриста.

Завжди тягнути до останнього – така наша особливість?

Сьогодні ця особливість виходить на новий рівень. Всім важко, всі намагаються економити. Бізнес намагається планувати, все розписано по пунктах: кошти на першочергові потреби, на другочергові... Юридичний супровід бізнесу ні в першу, ні в другу чергу не потрапляє. Натомість потрапляють велетенські штрафи, судові збори, оплати понаднормової роботи й так далі. І якщо раніше до юристів прийнято було звертатися, коли вже пізно, то зараз звертаються, коли пізно було вже вчора.

І це ж не лише в корпоративному секторі. Є підозра, що побудова життя як послідовність реакцій на зовнішні подразники – така собі загальна концепція. Без прокурора нікому не цікавий закон, без податкової – податки, без конфлікту з партнером – партнерська угода. Можна скільки завгодно чека-

ти на щасливий збіг обставин, але поки ці обставини самостійно не побудуєш – навряд що зміниться.

Ще в 2022 році ми були ініціаторами програми компенсації втрат бізнесу від війни. Ми приїхали в Бучу в перший день після окупації і разом з аудиторами почали фіксувати збитки місцевих підприємств. Далі супроводжували ці справи в судах і отримували позитивні рішення. Ми всіх закликали – не зволікайте, фіксуйте втрати, йдіть до судів, отримуйте пакет підтверджувальних документів. Якщо в рішенні суду написано 10 мільйонів – ви оперуєте цифрою в 10 мільйонів. Якщо у вас лише розбомблений цех, згорілий автопарк, порушені торгові зв'язки – це не про компенсацію. Виплати від держави, якщо і будуть, то будуть на її умовах, виходячи з її розрахунків. Щоб розрахунки були ваші, потрібно проявляти ініціативу, самостійно будувати обставини.

Можливо, немає віри, що компенсації взагалі будуть?

З рішеннями судів можна чекати на виплати держави або виходити на міжнародний рівень і робити переуступку міжнародним фінансовим фондам за частину суми. І тут, звичайно, проявити ініціативу могла б сама держава, перейнявши на себе функції міжнародних фінансових інституцій і викупити у бізнесу право вимоги, навіть на умовах, скажімо, 50%.

Навіщо це державі?

Добре, що більше не питають, навіщо це бізнесу. Бізнесу – зрозуміло. Кошти на розвиток, сплата податків, на відбудову.

На відбудову державі надходять кошти від міжнародних партнерів, і було б цілком логічно спрямувати їх на компенсації втрат бізнесу, щоб він і надалі міг розвиватися і наповнювати бюджет

На відбудову державі надходять кошти від міжнародних партнерів, і було б цілком логічно спрямувати їх на компенсації втрат бізнесу, щоб він і надалі міг розвиватися і наповнювати бюджет. За свої умовні 500 тисяч держава отримує переуступку права вимоги на 1 мільйон. Тобто в перспективі держава наповнить бюджет мільярдами доларів. Це типова ситуація Win-Win, всі у вигравшій.

А чи дозволять міжнародні партнери спрямовувати кошти на відбудову на переуступку права вимоги?

Це і є відбудова, відновлення потужностей вітчизняного бізнесу. Сьогодні бізнес витрачає власні кошти для того, щоб пройти фіксацію збитків, та суди, щоб мати можливості у майбутньому. Тому що бізнес – це завжди про майбутнє.

Держава теж має бути про майбутнє. І якби вона прийняла таке рішення, то ніхто навіть би не подумав щось заперечити. Наразі ж ми, мабуть, чекаємо, поки в Європі вирішать, як має виглядати механізм з компенсацією. Тобто ми знову очікуємо, щоб зовнішні обставини нам вказали, як воно має бути. Я переконана, що ми повинні самі встановлювати правила, а не чекати правил ззовні.

Окрім корпоративних клієнтів, ви займаєтесь захистом прав військовослужбовців. Власне, у 2023-му ви стали лідерами року не лише у корпоративній, а й у військовій практиці. Чи стало краще на цьому напрямку?

В 2023-му, дійсно, було важче. І це можна зрозуміти — не було практики, ніхто нічого не розумів, військові адміністратори навіть

якщо з усього серця хотіли вчинити якнайкраще, потрапляли на нове невідоме правове поле.

Зараз можна відзначити тенденцію до хоча б часткового спрощення правил, документи з'являються онлайн, не кажучи вже про пом'якшення ситуації з СЗЧ. Але для переважної більшості військових ситуація залишається непростюю. Людина має розібратися, де писати, що писати, кому писати, що шукати, які потрібно документи. А коли ти воюєш, тобі не до цього.

Плануєте розширювати військову практику?

Вона сама розширюється. Я б сказала «на жаль», але такі обставини. Тут найголовніше – правильно налаштуватися. Розпочинаючи військову практику, ми відразу домовилися, що це не про заробіток, а це ще одна можливість допомогти нашим військовим. Тому 10 % на ЗСУ ми відправляємо не з прибутку (в такому разі не завжди було б що відправляти), а з доходів. Отримали оплату послуги 1000 гривень — 100 гривень пішло на ЗСУ.

Загалом у військовій практиці більше активності, ніж власне практики. Багато непорозумінь, затягувань, досі не напрацьовані правові механізми, військові не завжди розуміють, чого вони прагнуть досягти і як їм можуть допомогти юристи. Але неможливо відноситися до людини, яка воює, просто як до клієнта. Тому ти завжди берешся за справу, навіть якщо в тій же корпоративній практиці відмовила б.

Ви зберігаєте зобов'язання надавати 15 % послуг для військових та членів їх сімей безкоштовно?

На практиці це набагато більше 15 %. Скажімо, людина поба-

чила нашу рекламу, або хтось у частині сказав, що допомогли. Дзвонить нам. Грошей, наприклад, немає (так, ви здивуєтесь, у військових далеко не завжди є гроші). Натомість є складна незрозуміла ситуація, необхідних документів немає. Ми відразу розуміємо, що процес буде довгий, проблем буде багато, робочі години для адвокатів АО муситиме оплатити із власної кишені. І що ми маємо робити, відмовляти? Ні, ми корегуємо плани на місяць, звільняємо години для адвоката, перелаштовуємося «на ходу». Намагаємося нікому не відмовляти.

На початку нашої розмови ви згадали про проблеми із кадрами та генераторами, і якщо з генераторами все більш-менш зрозуміло, то що з кадрами?

Про кадрові проблеми вже багато сказано. Ми завжди робили ставку на навчання всередині АО. Намагалися брати хай недосвідчених, зате амбітних. Вогонь у погляді — це паливо, на якому будується юридичний бізнес. Так от, з амбіціями наразі проблеми. Якщо раніше на співбесіду приходили молоді люди, які, умовно кажучи, слабо розбиралися у корпоративному праві, але мали колосальні амбіції, то сьогодні — ні права, ні амбіцій. Таке враження, що люди не хочуть брати відповідальність за своє майбутнє, не будують планів. Часто мета — перечекати, пересидіти в теплому місці рік-два. Тому співбесіди проводимо більше, ніж раніше.

Як і завжди — всьому навчимо, покажемо, підкажемо. Але потрібні люди, готові ставати у центр власного життя, встановлювати свої правила, а не чекати зовнішніх факторів.

Розпочинаючи військову практику, ми відразу домовилися, що це не про заробіток, а це ще одна можливість допомогти нашим військовим

Вогонь у погляді – це паливо, на якому будується юридичний бізнес

Олександр Зайцев

Проблемні питання допиту осіб, які постійно проживають за кордоном, під час досудового розслідування в судовому засіданні.

Необхідність законодавчих змін

Останніми роками збільшилась кількість кримінальних проваджень, у яких особу, що проживає за межами України, притягують до кримінальної відповідальності в Україні. Звісно, переважно це пов'язано із війною (після лютого 2022 року багато людей виїхало через загрозу для життя і здоров'я та облаштувало свій побут за кордоном), але на практиці поширені випадки, коли особа виїхала з України на постійне місце проживання до іншої країни задовго до початку повномасштабного вторгнення, і вже проживає в цій країні понад 5-10 років.

З моменту початку притягнення до кримінальної відповідальності такої особи орган досудового розслідування здійснює виклики особи до приміщення відповідного органу слідства, шляхом розсилання повісток про виклик такої особи за всіма відомими адресами, де особа колись проживала, була зареєстрована, орендувала житло тощо. І це будучи обізнаними щодо постійного місця проживання цієї особи за кордоном в конкретній країні.

На практиці така особа зазвичай не погоджується з висунутим проти неї звинуваченням, переконана у своїй невинуватості та має намір довести це, зокрема, шляхом надання своїх показань з приводу підозри. Втім, з об'єктивних причин, особливо в умовах повномасштабного вторгнення, не має реальної можливості фізично прибути до приміщення органу досудового розслідування для проведення допиту за її участі.

В свою чергу, орган досудового розслідування, як правило, відмовляється проводити допит такої особи у режимі відеоконференції під час досудового розслідування у порядку, передбаченому статтею 232 КПК України,

зокрема за зверненням цієї особи з відповідним клопотанням.

Але право цієї особи бути допитаною, надати свої власні показання у випадку її особистого волевиявлення є абсолютним та фундаментальним правом особи, у якому вона не може бути безпідставно та незаконно обмежена у вигляді відмови, заборони, у тому числі шляхом ігнорування і бездіяльності органу досудового розслідування.

Згідно зі ст. 7 КПК України зміст та форма кримінального провадження повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, до яких, окрім інших, відносяться: верховенство права; законність; рівність перед законом і судом; забезпечення права на захист; доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень; змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; безпосередність дослідження показань, речей і документів; диспозитивність.

Статтею 22 КПК України передбачено, що кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом.

Відповідно до ч. 1 ст. 20 КПК України, підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізувати інші проце-

суальні права, передбачені цим Кодексом.

Положеннями ч. 1 ст. 20, п. 5 ч. 3 ст. 42 КПК України встановлено, що підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення.

Тобто, виходячи з вищевикладених норм права, надання показань особою, відносно якої розслідується кримінальне провадження, у випадку висловлення такого наміру та бажання, є абсолютним та таким, що має бути в обов'язковому порядку виконано та забезпечено стороною обвинувачення, для якої забезпечення реалізації цього абсолютного права є виключно обов'язком, а не правом чи дискреційним повноваженням приймати рішення на власний розсуд.

Порушення такого фундаментального права особи, щодо якої розслідується кримінальне провадження, призводить до істотного порушення основоположних засад та вимог КПК України, а також прав людини, які гарантовані їй чинним законодавством, що є неприпустимим у кримінальному провадженні, особливо якщо досудове розслідування здійснюється вже довготривалий час.

За наведених обставин дієвим та раціональним способом процесуальної реалізації такого права особи є здійснення її допиту під час досудового розслідування в судовому засіданні у режимі відеоконференції за допомогою власних технічних засобів.

Більше того, в частині проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції законодавцем 23.02.2024 було прийнято Закон України № 3604-IX «Про внесення змін до Кримінального

процесуального кодексу України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи», яким внесено зміни до статті 336 КПК України: чітко визначено процесуальну можливість учасників кримінального провадження брати участь в судовому засіданні у режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів та КЕП, а також розширено перелік підстав, за яких судове провадження може здійснюватися у режимі відеоконференції, зокрема, у зв'язку з введенням воєнного стану або карантину.

В той же час, частиною 1 статті 232 КПК України передбачено п'ять випадків, за яких допит осіб під час досудового розслідування може бути проведений у режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення (дистанційне досудове розслідування):

1) неможливість безпосередньої участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;

2) необхідність забезпечення безпеки осіб;

3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;

4) необхідність вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування;

5) наявність інших підстав, визначених достатніми слідчим, прокурором, слідчим суддею.

За приписами ч. 2 ст. 232 КПК України рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування приймається в разі здійснення у режимі відеоконференції допиту згідно із статтею 225 цього Кодексу – слідчим суддею з власної ініціативи або за клопотанням сторони кримінального провадження чи інших учасників кримінального провадження.

Відповідно до ч. 4 ст. 232 КПК України, допит особи у дистанційному досудовому провадженні здійснюється згідно з правилами, передбаченими статтями 225-227 цього Кодексу.

В той же час, положеннями ч. 1 ст. 225 КПК України визначено, що у виняткових випадках, пов'язаних із необхідністю отримання показань під час досудового розслідування, якщо через існування небезпеки для життя і здоров'я особи, її тяжкої хвороби, наявності інших обставин, що можуть унеможливити її допит в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань, стороною кримінального провадження має право звернутися до слідчого судді із клопотанням провести допит такої особи в судовому засіданні, в тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб. У цьому випадку допит здійснюється у судовому засіданні в місці розташування суду або перебування хворої особи в присутності сторін кримінального провадження з дотриманням правил проведення допиту під час судового розгляду.

Відповідно до положень ч. 7 ст. 232 КПК України, проведення дистанційного досудового розслідування за рішенням слідчого судді здійснюється згідно з положеннями цієї статті та статті 336 цього Кодексу.

Як встановлено ч. 5 ст. 336 КПК України, учасники кримінального провадження беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів та кваліфікованого електронного підпису згідно з вимогами Положення про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положень, що визначають порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи (надалі – Положення).

На практиці трапляються випадки, коли однією з підстав для відмови у задоволенні клопотання особи, поданого в порядку ст. 225 КПК України, слідчий суддя зазначає про неможливість ідентифікувати особу, яку будуть допитувати у режимі відеоконференції з використанням власних технічних засобів, а також виконати вимоги ст.ст. 223, 225 КПК України в частині роз'яснення особі процесуальних прав та обов'язків, втім, вказане не відповідає положенням закону та технічним

можливостям, які передбачені самим програмним забезпеченням ЄСІКС та його підсистемами (модулями).

Технічна можливість передбачена самим Положенням та обумовлюється запровадженням функціонування в судах та органах системи правосуддя окремих підсистем (модулів) ЄСІКС, зокрема підсистем «Електронний кабінет», «Електронний суд» та підсистем відеоконференцзв'язку.

Електронний кабінет – персональний кабінет (веб-сервіс чи інший користувацький інтерфейс) у підсистемі (модулі) ЄСІКС, за допомогою якого особі, яка пройшла електронну ідентифікацію, надається доступ до інформації та сервісів ЄСІКС або її окремих підсистем (модулів), у тому числі можливість обміну (надсилання та отримання) документами (в тому числі процесуальними документами, письмовими та

Електронна ідентифікація особи здійснюється з використанням кваліфікованого електронного підпису чи інших засобів електронної ідентифікації, які дають змогу однозначно встановити особу

електронними доказами тощо) між судом та учасниками судового процесу, а також між учасниками судового процесу.

Електронна ідентифікація особи здійснюється з використанням кваліфікованого електронного підпису чи інших засобів електронної ідентифікації, які дають змогу однозначно встановити особу (п. 5.4-1 Положення).

Отже, в ЄСІКС передбачена технічна можливість будь-якої особи, яка за допомогою технічних засобів, програмного забезпечення, за наявності в неї створеного електронного цифрового підпису, зареєструватися на сайті Верховного Суду, створити Електронний кабінет користувача ЄСІКС, та шляхом підсистеми відеоконференцзв'язку, за запрошенням адміністратора (власника конференції, зокрема суду), підключитися та взяти участь в судовому засіданні у кримінальному провадженні.

Повертаючись до проблематики порушеного питання, за наявності всіх технічних та процесуальних підстав для забезпечення проведення допиту особи, яка постійно проживає за кордоном, за наявності об'єктивних причин неможливості прибути особисто в Україну до приміщення органу досудового розслідування або суду, слідчі судді, як правило, відмовляють у задоволенні клопотань цих осіб, поданих у порядку ст. 225 КПК України.

При цьому положення ч. 4 ст. 225 КПК України не забороняють здійснювати допит особи, яка була допитана під час досудового розслідування в судовому засіданні у порядку цієї статті, під час судового розгляду кри-

мінального провадження у суді першої інстанції, зокрема, але не виключно, у випадку необхідності уточнення показань цієї особи чи отримання від неї показань щодо обставин, які не були з'ясовані в результаті її допиту під час досудового розслідування.

Отже, підставою для таких відмов є наявна правова колізія між нормами, які закріплені у статтях 225, 232 та 336 КПК України.

Передусім, якщо норми статей 232 та 336 КПК України передбачають розширений перелік підстав для можливості проведення процесуальних дій у дистанційному досудовому провадженні / судовому провадженні, зокрема допиту особи у режимі відеоконференції, то норми, визначені ч. 1 ст. 225 КПК України, визначають достатньо обмежений перелік, коли особа може бути допитана під час досудового розслідування в судовому засіданні.

Вирішити вказану колізійну проблему можна шляхом внесення відповідних законодавчих змін до ч. 1 ст. 225 КПК України, розширивши перелік законних підстав для допиту особи в порядку цієї статті, зокрема, додавши такі підстави:

1) через введення воєнного стану або під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України (за аналогією з п. 4-1 ч. 1 ст. 336 КПК України);

2) у зв'язку з необґрунтованою відмовою слідчого або прокурора у задоволенні клопотання про допит у режимі відеоконференції під час досудового розслідування, поданого в порядку ст. 232 КПК України.

Крім того, коли мова йдеться про головну підставу для від-

мови у задоволенні клопотання особи, яка постійно проживає за кордоном, поданого в порядку ст. 225 КПК України, слідчі судді акцентують увагу на абз. 2 ч. 1 ст. 225 КПК України, яка визначає чіткий перелік осіб, які можуть бути допитані під час досудового розслідування в судовому засіданні, до яких належать: свідок, потерпілий, а також особа, стосовно якої уповноваженим органом прийнято рішення про обмін як військовополоненого.

В той же час, положення статей 232 та 336 КПК України не містять таких обмежень щодо кола осіб, які можуть брати участь в дистанційному досудовому розслідуванні / судовому провадженні.

Відтак, з метою врегулювання зазначеної правової колізії та забезпечення фундаментального права особи, яка постійно проживає за кордоном, надати власні показання з приводу підозри, законодавець має внести зміни, якими розширити перелік осіб, зазначений в абз. 2 ч. 1 ст. 225 КПК України, включивши до нього також особу, яка набула процесуальний статус підозрюваного у кримінальному провадженні.

Таким чином, вважаю, що порушені проблемні питання підлягають вирішенню та врегулюванню шляхом внесення запропонованих законодавчих змін до кримінального процесуального закону, оскільки проведення допиту осіб, які на постійній основі проживають за кордоном, у порядку статті 225 КПК України ставатиме все більш нагальним та актуальним у сучасному кримінальному процесі, особливо в умовах воєнного стану.

Микола Міхновський

1873 – 1924

Адвокат, громадський і політичний діяч, основоположник та ідеолог державної самостійності України

Микола Міхновський — нащадок старовинного козацького роду, корені якого простежуються ще з XVII століття. Освіту здобув у Прилуцькій гімназії, а потім навчався на юридичному факультеті Київського університету (1891 – 1895). Після закінчення навчання працював помічником адвоката (присяжного повіреного), згодом — адвокатом в адвокатській конторі Фурмана у Києві (1895-1899), а невдовзі став самостійним адвокатом, відкривши власну адвокатську контору.

Міхновський був здібним, активним, темпераментним криміналістом-захисником. Захищав членів нелегальних українських партій і організацій, проте найчастіше захищав простих селян, за що колеги прозвали його «адвокатом голодранців».

Виступаючи в судах, прагнув вести процес українською мовою, чим підтверджував відмінність українців від росіян. За порушення мовних правил у суді його неодноразово

притягали до дисциплінарної відповідальності.

Микола Міхновський першим за царської влади домігся важливого прецеденту – щоб у державному судочинстві почали приймати скарги, які написані українською мовою.

Ідеолог і провідник Братства тарасівців, засновник УНП (1902); один із лідерів УДХП; член Братства самостійників. Автор брошури «Самостійна Україна» (1900), де вперше обґрунтував концепцію і принципи створення незалежної Української держави, а також автор проекту Конституції (1905).

15 березня 1917 року проголосив створення альтернативної Української Центральної Ради. Був членом Центральної Ради від Українського військового клубу імені гетьмана Павла Полуботка та членом Українського генерального військового комітету (УГВК) — вищої військової установи. Брав активну участь у поваленні УЦР та підтримував політичний режим гетьмана Павла Скоропадського. Помер у Києві в 1924 році.

Як не можна спинити річку, що, зламавши кригу навесні бурхливо несеться до моря, так не можна спинити нації, що ламає свої кайдани, прокинувшись до життя

Денис Терещенко

Пане Денисе, які основні тенденції кримінальної практики у 2024 році Ви могли би відзначити як адвокат у сфері кримінального права?

Однією з головних тенденцій у кримінальній практиці цього року є підвищена увага правоохоронних органів до боротьби з корупцією. Ми розуміємо, що кожен орган має свої власні задачі, для вирішення яких їх створювали, однак новини про затриманих «корупціонерів» дають найбільшу кількість реакцій у соціальних мережах, отже ніхто не відмовляє собі у задоволенні концентрувати увагу саме в цьому напрямку.

На жаль, нерідко такі активності супроводжуються порушеннями прав людини, серед яких я би виділив як особливо негативне явище — провокацію злочинів. Бажання штучно наростити показники своєї роботи та викликати схвалення в суспільстві штовхає правоохоронців на штучне створення корупційних ситуацій з подальшим «виявленням» та документуванням відповідних злочинів. Така боротьба з корупцією відображається позитивно лише на статистичних звітах слідчих органів, реальний стан речей в державі у сфері боротьби з корупцією внаслідок такої діяльності змінюється мало.

Порівняно з минулими роками суттєво активізувались НАБУ та БЕБ, велика кількість злочинів ними реєструється, але далеко не у всіх кримінальних провадженнях фігурантам вручаються повідомлення про підозру та направляються до суду обвинувальні акти. Дуже активно працюють працівники СБУ, оперативне супроводження яких ми бачимо у значній кількості кримінальних проваджень, з якими зіштовхуємось.

З якими проблемами клієнти сьогодні найчастіше звертаються до Alertes Law Firm?

Ми спеціалізуємось на кримінальних провадженнях переважно про службові, корупційні

злочини, а також у сфері господарської діяльності, тому запити надходять від клієнтів, які вже є фігурантами відповідних досудових розслідувань або відчувають, що ними зацікавились правоохоронці, отже потрібна допомога спеціалізованих адвокатів.

Також надходять запити від бізнесу — власників та керівників підприємств, які потрапили в поле зору правоохоронців. Зазвичай у таких випадках маємо справу з «фактовими» кримінальними провадженнями, у яких застосовується стандартний набір засобів тиску: обшуки, вилучення та арешти майна, допити працівників, вилучення документів та інші способи створити дискомфортні умови нашим клієнтам. Але ми вже маємо напрацьовані алгоритми протидії таким проявам.

Розкажіть про останні досягнення компанії у справах захисту клієнтів.

Незважаючи на відносно короткий період існування нашої компанії, ми вже маємо немало успішних кейсів, якими пишаємось. Серед останніх досягнень я би згадав декілька:

1. Виправдувальний вирок в суді першої інстанції щодо нашого Клієнта — власника агрохолдинга, який більше 10 років переслідувався Генеральною прокуратурою за надуманими обвинуваченнями. На даний час ми продовжуємо захист в суді апеляційної інстанції.

2. У Верховному Суді ми досягли звільнення Клієнтки, яка вже відбувала покарання у вигляді 4 років позбавлення волі з конфіскацією майна за ч. 3 ст. 369-2 КК. Завдяки нашій касаційній скарзі було виправлено помилкову кваліфікацію на частину 2 вказаної статті, покарання змінено на штраф, а підзахисна звільнена з місць позбавлення волі.

3. Закриття прокурором кримінального провадження відносно керівника підприємства, який

безпідставно підозрювався слідчим управлінням Національної поліції у Львівській області у нібито наданні неправомірної вигоди службовим особам державного підприємства. Ми зайняли принципову позицію, довели відсутність доказів та судової перспективи, відмовились укласти угоду, в результаті чого прокурор між перспективою отримати виправдувальний вирок та закриттям провадження власним рішенням обрав другий варіант.

Є також приклади ефективної правової допомоги у «фактових» кримінальних провадженнях у вигляді скасованих арештів майна, належного захисту, в результаті чого клієнти уникали безпідставного повідомлення про підозру, але детально вже на цьому зупинятись не буду.

Що, на Вашу думку, є ключовим для ефективного захисту бізнесу від корупційного тиску?

Вступаючи у такі справи, ми, в першу чергу, приділяємо увагу формуванню міцної правової позиції, навколо якої в подальшому будемо стратегію захисту. Наявний практичний досвід дозволяє прогнозувати розвиток подій, кроки процесуальних опонентів та можливі перспективи.

Звичайно, потрібно враховувати, що правоохоронці у таких кримінальних провадженнях далеко не завжди дотримуються норм Закону, але наполеглива та послідовна робота дозволяє на якомусь етапі повертати взаємодію у законне русло.

Головне в таких справах — витримати активну фазу у вигляді серії обшуків, допитів, запитів щодо надання величезних об'ємів документації, дотримавшись при цьому заздалегідь узгодженої правової позиції. Рано чи пізно активність правоохоронців знижується, увага переключається, оскільки приходять розуміння безперспективності намірів, якщо вони не є законними.

Чи можна сказати, що під час війни свавілля правоохоронних органів щодо тиску на бізнес значно зросло?

Насправді, я не бачу якогось надзвичайно значного росту свавілля правоохоронців відносно бізнесу саме під час війни. Навпаки, мені здається, що випадки застосування силових підрозділів під час обшуків (так звані «маски-шоу») навіть стали більш рідкісним явищем.

Разом з тим, коли бізнес вже перебуває у складних умовах, намагаючись працювати, підтримуючи економіку держави, кожен випадок незаконного втручання в підприємницьку діяльність у суспільстві сприймається дуже гостро, що я вважаю справедливим. Тому кожен прояв свавілля правоохоронців має значний резонанс, дуже часто перетворюється на публічний скандал та створюється загальна картинка, яка виглядає не дуже добре.

Як адвокат із досвідом, розкажіть про стратегії поведінки на початкових етапах кримінального провадження, що допомагають мінімізувати ризики для бізнесу та уникнути серйозних наслідків.

Ми завжди радимо не ігнорувати сигнали від правоохоронців, які проявляють свою увагу до підприємства. Отримавши запит слідчого про надання інформації або документів, повідомлення про виклик на допит, не потрібно їх ігнорувати. Як мінімум, для себе потрібно робити аналіз тих питань, які ставляться правоохоронними органами, надавати оцінку обґрунтованості висловлених претензій, формувати правову позицію та активно взаємодіяти зі слідчими.

Пасивна позиція може лише прискорити більш негативні реакції у вигляді раптових обшуків, вилучення майна, документів, що лише зашкодить роботі

підприємства. Розуміючи безпідставність звинувачень, краще самим одразу надати докази на підтвердження своєї правоти, ніж чекати, поки це можливо буде самостійно встановлено слідчим, який вже встигне спричинити шкоду, навіть особливо не бажаючи цього.

Alertes Law Firm — вже у рейтингу провідних юркомпаній України та впевнено утримує лідерські позиції. Що надає поштовх для розвитку та дозволяє триматися на плаву?

Ми фокусуємось на тому, що вміємо найкраще, і застосовуємо наш практичний досвід для досягнення позитивних результатів.

Здобуті за роки діяльності практичні навички та знання дозволяють отримувати позитивний результат для клієнтів — а їх вдячність дає сили, натхнення та бажання продовжувати працювати.

У Верховному Суді ми досягли звільнення Клієнтки, яка вже відбувала покарання у вигляді 4 років позбавлення волі з конфіскацією майна за ч. 3 ст. 369-2 КК. Завдяки нашій касаційній скарзі було виправлено помилкову кваліфікацію на частину 2 вказаної статті, покарання змінено на штраф, а підзахисна звільнена з місць позбавлення волі

Поради від Андрія Авторгова

Як виконати судове рішення

Пане Андрію, чому виконання рішень залишається доволі низьким, адже в Україні вже не перший рік функціонує інститут приватних виконавців?

Беззаперечно, інститут приватних виконавців довів та постійно підтверджує свою ефективність. Разом з тим, нагадаю, що повноцінна так звана «змішана система» примусового виконання в нашій країні так і не запрацювала, позаяк приватні виконавці мають менше повноважень, аніж державні. Так, приватні виконавці не мають права виконувати рішення відносно державних та комунальних підприємств.

Крім того, державою не створено дійсно ефективних механізмів виконання рішень, а існуючі не завжди працюють належним чином. Наприклад, те, що в нашій країні називають «автоматизованим арештом коштів боржників», насправді є лише електронним документообігом між банками та виконавцями.

Та й відповідальність за ухилення від виконання судового рішення є більше декларативною, аніж реальною.

Проте не варто опускати руки, адже домогтися виконання рішення суду хоча й складно, але цілком можливо.

Що робити стягувачу, якщо через військову агресію росії він не встиг вчасно пред'явити виконавчий документ до виконання?

У «Перехідних та прикінцевих положеннях» Закону України «Про виконавче провадження» вказано, що визначені Законом строки перериваються та встановлюються з дня припинення або скасування воєнного стану.

Маємо вже судову практику щодо строку пред'явлення виконавчих документів до виконання, яка говорить: оскільки порядок та строки пред'явлення виконавчих документів до примусового виконання регулюються саме Законом України «Про виконавче провадження» як спеціальним нормативно-правовим актом, у даному випадку підлягає застосуванню норма, якою на період воєнного стану на території України встановлено переривання строків, визначених вказаним Законом, до яких, зокрема, належать строки пред'явлення виконавчих документів до примусового виконання.

Таким чином, якщо закінчення строку пред'явлення виконавчого документа припало на період воєнного стану, виконавець має приймати такий виконавчий документ до виконання без звернення стягувача до суду за поновленням строку його пред'явлення.

Як діяти, якщо при виконанні рішення виявилось, що боржник «переписав майно на тещу»?

Нерідко, коли доходило до виконання судового рішення, виявлялось, що у колись заможного боржника вже нічого немає. Той розпродавав або дарував своє майно, що робило стягнення неможливим.

Разом з тим, за останні роки Верховний Суд напрацював доволі багату судову практику щодо фраздаторних правочинів, яка є дороговказом для судів першої та апеляційної інстанції.

Fraus creditorum (з лат. «на шкоду кредиторам») — це вчинення боржником правочинів, спрямованих на зменшення власного майна з метою приховування від його від звер-

нення на нього стягнення на користь кредитора.

Конструкція фраздаторності дає можливість стягувачу оспорювати правочини вчинені боржником як в період судового розгляду, так і в період існування фінансового зобов'язання.

Велика Палата Верховного Суду в одному з рішень зазначила, що фіктивний правочин характеризується тим, що сторони вчиняють такий правочин лише для виду, знають заздалегідь, що він не буде виконаний. Така протизаконна ціль, як укладення особою договору дарування майна зі своїм родичем з метою приховання цього майна від конфіскації чи звернення стягнення на вказане майно в рахунок погашення боргу, свідчить, що його правова мета є іншою, ніж та, що безпосередньо передбачена правочином (реальне безоплатне передання майна у власність іншій особі), а тому цей правочин є фіктивним і може бути визнаний судом недійсним.

Тож важливими ознаками фраздаторності правочину є:

— момент укладення договору (коли боржник усвідомлює, що майно буде забрано за борги);

— характеристика контрагента, з яким боржник укладає оскаржуваний договір наприклад, родич боржника, пов'язана чи афілійована юридична особа;

— ціна (ринкова/неринкова), наявність/відсутність оплати ціни контрагентом боржника.

З огляду на існуючу судову практику є цілком можливим визнати такий договір недійсним, повернути відчужене за фраздаторним правочином майно боржнику та звернути на нього стягнення для задоволення вимог стягувача.

Якщо у боржника відсутні кошти, але йому заборгували його контрагенти – можна щось зробити у цьому випадку?

Як правило, дієвою є ситуація, коли треті особи мають заборгованість перед боржником, і така заборгованість підтверджена судовим рішенням, яке набрало законної сили. Нормами процесуальних кодексів встановлено, що суд може за заявою стягувача або державного чи приватного виконавця звернути стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, яка не оспорується зазначеною особою або підтверджена судовим рішенням, що набрало законної сили.

Проте у цьому випадку потрібно зважати на те, аби «боржник вашого боржника» був більш платоспроможним, аніж сам боржник.

Якщо ж контрагенти боржника існування заборгованості не визнають, то в такому випадку мова може йти лише про продаж права вимоги за договором.

Чи звертають виконавці стягнення на криптоактиви?

Про такі випадки в Україні мені наразі невідомо, але в цьому аспекті також потрібно говорити про ефективність механізмів виконання в цілому.

Міжнародний союз судових виконавців наприкінці 2021 року презентував Глобальний кодекс цифрового виконання. Це акт так званого «м'якого права», метою якого є визначення універсальних принципів, які держави мають запровадити у своє національне законодавство, аби врегулювати використання цифрових технологій у виконанні судових рішень.

Згідно з вимогами Кодексу, держави повинні створити такі умови, за яких криптоактиви можуть бути арештовані судовими виконавцями та використовуватися для примусового погашення боргу. Документ також вимагає забезпечити судовим виконавцям доступ до комп'ютерних систем, де зберігається інформація про криптоактиви. Таким чином, відповідно до принципів, закладених у Кодексі, продовження реформ у сфері виконання су-

дових рішень має включати питання забезпечення можливості стягнення на віртуальні активи. Тому наразі чекаємо ухвалення відповідного національного законодавства.

Як діяти, якщо боржник перешкоджає виконанню судового рішення? Наприклад, не допускає виконавця до об'єкту нерухомості для проведення його опису та оцінки.

Законодавство зобов'язує боржника утримуватися від вчинення дій, що унеможливають чи ускладнюють виконання рішення, а також допускати в установленому законом порядку виконавця до житла та іншого володіння, приміщень і сховищ, що належать йому або якими він користується, для проведення виконавчих дій.

Разом з тим, недобросовісні боржники, зловживаючи своїми правами та не виконуючи покладені на них обов'язки, відмовляються допускати як виконавців, так і суб'єктів оціночної діяльності до належної їм на праві власності нерухомості, на яку виконавцем звертається стягнення.

У виконавця в цьому випадку є два шляхи: або ж звертатися до суду за наданням дозволу на примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи задля проведення опису нерухомого майна, якщо мова йде про фізичну особу, або ж здійснити опис і арешт майна за технічною документацією, безпосередньо не проникаючи в житло або об'єкт нежитлової нерухомості.

Маю не одне судове рішення, яким визнано мої дії законними та судом констатовано, що чинним законодавством не передбачено обов'язку приватного виконавця фізично бути присутнім в приміщенні, опис якого проводиться, у випадку, якщо боржник не допускає виконавця до приміщення.

Суди стають на бік виконавця, якщо встановлять, що боржник фактично уникає виконання рішення суду, діє недобросовісно, не отримуючи надісланих на його адресу документів виконавчого провадження та тривалий час ухиляється від виконання рішення суду.

Чи дійсно заборонено звертати стягнення на предмет іпотеки в період воєнного стану?

Заборона стосується виключно нерухомого майна (нерухомості), що належить фізичним особам та перебуває в іпотеці за споживчими кредитами.

Разом з тим, не заборонено, наприклад, звернення стягнення на предмет іпотеки, який належить фізичній особі та яка виступала майновим поручителем за кредитним договором, укладеним між банком та юридичною особою.

Наскільки складно виконати рішення зобов'язального характеру?

Виконання рішень зобов'язального характеру є доволі проблемним.

Велика Палата Верховного Суду неодноразово звертала увагу на те, що право чи інтерес мають бути захищені судом у спосіб, який є ефективним, тобто таким, що відповідає змісту відповідного права чи інтересу, характеру його порушення, невизнання або оспорення та спричиненим цими діями наслідкам, а застосування судом способу захисту, обраного позивачем, повинно реально відновлювати його наявне суб'єктивне право.

На жаль, такий спосіб захисту порушеного права, як зобов'язання відповідача вчинити певні дії або утриматись від їх вчинення, якщо його виконання безпосередньо пов'язане з особою боржника, або яке без участі боржника виконати неможливо, доволі часто виявляється неефективним, через відсутність дієвих механізмів його примусового виконання.

Якщо ж, наприклад, судовим рішенням передбачено зобов'язати боржника передати стягувачу автомобіль, виконавець, двічі зобов'язавши боржника виконати судові рішення та наклавши на боржника штраф та штраф у подвійному розмірі, зобов'язаний примусово вилучити цей автомобіль у боржника та передати його стягувачу, оскільки таке рішення не є нерозривно пов'язаним з особою боржника та може бути виконаним без його участі.

Якщо судовим рішенням передбачено, наприклад, зобов'язати боржника знести паркан (будівлю, споруду), звільнити земельну ділянку, то після накладення штрафів, в такому ж порядку, виконавець може примусово виконати таке рішення шляхом знесення цього паркану (будівлі, споруди).

Пороте у таких справах існує дуже багато нюансів, тому я би радив замислюватися над виконанням рішенням ще на етапі обрання способу захисту та формування позовних вимог.

На жаль, накладення та стягнення штрафів, з огляду на їх незначний розмір, у переважній більшості випадків не призводить до виконання судового рішення.

Видається сумнівним, що кардинально змінить ситуацію на краще як збільшення їх розміру, так і запровадження нових видів штрафів за неподання звіту про виконання судового рішення судового рішення, як це пропонують законодавці.

Більш доцільним вбачається введення у вітчизняне законодавство поняття астренту (від франц.

l'astreinte — примус) у немайнових спорах. Сутність астренту полягає в покладенні обов'язку грошового відшкодування шкоди, заподіяної невиконанням судового рішення, з метою подолання спротиву недобросовісного боржника.

Астрент є засобом тиску на боржника з метою спонукання останнього до виконання свого обов'язку, визначеного судом, та полягає в присудженні до сплати боржником грошової суми, яка встановлюється судом на одиницю часу прострочення виконання судового рішення (день, тиждень, місяць) до повного його виконання.

Запровадження повноцінного астренту у вітчизняному законодавстві є вкрай необхідним, насамперед, щодо рішень про виконання зобов'язання в натурі, виселення, вселення, рішень, які зобов'язують боржника вчинити певні дії або утриматись від їх вчинення.

Застосування астренту має призводити до ситуацій, коли невиконання рішення має стати фінансово не вигідним для боржника.

Які поради можете дати потенційним стягувачам?

Як і всі юристи, раджу перевіряти контрагента ще до того, як він стане проблемним боржником, адже на сьогодні засобів такої перевірки набагато більше, аніж десять-двадцять років тому. Разом з тим, на ринку знову з'явилися шахрайські схеми, жертвами яких стають як ФОП, так і великі підприємства, переказуючи не малі кошти шахраям у вигляді передплати за неіснуючі мінеральні добрива або металопрокат.

подаючи позов, обов'язково потрібно просити суд вжити заходів забезпечення позову шляхом накладення арешту на кошти та майно відповідача. Проте, погоджусь з думкою, що у нас в країні інструмент забезпечення позову не працює належним чином.

Чи зможуть державні або приватні виконавці виконати рішення національного суду про стягнення з росії?

На жаль, ні, через низку причин. Але це вже тема для окремої публікації.

Ігор Шевченко

Пане Ігорю, Ви займаєте посаду директора Інституту державної ефективності. Чим займається ця установа, яка основна мета діяльності?

Інститут державної ефективності — це недержавний аналітичний центр, який, по-перше, вивчає успішний досвід інших країн з усього світу, по-друге, готує програму змін для майбутньої української влади, враховуючи міжнародний досвід, і по-третє, формулює вимоги до кандидатів на владні посади та веде пошук потенційних кандидатів на ці посади.

На жаль, наразі чинна влада України, приймаючи закони, переважно керується не інтересами країни та народу, а робить це заради якоїсь ефемерної євроінтеграції. Тобто, закони приймаються не для того, аби країна стала успішною, а українці жили краще, а лише заради вступу до Європейського Союзу. Відбувається сліпе копіювання законодавства ЄС без аналізу і оцінки його впливу на економіку країни та життя українців. Така собі євроінтеграція заради євроінтеграції. Але ж багато чого в законодавстві ЄС нам на даному етапі розвитку просто не підходить, ба більше, шкодить і часто обмежує нас в потрібних нам законах.

Чомусь вважається, що вступ до ЄС швидко вирішить всі наші проблеми, корупція сама собою кудись зникне, зарплати і пенсії різко підвищаться, влада автоматично стане чесною та компетентною і ми назавжди відірвемося від росії. Ні, на жаль, цього автоматично не станеться. Подивіться на деякі країни ЄС. Після майже 20 років членства в ЄС Болгарія залишається тотально корумпованою, криміналізованою та бідною, в Румунії також багато

проблем з корупцією, та й рівень життя далекий від Німеччини чи Франції, а Угорщина та Словаччина – відверто проросійські країни, які створюють багато проблем всьому ЄС.

Тому пора вже зрозуміти, що членство в ЄС нічого не гарантує, а навпаки, може стати чинником консервування корупції та бідності в Україні, тому що для швидкого подолання цих проблем потрібно діяти більш рішуче та радикальніше, ніж це дозволяє законодавство ЄС.

Наприклад, боротьба з корупцією. Творець сингапурського економічного дива Лі Куан Ю казав: «Корупція здатна роз'їсти будь-яку систему, незалежно від філософії чи ідеології, адекватності уряду або географічного розташування». Отже, без подолання корупції жодна ефективна реформа в жодній сфері неможлива. Тому потрібні дієві методи боротьби з корупцією, такі, наприклад, як презумпція вини в корупційних злочинах та провокування хабаря. А от законодавство ЄС забороняє такі методи через надмірно високу планку захисту прав людини: мовляв, корупціонери також люди, тому не можна їх провокувати хабарями і не можна вимагати від них доводити законність джерел походження їхнього майна, тому що це порушує їхні права людини. Хоча, Сингапур саме такими методами швидко подолав корупцію і заклав основу для свого економічного зростання.

Який підхід до розвитку України ви підтримуєте?

Ми вважаємо, що не варто обмежуватися лише прикладом чи законодавством ЄС, яке часто нам не підходить. Потрібно шукати по всьому світу найефективніші методи й механізми вирішення

соціально-економічних проблем та застосовувати їх в Україні з врахуванням наших особливостей.

Саме таку стратегію застосував Сингапур і став найефективнішим, тобто неконкурентоздатнішим суспільством світу з одним з найвищих рівнів життя населення в світі. В Рейтингу конкурентоздатності (IMD) за 2024 рік, Сингапур займає 1 місце в світі.

Го Кенг Сві, найближчий соратник Лі Куан Ю, казав: «З якою би проблемою ми не зіштовхнулися, хтось, десь у світі вже знайшов рішення. Давайте знайдемо це рішення і розумно адаптуємо його для Сингапуру». Саме так Сингапур досяг успіху, тому ми у своїй роботі користуємося цим принципом, а Сингапур для нас є базовим джерелом досвіду, тому що за майже 60 років він став квінтесенцією втілення найкращого досвіду з усього світу. І не варто скептично ставитися до прикладу Сингапуру через його малий розмір, тому що успіхи величезного за розмірами і населенням Китаю також є результатом застосування саме досвіду Сингапуру.

Що можете сказати про ваші принципи кадрової політики?

Щодо кадрової політики, то, на жаль, чинна влада при відборі кандидатів на високі державні посади в переважній більшості випадків продовжує практику попередників, а саме кумівство, непотизм, особиста дружба чи лояльність та політична корупція (продаж посад). Натомість, ми палкі прихильники принципу меритократії, згідно з яким відбір кандидатів відбувається виключно за їхніми особистими досягненнями та доброчесністю, незалежно від партійної належності, статі, національності чи

Без подолання корупції жодна ефективна реформа в жодній сфері неможлива

майнового стану. Головне – порядність та компетенції людини, які потрібні на тій чи іншій посаді, які підтверджені конкретними успішними кейсами кандидата з його попередньої діяльності. Тобто, успішна біографія кандидата (освіта, досвід, досягнення), а не зв'язки чи гроші, є основним чинником при відборі.

Важливе питання, який механізм меритократичного відбору є найефективнішим. Останнім часом під тиском міжнародних партнерів влада застосовує конкурсний відбір. Але, на жаль, конкурси, особливо на топ-посади, показали свою низьку ефективність.

По-перше, попри представницькі комісії, складні процедури та багаторівневість проведення конкурсів, владі вдається маніпулювати процесом і приводити до перемоги в них «своїх» людей, які далекі від ідеалу, як з точки зору доброчесності, так і з точки зору компетентності.

По-друге, на такі конкурси просто не подають свої кандидатури найкращі фахівці. Чому? З одного боку, найкращі вже десь працюють або займаються своїм бізнесом, також державна служба для чесної людини – це юридичні ризики та зменшення доходів, а з іншого, кращі вважають, що доводити на конкурсах, що ти «не верблюду», тобто хороши фахівець, це нижче їхньої гідності. Вони вже давно всім все довели своїми успішними справами і досягненнями, тому немає сенсу «принижуватися», намагаючись довести щось конкурсній комісії, яка часто складається з людей, які не мають і частини тих досягнень, які є такого кандидата.

Конкурсний відбір може нормально працювати, скажімо, для початківців та фахівців середньої ланки, але не для топів. Якісних топів, які є рідким і штучним «товаром», потрібно шукати, відслідковувати, мотивувати, хедхантити, умовляти. Тобто, якщо дійсно є політична воля керівництва країни

формуванню влади за меритократичним принципом, то кандидатів на топ-посади потрібно відбирати шляхом активного фахового пошуку, а не конкурсу з посеред тих, хто сам подався на конкурс. Такий активний пошук переважно повинні здійснювати досвідчені фахівці з пошуку кадрів для топ-посад. Це можуть бути, як приватні хедхантингові/екзекутив-сърч агенції, так і створення для цієї цілі державна кадрова агенція. А от умовляти хорошого кандидата обійняти державну посаду повинно топ-керівництво країни. Приблизно так, наприклад, шукали та умовляли кандидата на посаду нового керівника «Укрнафти», коли її повернули під контроль держави з грабіжницьких «лап» Коломойського. Результат не забарився – «Укрнафта» стала суперприбутковою, динамічною і успішною компанією, попри те, що власником є держава.

Висновок: і держава, і державні компанії будуть успішними, якщо на чолі будуть кращі фахівці, відібрані за меритократичним принципом. Проте не потрібно забувати про державний і громадський контроль, аби навіть найкращі фахівці на мали спокуси зайнятися схематозом та корупцією.

Ви є відомим спеціалістом із державного управління. Зважаючи на досвід, як вважаєте, від яких чинників залежить ефективність державної влади?

Процитую ще одного сингапурця, топ-дипломата, засновника і багаторічного декана сингапурської Школи державного управління ім. Лі Куан Ю, Кішора Махбубані: «Секретом та основою успіху Сингапуру є меритократія, прагматизм та чесність». Вважаю, що ефективність державної влади залежить саме від цих трьох базових речей.

Меритократія – це фаховість і компетентність, тобто на ключових посадах в державному управлінні повинні бути найкращі фахівці. Прагматизм (національний

прагматизм) означає, що інтереси держави понад усе, тобто, кожен посадовець повинен приймати рішення і діяти виключно в інтересах своєї держави та інтересах народу, а не, наприклад, в інтересах ЄС, МВФ чи своєї партії. Чесність – це відсутність корупції, тобто в державі повинна діяти така антикорупційна система (дієве антикорупційне законодавство, фахові правоохоронці, справедливі судді та громадський контроль), яка б знизила до мінімуму корупційні прояви.

Сингапур побудував найефективнішу систему державного управління в світі, яку потрібно ретельно вивчати та застосовувати, особливо нам в Україні. Тому що, якщо порівняти умови, в яких починав реформи Сингапур, і сьогоднішню Україну, то ми знайдемо набагато більше подібного, ніж з ЄС чи навіть з Польщею.

Наша держава має вигідне географічне розташування, природні ресурси, інфраструктуру, освічених та працьовитих людей... Чому, на Вашу думку, ВВП та рівень життя в Україні такий низький?

Так, наша країна має все необхідне і навіть більше, аби Україна була успішною, процвітаючою країною, а її громадяни жили комфортно. Проте, нас позбавляють шансу стати успішною країною тотальна корумпованість і суцільна некомпетентність влади, а у чинної влади ще й інфантильність, тобто нерозуміння наслідків своїх дій та рішень, які впливають на долі мільйонів людей та цілої країни.

Чому саме із Сингапуру можна впевнено брати приклад в плані ефективності державної політики?

Сингапур, попри відсутність будь-яких природних ресурсів, тобто за рахунок лише ефективного управління людськими ресурсами, всього за кілька десятиліть досягнув видатних

результатів, перетворившись з відсталої країни третього світу в найуспішнішу країну першого світу, і наразі є найконкурентноздатнішою країною світу (згідно із останнім рейтингом IMD World Competitiveness Ranking 2024).

Як юрист-міжнародник, як вважаєте, чи можна на законодавчому рівні вирішити проблему неефективної держполітики?

У нас багато хороших законів, у нас найкраща в світі Конституція, але вони не виконуються, тому що немає для цього політичної волі вищого керівництва країни. На жаль, роль особистості в історії дуже важлива, попри всі розмови про верховенство інституцій. Особливо важлива роль особистості в таких країнах, як Україна, де інституції є слабкими і несталими. Навіть в США, де система демократичних інституцій є досить розгалуженою, збалансованою та сталою, з довгою історією і традиціями, роль особистості на чолі держави є критично важливою, як показує приклад Трампа. Отже, на жаль, неможливо вирішити всі проблеми неефективної державної політики на рівні законодавства, тому що його виконання чи саботування, як це відбувається в Україні, цілком залежить від конкретних особистостей у владі. Проте, звичайно, Конституція та законодавство мають велике значення, особливо в стратегічному плані.

Які мають бути вимоги до кандидатів на високі державні посади? Як має відбуватися оцінка політиків та високопосадовців на відповідність цим вимогам?

Основних вимог дві: чесність та компетентність. Чесність перевіряється відповідністю статків/активів та стилю життя особи її законним доходам. За наявності політичної волі у наш вік тотальної цифровізації це легко перевіряється. Також важлива прозорість та контроль за статками політиків та чиновників, що здійснюється відповідними держорганами (НАЗК) та громадськістю: журналісти-розслідувачі, антикорупційні громадські організації та активісти, а також свідомі громадяни.

Компетентність також можна оцінити досить легко. Для більш

Держава і державні компанії будуть успішними, якщо на чолі будуть кращі фахівці, відібрані за меритократичним принципом

високих посад в політиці та держуправлінні про компетентність свідчить біографія, в якій повинні бути якісна освіта та реальні досягнення серйозного рівня, в залежності від рівня посади. Такий відбір та оцінку повинні здійснювати неупереджені фахівці з пошуку та оцінки топ-спеціалістів. На жаль, конкурси на високі посади дають не дуже якісний результат. За фахівцями з відбору кадрів також повинен бути прискіпливий антикорупційний контроль, як з боку держорганів, так і з боку громадськості. Для молоді, тобто на молодші посади, потрібно оцінювати рівень освіти (навчальний заклад, форма навчання, оцінки) та тести на фахові знання, логіку, IQ тощо.

А як має відбуватися навчання ефективного державного управління зацікавлених осіб?

Передусім, державне управління – це не просто діяльність, якою займаються люди, що якось чином потрапляють на державні посади, це дійсно сфера знань, яку потрібно вивчати кожному, хто планує займати владні посади. На жаль, в нашому суспільстві все ще панує радянська

думка, що «кожна кухарка може керувати державою», тобто будь-хто, без відповідних знань та досвіду: чи то двічі судимий завгар, чи спортсмен, чи актор, чи співак, аби відома особа чи «нове обличчя».

Тож більшість проблем України спричинені саме відсутністю достатніх знань з державного управління у наших президентів та депутатів, яких обрає народ, у міністрів, яких призначають такі некомпетентні депутати, і так далі.

Державному управлінню повинні навчати спеціалізовані навчальні заклади – такі як Школа держуправління ім. Джона Кеннеді при Гарвардському університеті, Школа держуправління ім. Лі Куан Ю при Національному університеті Сінгапуру, Національна школа держуправління при Президенті Франції. Ці школи навчають комплексу знань з права, історії, економіки, дипломатії, психології, навчають важливим навичкам управління людьми та проектами, лідерським якостям, комунікаційним прийомам та вмінням, і, що дуже важливо, вивчають досвід інших успішних країн.

В Україні подібні заклади також вже є. Наприклад, Києво-Могилянська школа врядування ім. Андрія Мелешевича, Київська школа державного управління ім. Сергія Нижного, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби КНУ ім. Тараса Шевченка. Це порівняно нові освітні інституції, тому їм поки що бракує досвіду, системності та викладацького складу з потрібним практичним досвідом, але вони над цим працюють. Я би порадив цим закладам більше уваги приділити успішному досвіду інших країн, особливо Сінгапуру, та залучати до викладання більше українських та іноземних фахівців з практичним досвідом роботи у владі та держуправлінні. Теоретичні знання – це база, але без практичних знань, як в дійсності працює державна бюрократія, бути ефективним держуправлінцем неможливо.

З численних інтерв'ю відомо, що Ви прихильник смертної кари за корупцію та держзраду. Чому вважаєте, що такі кардинальні методи зможуть запобігти цим злочинам? Що з цього приводу показує міжнародна практика?

Запровадженню смертної кари повинне передувати повне кадрове перезавантаження правоохоронних та судових органів, аби смертні вироки виносили обґрунтовано і справедливо

Так, я вважаю, що для приведення до тями суспільства на певний період нам потрібно відновити смертну кару як вищу міру покарання. За 30 років правого безладу та тотальної корупції наше суспільство настільки звикло до безкарності, що потрібна «шокова терапія». Наразі у соціумі є великий запит на справедливість, тому смертна кара за тяжкі злочини, такі як топ-корупція, держзрада та жорстокі вбивства, якраз є в свідомості людей реалізацією справедливості. Влада повинна показати, що справедливість в Україні таки є, і за неї варто боротися, зокрема і з російськими окупантами.

В світі існує багато країн, в яких застосовується смертна кара, і це не лише авторитарні чи монархічні країни, а цілком цивілізовані демократичні країни, такі як США, Японія, Південна Корея, Сінгапур. Зазвичай смертна кара застосовується за найнебезпечніші злочини для конкретної країни в конкретний період її історії. Наприклад, в Сінгапурі до смертної кари засуджують за ввезення та торгівлю наркотиків, тому що для маленької острівної держави з величезним портом та аеропортом наркотрафік є величезною загрозою для національної безпеки.

В Україні наразі найбільша небезпека — це системна корупція у великих розмірах, саме тому я вважаю, що за топ-корупцію потрібно запровадити смертну кару, аби корупція не знищила Україну як державу. Зауважу, що функція смертної кари, як покарання, полягає не стільки в покаранні конкретної особи, скільки в запобіганні подібних злочинів в майбутньому. Цим запобіжником є страх.

Звичайно, запровадженню смертної кари повинне пере-

дувати повне кадрове перезавантаження правоохоронних та судових органів, аби смертні вироки виносили обґрунтовано і справедливо.

Ви палкий противник вступу України до ЄС. Чим обґрунтована така позиція?

Якщо коротко, то, по-перше, для швидкого наведення порядку в країні та стрімкого розвитку економіки Україні потрібні радикальні, а інколи навіть досить жорсткі закони, які будуть суперечити законодавству ЄС, як-то презумпція вини в корупційних злочинах, провокація хабаря чи смертна кара. Законодавство ЄС добре працює для підтримання порядку, а для наведення порядку потрібні більш жорсткі та рішучі закони.

По-друге, попри всі політичні заяви про підтримку України, жодна країна ЄС (особливо сусіди, такі як Польща, Угорщина, Словаччина, Румунія) не зацікавлена в економічному успіху України, їм не потрібні конкуренти. Останні події з блокуванням національних кордонів, попри рішення ЄС, це яскраво доводять. ЄС і окремим його членам від України потрібні лише дешева робоча сила, дешева сировина, ринок збуту для їхньої продукції та фізичний безпековий буфер від божевільної росії. Якщо у нас буде розвинута промисловість з високооплачуваними робочими місцями, то наші люди не поїдуть працювати до ЄС та будуть купувати наші якісні товари, а не імпортовані з ЄС.

І, по-третє, незважаючи на всі гучні євроінтеграційні процеси, я маю великі сумніви, що Україну взагалі колись приймуть до ЄС. Приєднання України створює ЄС занадто великі ризики для його

безпекової, економічної та політичної стабільності. Отже, ми будемо роками чи десятиліттями євроінтегруватися в очікуванні дармових великих європейських грошей, але, скоріш за все, нас так і не приймуть в ЄС і ми не отримаємо тих грошей, проте будемо втрачати набагато більше через всі обмеження, які створює нам європейське законодавство, яке ми вимушені бездумно копіювати, не оцінюючи його вплив на Україну та не враховуючи національні інтереси.

Саме тому я за те, щоб Україна в найближче десятиліття сконцентрувалася на вирішенні проблем корупції, підвищення ефективності держуправління та розвитку власної промисловості, використовуючи найефективніші методи з усього світу, а не обмежувалася лише консервативним досвідом ЄС. А потім, коли ми станемо сильнішими та багатшими, ми можемо повернутися до питання вступу до ЄС.

Серед іншого, Ви — ініціатор та координатор громадянського руху за незалежність «Успішна Україна». Що це за проект, скільки він існує та яка його мета і цілі?

Цей проект знаходиться на самому початку своєї діяльності, я би навіть сказав, в процесі формування. Його мета полягає в тому, аби роз'яснювати людям переваги збереження Україною повної незалежності, тобто невступу до Європейського Союзу, пояснення недоліків та негативних наслідків вступу України до ЄС, популяризація ідей та планів побудови успішної самодостатньої України, які напрацьовуються Інститутом державної ефективності, та об'єднання прихильників наших ідей.

Станіслав Ліфлянчик

Основні ризики в бізнесі та як їх уникнути

Бізнес – штука ризикова, а бізнес в Україні – це взагалі щось екстремальне. Тож кожний підприємець в нашій країні є свого роду кризовим менеджером із безліччю функцій та дуже багатим досвідом у юриспруденції, економіці, політиці тощо. Якщо ви досі не такий – варто до цього прямувати. І якщо ви читаете цю статтю, то знаходитесь на вірному шляху

Основні причини виникнення ризиків:

- недобросовісні контрагенти та погані договори;
- токсична поведінка державного апарату, податкові перевірки, митниця, інспекція праці.

Розберемо кожний ризик окремо та визначимо, як від них захиститись.

Недобросовісні контрагенти та погані договори

Величезною проблемою бувають випадки, коли укладаєш договір з якоюсь особою (юридичною чи фізичною), але не отримуєш бажаного результату. Або сплатив за товар чи послуги – і не отримав їх. Або ж навпаки, зробив поставку чи надав послугу, а взамін тиша та обіцянки щось колись сплатити.

Подавши в суд на такого «добродія», згодом дізнаєшся, що в нього черга з кредиторів, купа арештів і зовсім немає ні грошей, ні майна...

Протидіяти цьому в моменті, коли правочин вже відбувся, дуже важко, бо отримати від підприємства чи підприємця обіцяного, коли в нього нічого немає, – неможливо за законами фізики. Неможливо ж стягнути гроші чи забрати товар, яких фізично немає.

Тож візьміть собі за правило: перед тим, як заходити в нові правовідносини з незнайомими клієнтами чи партнерами, завжди попередньо, хоча б поверхнево, перевіряйте їх.

По-перше, перевірте, чи є якісь закінчені або відкриті судові процеси щодо правовідносин, схожих із вашими. Вся ця інформація є у відкритому доступі, або на сайті Судової влади України та Єдиному державному реєстрі судових рішень, або в платних ресурсах типу YouControl.

Якщо є судові рішення або процеси, де ваш кандидат в партнери/клієнти звинувачується в порушенні договору, то краще від правовідносин з ним відмовитись.

По-друге, пошукайте в інтернеті через пошукові системи інформацію стосовно власників, директора та самої компанії. Якщо вони тривалий час на ринку, значить рекламуються (адже бізнес не може бути без реклами), тому ви стовідсотково знайдете чимало інформації, яка складає їх ділову репутацію. Якщо ж це «компанія-одноразка», то відповідно й інформації буде нуль.

По-третє, за допомогою безоплатного запиту до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, а також коду ЄДРПОУ вашого потенційного контрагента перевірте розмір статутного капіталу, дату реєстрації, кінцевих бенефіціарів тощо.

«Компанії-одноденки», як правило, мають власником та директором одну і ту саму особу (при тому не ту, що веде з вами перемовини), мінімальний статутний капітал та свіжу дату реєстрації.

Заради справедливості зазначу, що так само може виглядати і «стартапер», але в купі з попередніми пунктами такий аналіз дасть вам об'єктивну картину.

По-четверте: недобросовісний контрагент, що хоче вас ошукати, завжди буде квапити укладання угоди, приховувати інформацію та шукати приводи її вам не надавати, а також надаватиме дуже «солодкі» пропозиції, що значно вибиваються з загального ринку.

Отже, якщо ви бачите чи відчуваєте, що з вашим кандидатом щось не так, – краще відмовтесь від укладання договору та взагалі від взаємодії.

Поговоримо про договори. Погані договори – моя «найулюбленіша тема», бо вони завжди приводять того чи іншого учасника правовідносин до суду, чималих фінансових втрат, від яких, подекуди, навіть найдосвідченіший адвокат не в змозі захистити.

До «поганих договорів» я відношу: договори, шаблони яких завантажені з інтернету; договори, «зліплені» в один із декількох; договори, складені не юристами; договори, укладені «всліпу».

Справа в тому, що договір повинен бути реальною «дорожньою картою», що чітко регулює правовідносини, передбачає ризики, а також відповідальність за порушення зобов'язань. А у випадках значених випадках договори укладаються не для цього, а за принципом «щоб було».

Наведу приклад. Був у мене клієнт, що вважав участь юристів/адвокатів в його підприємстві зайвим, тож доручив він своїй бухгалтерії разом з менеджерами розробити тривалий договір поставки продукції. Ті пообурювались, але ж з керівництвом не посперечаєшся, тож вони відкрили його високість Гугл, знайшли щось схоже на те, що просив бос, та створили «Франкенштейна», якого обізвали «Договір поставки».

Через чотири місяці роботи за таким договором опинився цей підприємець в моєму кабінеті з проханням щось зробити, бо продукцію вони поставили, а от грошей за неї досі не бачать. Коли я вивчив документи, то виявилось, що нічого дивного, бо продукція поставляється на підставі письмової заявки, якої нема, згідно специфікації, що не підписана, та приймається за актом приймання-передачі, що не повернуто від покупця, а відповідальності за все це не передбачено.

Тож згодом в суді питання «а чи був хлопчик?» постало дуже гостро, мені довелося доводити цілою купою доказів, що товар таки поставлявся і отримувався, а отже і повинен бути оплаченим.

Врешті справу я таки виграв, але зайняло все це вісім місяців. Потім було виконавче провадження та поступове стягнення грошей частинами. А був би договір такий, як треба, то цього можливо було б уникнути, хоча б тому, що недобросовісний контрагент не став би його підписувати, знаючи, що не виконає.

З тих пір герой цієї історії став моїм добрим та вірним клієнтом, який тепер жодного документу не підписує, не проконсультувавшись зі мною.

Ще приклад. Один мій (тепер вже) клієнт домовився з підрядниками про ремонт фасаду його офісної будівлі. Всю домовленість вони здійснили в переписці за допомогою Телеграму та закріпили розпискою, якою підрядник зобов'язався, дослівно: «...виконати ремонт фасаду матеріалами, наданими ... ПІБ мого клієнта...». Це, в принципі, все, що було в розписці.

Гроші мій майбутній клієнт сплатив, ну звісно ж, готівкою, про що теж отримав розписку, от і все. З тих пір почалось найцікавіше.

Спочатку підрядник ніяк не міг приступити до роботи, потім робив її повільно та переривався, потім за результатом зробив її неякісно, зіпсувавши і фасад, і купу матеріалів, наданих моїм майбутнім клієнтом. А от коли ми подали позов до суду про стягнення безпідставно набутих коштів, то судився пан підрядник дуже завзято. Він відкладав засідання, подавав купу клопотань, водив якихось свідків... Першу інстанцію ми програли. Суд відмовив нам в позові. А от в апеляції ми добились позитивного результату.

Півтора року зайняв процес до рішення суду на нашу користь. А його тепер ще виконати якось треба. Скажіть, вам потрібні такі ситуації?

І ще один приклад. Один мій майбутній клієнт вирішив зняти приміщення для своєї підприємницької діяльності. Договір оренди та акт приймання-передачі він підписав майже не дивлячись, бо дуже «смачна» була ціна на приміщення і воно дуже йому підходило.

Результатом стало те, що орендодавець (увага!): виселив мого клієнта з приміщення через два місяці; не повернув гарантійний платіж; подав позов про стягнення матеріальної шкоди завданої приміщенню; закрит в приміщенні обладнання мого клієнта та не віддавав його.

Ми, зі свого боку, подали позов про відшкодування збитків та усунення перешкод в користуванні майном, відкрили кримінальне провадження щодо факту заволодіння майном. Через три місяці нам вдалося провести медіацію та вийти з компромісним рішенням, щоб хоч повернути майно та не сплачувати нічого додатково. Розумію, що хотілося б «хепі енду», але адвокати – не чарівники.

На моє глибоке переконання, що ґрунтується на багаторічній судовій практиці, ніхто не складе краще договір, ніж той, хто хоч раз користувався його умовами в суді та відстоював на його підставі інтереси клієнта. Саме потенційні конфліктні ситуації повинні бути вирішені на стадії укладення договору, тоді і далі буде простіше захищатись.

Тож у вашій підприємницькій діяльності, мої шановні читачі, повинні бути виключно якісні договори, що повністю захищають ваші інтереси.

Токсична поведінка державного апарату, податкові перевірки, митниця, інспекція праці

Дуже багато про це написано та сказано, але ситуація в державі так на краще і не змінюється.

Держава в особі своїх контролюючих та правоохоронних органів вважає своїм священним обов'язком робити життя підприємців максимально некомфортним. І я не кажу зараз про кількість та розмір податків, з цим у нас більш-менш якось зрозуміло. Проблема в тому, що займаючись легальним бізнесом, показуючи державі всі свої доходи і прибутки, сплачуючи до копійчки податки і роблячи все те, що вимагають нормативні акти, ви все одно можете отримати податкову перевірку з донарахуваннями і штрафами, зупинку податкових накладних, внесення підприємства в реєстр ризикових, і навіть «маски-шоу» з обшуками та «обличчям в підлогу». Недарма кажуть, що в Україні обшук — це ознака успіху.

Тож уникнути цього негативного явища, на жаль, неможливо, але можливо готуватись та мінімізувати негативні наслідки державних тортур.

Візьмемо за приклад податкові перевірки. Можна тримати кулаки, робити ляльки-мотанки та молитись древньогрецьким богам, щоб це ніколи вас не торкнулось, а потім бути дуже збентеженим, коли ревізор все ж таки нагряне. А можна бути розсудливим та прагматичним, акуратно вести бухгалтерію, мати в порядку і наявності первинну документацію, оформити всі необхідні документи, пов'язані з трудовою діяльністю, а також мати адвоката на випадок, якщо перевірка прийде неочікувано.

Алгоритм дій при перевірці:

1. Перевірка повноважень перевіряючих. Вони повинні мати посвідчення, направлення на перевірку та наказ. Всі документи повинні бути не простроченими, а особи, що в них зазначені, повинні відповідати тим, хто до вас прийшов. Встановивши, що документи в порядку, ви допускаєте їх на перевірку. Якщо ж документи не в порядку – маєте право відмовити в допуску на перевірку.

2. Перевіряючі завжди хочуть перевірити все і про все, але насправді вони обмежені направленням на перевірку, бо там чітко зазначається, що саме підлягає ревізії. Тож будьте уважні та надавайте лише те, що зобов'язані. Ба більше, ви можете подати клопотання про надання вам терміну для збору і пред'явлення документів на перевірку, оскільки ви не зобов'язані зберігати їх весь час за юридичною адресою.

3. Після перевірки орган, що вас перевіряв, обов'язково складе та надасть вам на ознайомлення акт, в якому напише всі порушення, що були знайдені та обґрунтування цього. Обов'язково (наголошую — обов'язково!) отримайте цей акт. Не грайте в піжмурки, мовляв, «відмовлюсь отримувати акт і мене не оштрафують». Оштрафують, ще й як. Просто без акту ви не будете розуміти, за що, і буде набагато складніше оскаржувати потім повідомлення-рішення податкової.

4. Отримавши акт, обов'язково подайте на нього заперечення, звісно, якщо ви з ним не згодні.

5. Після всього цього з вірогідністю 99% ви отримаєте повідомлення-рішення про податкове донарахування, а можливо і про штраф. Далі, якщо ви з цим не згодні, подайте скаргу до Державної податкової служби України, а після розгляду нею, якщо вона повідомлення-рішення не скасує, – подайте позов до суду. В більшості випадків суд стає на бік платників податків.

Особисто я та моя команда захистили в судах та державних органах сотні підприємців від незаконних дій державних контролюючих органів. Більшість справи ми виграла, ще й стягнувши додатково з держави витрати на правничу допомогу.

Так, все це неприємно та додатковий клопіт для вас майже на пустому місці, однак зазначені обставини від вас не залежать і вам не підконтрольні. Тож вирішувати такі завдання треба за мірою їх надходження.

І пам'ятайте, що дорогу подує лише той, хто нею йде.

**Завжди ваш,
адвокат Станіслав Ліфлянич**

Ігор Фомін

Пане Ігорю, чому Ви обрали своїм професійним шляхом саме юриспруденцію?

Думаю, вплив батька був ключовим. Він, добре знаючи мій характер, побудував непомітний шлях до мого розуму та серця. Досвідчений адвокат і мудра людина, він кликав мене, ще школяра, вечорами поспілкуватись, обговорити свої справи та навіть по дискутувати. Непомітно для себе я втягувався в професію, у мене підіймалась самооцінка, я відчував себе розумним і здатним на вирішення складних завдань. Як наслідок – відмовився від історичного факультету, на якому збирався вчитися, і пішов на юридичний. Через багато років, коли вже батька не стало, я досліджував сімейний архів та дізнався, що мої діти – юристи вже в п'ятому поколінні. Ціла династія!

Як все починалося?

На юрфак в радянські часи вступити було дуже складно, 25-30 претендентів на місце... Тому після школи я пішов працювати до суду, аби мати більше шансів на вступ, орієнтувався на вечірню форму навчання. Отже, почав свій шлях з 17 років. Секретар суду, секретар судових виконавців, секретар кримінальної канцелярії, архіваріус. Писав протоколи, друкував вироки, стягував гроші з п'яниць за витверезник, читав кримінальні справи та навчався. Після армії, на третьому

курсі юрфаку, став юрисконсультом підприємства. З того часу почалась самостійна практика.

Як далі рухалися кар'єрними сходами?

У 1987 році в Києві були створені два нові райони. Колегія адвокатів вирішила заснувати дві нові юридичні консультації і для набору нових адвокатів провести конкурс серед тих юристів, хто роками стояв у резерві. Я пройшов конкурс, здав екзамен та був прийнятий до Київської міської колегії адвокатів. Так і працюю до сьогодні, за винятком того періоду, коли став помічником Генерального прокурора, був обраний членом Вищої ради правосуддя.

Чому надаєте перевагу саме кримінальній практиці?

Так об'єктивно склалось. В дев'яності роки мало хто з юристів бажав цим займатися. Шукали, де простіше і грошей побільше. В кримінальній юстиції складно, треба багато вміти і постійно вдосконалюватись. Тут, порівнюючи з іншими напрямками, висока відповідальність, тяжкість наслідків і глибина можливого падіння підзахисного. Тут людина втрачає не майно чи роботу, а крадуться роки її життя, змінюється світ, до якого вона звикла. Справедливість судового рішення в кримінальних справах має особливе значення. Репресивний апарат

держави могутній і безжалюсний. Це виклик, на який адвокат має відповісти.

Ви – юрист з величезним професійним та життєвим досвідом та блискучою практикою. На Вашому шляху зустрічалося безліч різних правників, захисників, адвокатів. Як Ви оцінюєте сучасну молодь у професії? Чи не відчуваєте бажання поділитися своїм багаторічним досвідом із ними, передати ті безцінні знання, що накопичилися за роки практики? Ваш досвід міг би стати справжнім скарбом для нового покоління.

Вдячний за таку оцінку мого шляху. Є багато здібних юристів. Але, як на мене, кримінальна юстиція – передусім, правосуддя, а не комерція. Високі гонорари адвокатів – ціна старанності й таланту, а не плата за результат. Коли це зрозуміють судді, які постійно упереджені на користь обвинувачення, прокурори, які мають представляти народ України, а не свою установу чи будувати особисту кар'єру, – тоді народиться справжня конкуренція, від якої виграють всі. В такому конкурентному процесі затребуваний мій досвід, бо він є ключем, який відкриває можливість і переможних процесів, і великих гонорарів.

Які, на Вашу думку, основні недоліки сучасної юридичної освіти?

Адвокати, які йдуть на державну службу, мають не призупиняти, а повертати адвокатські посвідчення, бо сьогодні в більшості вони не відчувають себе частиною нашої спільноти, дивляться зверхньо, не відчувають адвоката частиною правосуддя, ігнорують факти, закони і справедливість – як у поведінці, так і у рішеннях.

Цю хворобу треба жорстко лікувати

Працюйте не тільки логікою, а й серцем.
Ніколи не погоджуйтесь з несправедливістю,
ігноруванням ваших прав, прав потерпілих
та обвинувачених, для яких ви можете бути
єдиною надією і захистом

Вивчити закони не є головним для юриста, який обирає професію адвоката. Потрібен жорсткий конкурс людей вже з певним обсягом знань, аналітичним мисленням і творчим підходом. Думаю, в адвокатурі необхідно змінити стажування на додаткову спеціальну освіту за аналогією Law School США. Лише ті, хто успішно закінчить цей адвокатський заклад, отримають право здати спеціальний екзамен (аналогія Bar Exam HEY) і отримати право адвокатської практики.

Доступ до нашої професії має бути обмежений і етичними нормами. Зараз наша спільнота в значній частині — це запасний аеродром для звільнених оперативників, слідчих, суддів і прокурорів. Раніше, приймаючи в адвокатуру таких кандидатів, прискіпливо дивились на їх попередній шлях, як вони працювали, чи справедливо здійснювали правосуддя, як відносились до державної служби до своєї роботи і до нашої. Адвокати, які йдуть на державну службу, мають не призупиняти, а повертати адвокатські посвідчення, бо сьогодні в більшості вони не відчувають себе частиною нашої спільноти, дивляться зверхньо, не відчувають адвоката частиною правосуддя, ігнорують факти, закони і справедливість — як у поведінці, так і у рішеннях. Цю хворобу треба жорстко лікувати.

Чи доводилося зустрічатися у судах з молодими, але амбітними та перспективними опонентами?

Безумовно. Є розумні, гарно освічені та прискіпливі до вивчення справ адвокати. Амбіції також багаті, але не завжди вони ґрунтуються на блискучих здібностях. Для справжнього майстра все ж таки потрібен шлях, помилки і перемоги, постійно вчитися та практикувати.

Про недосконалість нашої судової системи вже сказано

дуже багато. На Вашу думку, чи робиться щось в Україні для поліпшення ситуації?

Мені складно відповісти, бо не тільки я особисто, але й, на мій погляд, адвокатура як інституція сьогодні в процесі змін не задіяна взагалі. Щоб щось змінювати, для початку треба аналізувати недоліки та переваги існуючої системи. Думаю, ця тема дуже об'ємна, для окремої розмови.

Розкажіть про останні цікаві кейси Вашої компанії.

Маємо досить цікаві справи. Але вони не закінчені, тому розповісти про них доцільно пізніше.

Хочу звернути увагу лише на одну справу, яка знакова як для мене, так і є оцінкою тих змін, які відбулись в системі правосуддя нашої держави. В цій справі прокурор просить 5,5 років позбавлення волі жінці, дитячому лікарю, дружині солдата-ветерана, матері двох неповнолітніх дітей — за те, що їй була обласною перерахована матеріальна допомога в сумі 100 тис. грн. Прокурор вимагає також 6,5 років позбавлення волі її брату — депутату місцевої ради, який сприяв отриманню нею цих грошей, що прокурор САП називає заволодінням коштами місцевого бюджету. Ми взяли цю справу безоплатно, бо не бачимо в ній ні справедливості, ні людяності, ні закону.

А ще ми знімаємо фільм, який анонсували на форумі кримінальної юстиції імені легенди нашої адвокатури Йосифа Бронза. Запрошую вас на процес в апеляційній палаті антикорупційного суду, щоб ви мали можливість скласти особисте враження і передати його своїм читачам.

Як адвокат Ігор Фомін любить проводити відпустку, дозвілля?

Багато творчості, багато друзів. Музика друзів і мої вірші народи-

ли багато гарних пісень. Люблю спорт, подорожувати. Нові цікаві знайомства, гарні місця дарують бажання творити, наснагу жити і працювати.

Робота адвоката досить складна та енергоємна. Як вдається знаходити баланс між роботою та родиною?

З дружиною ми вже 42 роки разом. Мабуть, знаємо одне одного так, що не треба і щось казати. Живу за містом, природа дає можливість відновлюватись. Діти — дорослі, самі вже практикуючі адвокати. Також маю онука. Відносини в родині щирі та доброзичливі, дай Боже кожному. Така гармонія, мабуть, і дає необхідний баланс.

З висоти професійного досвіду, що б порекомендували молодим юристам, які знаходяться на початку свого шляху?

Працюйте, працюйте, працюйте. Працюйте над фактами, бо лише вони дають можливість реконструювати минулі події та дати їм правову оцінку. Працюйте над процесом, бо отримані факти мають значення лише за дотриманням процедури, передбаченої законом. Працюйте над мовою, бо мова — це інструмент, яким ви доносите свою думку, погляди і переконання. Працюйте не тільки логікою, а й серцем. Ніколи не погоджуйтесь з несправедливістю, ігноруванням ваших прав, прав потерпілих та обвинувачених, для яких ви можете бути єдиною надією і захистом.

Також можу навести пораду Уїнстона Черчилля: «Ніколи не здавайтесь, ніколи, ніколи, ніколи, ні у великому, ні у малому. Ніколи не здавайтесь, якщо це не суперечить честі та здоровому глузду. Ніколи не піддавайтесь силі, ніколи не піддавайтесь явно переважущій могутності вашого супротивника».

Рік заснування: **2023**
Працівники: **10**

Керуючий партнер:
Станіслав Борис

ОСНОВНІ ЦІННОСТІ:

- інтереси клієнта-наш найвищий пріоритет;
- проактивна позиція у кожному кейсі;
- розвиток правової свідомості громадян;
- робимо більше ніж просто достатньо

РЕЗОНАНСНІ КЕЙСИ

- **Захист у Вищому антикорупційному суді топ-посадовців** міжнародного аеропорту Бориспіль за обвинуваченням у розтраті державних коштів в особливо великих розмірах.
- **Захист у резонансній справі, що розслідується Національним антикорупційним бюро**, щодо топ-посадовців та підрядників Укрзалізниці за підозрою в розтраті державних коштів у особливо великих розмірах
- **Представництво громадянина Китаю**, великого криптохолдера, у якого внаслідок хакерської атаки викрадено понад 25 мільйонів доларів США.

ЯКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ

- Величезна любов до адвокатури та самовідданий захист клієнтів. Ми заохочуємо бажання розвиватись, вдосконалюватися та ніколи не зупинятися на досягнутому. Цінуємо напористість, вміння аналізувати та потужну базу теоретичних знань

ПРО БОНО

- Здійснюємо захист та представництво військовослужбовців та їх сімей з питань отримання безкоштовного житла, бойових виплат та ін.

ЗП/ШТРАФИ/КВАЛІФІКАЦІЯ

- Рівень заробітної плати встановлюється за цінності працівника для команди. Нами високо оцінюється вклад кожного члена команди.
- Система штрафів відсутня.
- Кожен член команди залучається до семінарів, конференцій та заходів, спрямованих на підвищення компетенції та навичок, які необхідні в роботі.

Генеруємо & реалізуємо
найбожевільніші ідеї
для захисту бізнесу

Станіслав **БОРИС**

Віктор **ВИНИЦЬКИЙ**

Максим **БОЙКО**

Головний офіс

м. Київ,
вул. Глибочицька,
будинок 17,
корпус «Е»,
1 поверх, 104 офіс.

Email

sb@vidar-law.com
vv@vidar-law.com

Телефон

+380969236320
+380958647261
+380505774366

- White-collar crimes;
- Захист бізнесу;
- Захист у справах, де фігурує криптовалюта;
- Структурування бізнесу;
- IT право;
- Військове право

РЕКОМЕНДОВАНІ КОМПАНІЇ ЗА РЕЙТИНГОМ ЛІДЕРИ РИНКУ 2024 У ГАЛУЗЯХ:

White-collar crimes, Захист бізнесу

ПРОВІДНА КОМПАНІЯ ЗА РЕЙТИНГОМ ЛІДЕРИ РИНКУ 2024 У ГАЛУЗІ:
IT-право

Адвокати Відар неодноразово відзначалися національними та міжнародними рейтингами як одні з кращих у своїй галузі

Наталя Лісневська

Принципи використання ШІ в медицині

Використання штучного інтелекту у медицині має великі перспективи. Технології допомагають у діагностуванні, виробництві ліків та вакцин. Але важливо розуміти, що використання будь-якого інструментарію має базуватись на законодавстві

Сьогодні в Україні існує лише стратегія використання ШІ — це декларативний документ. Відсутність законодавства, яке б регулювало галузь технологій штучного інтелекту, — це проблема не лише для України, а і її західних партнерів.

Отже, хоча й ШІ допомагає підвищити ефективність роботи, поки що це лише допоміжний інструмент для лікарів. Але розробляти нормативно-правову базу необхідно так, аби уникнути потенційних ризиків. Процедура має бути прозорою, дані — релевантними, щоб вони не спотворювали висновків.

Важливе також питання і захисту персональних даних. Тому, працюючи над регулятивною базою, варто не забувати галузь, що стрімко розвивається. Інакше користувачі просто відмовлятимуться від технологій штучного інтелекту.

28 червня 2021 року ВООЗ опублікувала Звіт «Етика і керування штучним інтелектом в інтересах здоров'я» (Ethics and governance of artificial intelligence for health), що є результатом дворічних консультацій, проведених групою міжнародних експертів.

В документі зазначається, що штучний інтелект відкриває великі перспективи для поліпшення медичного обслуговування та медицини в усьому світі, але тільки в тому випадку, якщо етика та права людини будуть в центрі уваги при його розробці, впровадженні та використанні.

«Як і всі нові технології, штучний інтелект має величезний потенціал для поліпшення здоров'я мільйонів людей у всьому світі, але, як і всіма технологіями, ним можна зловживати і заподіювати шкоду, — сказав д-р Тедрос Адханом Гебреїсус, гендиректор ВООЗ. — Цей важливий новий звіт є цінним керівництвом для країн про те, як максимально використати переваги штучного інтелекту, зводячи до мінімуму його ризики і уникаючи його пасток».

Штучний інтелект може бути використаний (і в деяких багатих країнах уже використовується): для підвищення швидкості та точності діагностики та обстеження на захворювання; для надання клінічної допомоги; посилення дослідження в галузі охорони здоров'я та розробки ліків; для

підтримання різноманітних заходів з охорони здоров'я, таких як нагляд за хворобами, реагування на спалахи захворювання та управління системами охорони здоров'я.

Щоб обмежити ризики і максимізувати можливості, властиві використанню ШІ для здоров'я, ВООЗ пропонує наступні принципи в якості основи для регулювання і управління ШІ.

Захист автономії людини. У контексті охорони здоров'я це означає, що люди повинні, як і раніше, контролювати системи охорони здоров'я і медичні рішення; недоторканність приватного життя і конфіденційність повинні бути захищені, і пацієнти повинні давати дійсну інформовану згоду через відповідні правові рамки для захисту даних.

Сприяння благополуччю і безпеці людей та громадським інтересам. Розробники технологій ШІ повинні задовольняти нормативні вимоги з безпеки, точності та ефективності для чітко визначених варіантів використання або свідчень. Повинні бути доступні заходи контролю

Штучний інтелект має величезний потенціал для поліпшення здоров'я мільйонів людей у всьому світі, але, як і всіма технологіями, ним можна зловживати і заподіювати шкоду

ськістю та обговоренню того, як розроблена технологія і як її слід або не слід використовувати.

Підвищення відповідальності та підзвітності. Хоча технології ШІ виконують певні завдання, зацікавлені сторони несуть відповідальність за їхнє використання у відповідних умовах і належним чином навченими людьми. Повинні бути доступні ефективні механізми для опитування та відшкодування для окремих осіб і груп, на яких несприятливо впливають рішення, засновані на алгоритмах.

Забезпечення інклюзивності та справедливості. Інклюзивність вимагає, щоб ШІ для здоров'я був розроблений таким чином, щоб заохочувати максимально широке справедливе використання і доступ, незалежно від віку, статі, доходу, раси, етнічної приналежності, сексуальної орієнтації, здібностей або інших характеристик, що захищаються кодексами прав людини.¹

Просування ШІ, який буде гнучким і стійким. Дизайнери, розробники і користувачі повинні постійно і прозоро оцінювати додатки ШІ під час їх фактичного використання, щоб визначити, чи адекватно і належним чином реагує ШІ на очікування і вимоги.

Системи ШІ також повинні бути розроблені таким чином, щоб мінімізувати їхні екологічні наслідки і підвищити енергоефективність. Урядам і компаніям слід боротися з очікуваними збоями на робочому місці, включаючи навчання медичних працівників, щоб вони могли адаптуватися до використання систем ШІ, і потенційні втрати робочих місць через використання автоматизованих систем.

Ці принципи визначатимуть майбутню роботу ВООЗ щодо забезпечення використання всього потенціалу ШІ для охорони здоров'я на благо суспільства.

Варто також зауважити, що набагато більше світ просунувся в регулюванні ШІ, що використовується в сфері медичної техніки.

Так чи інакше, ШІ все активніше входить у повсякденне життя і стає надбанням медичної галузі, тому питання розробки відповідного законодавства стає все більш актуальним у світі та в Україні зокрема

Системи ШІ також повинні бути розроблені таким чином, щоб мінімізувати їхні екологічні наслідки і підвищити енергоефективність

якості на практиці та підвищення якості використання ШІ.

Забезпечення прозорості, ясності та зрозумілості. Прозорість вимагає, щоб достатня інформа-

ція була опублікована чи задокументована до розробки або розгортання технології ШІ. Така інформація повинна бути легкодоступною і сприяти конструктивним консультаціям з громад-

Кость Левицький

1859 – 1941

Адвокат, державний діяч, один із найвизначніших політичних діячів Галичини кінця XIX – початку XX століття

Кость Левицький здобув ступінь доктора права у Віденському університеті. У 1890 році відкрив власну адвокатську канцелярію у Львові.

Вже з перших років адвокатської діяльності Кость Левицький здобув собі повагу та авторитет серед адвокатів Львова. Одним із перших він почав писати скарги та подання до суду українською мовою. Був знаменитим захисником українців на судових політичних процесах та одним із фундаторів українського правознавства в Галичині, зокрема, вивчення історії українського права. Брав участь у виданні першого в українській історії фахового правничого часопису українською мовою «Часопись Правнича», який видавався впродовж 1889-1900 років.

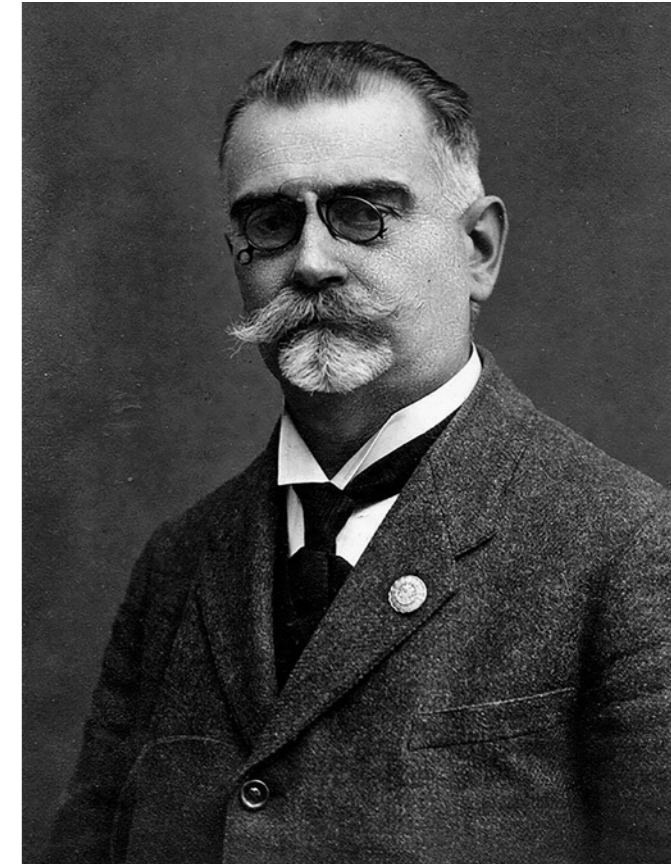
Левицький вів активну громадську діяльність: був заступником голови «Академічного братства»; активним діячем першого товариства українських правників «Кружок правничий»; співзасновником, провідним діячем товариства українських ремісників «Зоря», «Народної торгівлі», страхового товариства «Дністер», «Краєвого союзу ревізійного», «Земельного банку гіпотечного»; директором «Краєвого союзу кредитового», засідав в управі «Просвіти».

З-під його пера у видавництві «Просвіти» вийшло майже 20 популярних правничих розвідок, коментарів і тлумачень законодавства стосовно створення господарських товариств, громадянських прав населення та інші.

Активно правник виявив себе і в галузі науки: перекладав закони, опрацьовував українську юридичну термінологію, уклав німецько-український правничий словник, автор популярних юридичних праць.

Крім того, Левицький був також видатним політиком: співзасновник і секретар «Народної Ради», член президії та президент Народного комітету Української національно-демократичної партії, депутат Палати Послів австрійського парламенту та Галицького сейму від IV курії округу Рогатин, президент «Українського соймового клубу» в Галицькому сеймі, президент українського клубу в австрійському парламенті.

Очолюючи боротьбу українських парламентарів за україн-

ський університет і реформу виборчої ординації до Галицького сейму, став одним із найавторитетніших українських політиків. На початку I світової війни очолив Головну Українську Раду, згодом Загальну Українську Раду — координаційний орган українських партій.

Український адвокат передусім має бути добрим громадянином, вірним сином свого народу

Приватний виконавець виконавчого округу м. Києва, заступник Голови Ради приватних виконавців м. Києва, член редакційної колегії Вісника АПВУ

Марія Фесик

Для успішного виконання від виконавця вимагається застосування багатьох інструментів психологічної взаємодії із боржником, оскільки нерідко виконавчі провадження підкріплені бекграундом з гострими конфліктами між сторонами. Як Вам вдається знаходити спільну мову із боржниками?

На мій погляд, є кілька важливих принципів в діяльності виконавця, які закріплені на законодавчому рівні, а також іноді фактично є проявом особистих та професійних якостей.

Дуже важливим є прояв поваги до усіх сторін виконавчого провадження та дотримання загальнолюдських та професійних норм етики під час примусового виконання рішень. В цілому, на мою суб'єктивну думку, в професії виконавця важче працювати людям із фокусом уваги на конфліктність та вибором більш грубих шляхів вирішення питань. Чим більше намагання зрозуміти історію та особистісні мотиви боржника, тим більше вірогідність якщо не налагодити контакт, то принаймні вивести людину із провокативно-агресивного стану. Звісно, фактор війни, що котрий рік неспинно триває в Україні, підвищив рівень агресії в суспільстві, та призвів до нових викликів у професійному спілкуванні між людьми.

Сьогодні багато дискусій точиться навколо принципів реалізації арештованого майна та можливих змін у процедурі примусової реалізації, що передбачена законопроектом № 11139. Які думки у колі виконавців та що особисто Ви думаєте з цього приводу?

У нашій спільноті є багато побоювань щодо нових правил реалізації майна у виконавчому провадженні, згідно із якими вся примусова реалізація майна, опи-

саного та арештованого в межах виконавчих проваджень, відбуватиметься через платформу «Прозорро.Продажі».

Влітку відбулася робоча зустріч за участю членів АПВУ та керівництва АТ «Прозорро.Продажі». Очіма виконавця зміна платформи для проведення торгів веде до низки ризиків, оскільки ми маємо вже майже трирічний досвід взаємодії з майданчиками АТ «Прозорро.Продажі», адже проводимо реалізацію земельних ділянок відповідно до змін, внесених в Земельний кодекс, та прийнятого у 2021 році порядку проведення земельних торгів.

Одним із найголовніших незгоджених питань є неможливість зупинення торгів у момент, коли лот вже виведено на реалізацію. На відміну від платформи ДП «Сетам», на майданчиках АТ «Прозорро.Продажі» дана функція не передбачена. При цьому практика виконання судових рішень свідчить про те, що зупинення виконавчих дій є дуже розповсюдженою процедурою у виконавчому провадженні, і досить часто є маніпулятивною ініціативою боржника, який намагається уникнути виконання судового рішення, або ж розтягнути процедуру примусового виконання в максимальному довший проміжок часу.

Окрім того, за роки практики реалізації лотів виконавчого провадження відбулося багато змін та модернізації і спрощення процедури торгів для виконавців та покупців на платформі ДП «Сетам». Цілком логічними є можливість подібних напрацювань і для АТ «Прозорро.Продажі», але розуміємо, що це процес не одного місяця, а можливо і року, що, на мою думку, не сприяє ефективності виконавчого провадження.

Експерти різного рівня обговорюють переваги та недоліки реалізації арештованого майна на ДП «СЕТАМ»

і АТ «Прозорро.Продажі» в межах виконавчого провадження. Особлива увага приділяється наслідкам оскарження електронних аукціонів. Як можете охарактеризувати систему?

З точки зору практики, це досить цікаве питання. Коли виконавці почали реалізовувати земельні ділянки у 2021 році, ми стикнулися із проблемою лотів-двійників. Така ситуація виникла через кілька виконавчих проваджень, відкритих у різних виконавців по стягненню заборгованості з одного боржника, на користь різних стягувачів. Оскільки на АТ «Прозорро.Продажі» існує понад 40 електронних майданчиків, із якими виконавець може укласти договір для здійснення процедури реалізації описаного та арештованого майна, виникли прецеденти, коли різні виконавці описували одну і ту саму земельну ділянку, що належала одному боржнику, і кожен виконавець формував цей лот з одним і тим самим майном на різних електронних майданчиках.

Також, як вже зазначала, на АТ «Прозорро.Продажі» не передбачена можливість зупинення аукціону за Постановою виконавця (яка може вноситися виконавцем на вимогу Ухвали суду за поданням різних суб'єктів, або через інші обставини, що чітко передбачені конкретною статтею спеціального Закону), що, фактично, на мою думку, призводить до порушення прав стягувача. Адже при проведенні аукціону через ДП «Сетам» торги можуть бути зупинені на будь-якому етапі та поновлені на відповідну кількість днів до їх проведення в момент, коли обставини, за яких відбулось зупинення, змінились або зникли. В свою чергу, враховуючи специфіку поведінки українського боржника, який часто намагається зловживати правами, торги через АТ «Прозорро.Продажі» мають повністю скасовуватися на

будь-якому етапі, при винесенні виконавцем Постанови про зупинення виконавчого провадження. Враховуючи 4 етапи торгів, що тривають певний проміжок часу, на практиці можемо стикнутися із ситуацією, що торги можуть взагалі не відбуватися роками, навіть при повній закінченій процедурі опису, арешту та оцінки такого майна боржника.

Протягом останнього року в Україні значно збільшилася кількість скарг, пов'язаних із неналежним виконанням рішень немайнового характеру. Опираючись на власний досвід, як Ви бачите вирішення цієї проблеми?

Якщо аналізувати саму суть проблеми, то її вирішення можливе лише впровадженням дієвих санкцій за невиконання такої категорії рішень. В чинному законодавстві чітко передбачена процедура, за якою виконавець має діяти, коли відкриває провадження з метою виконання рішення немайнового характеру. Процедура передбачає чітко встановлені строки виконання вимог виконавця боржником та можливість накладення штрафу у разі невиконання рішення, незважаючи на первинні та вторинні вимоги виконавців.

При цьому важливим і трошки нелогічним, як на мене, є обов'язок виконавця передати сам штраф на виконання вже після закінчення виконавчого провадження, адже, незважаючи на дуже маленьку суму цього штрафу для фізичної чи юридичної особи боржника, можливість застосування інструменту арешту та примусового стягнення коштів як стимулюючого засобу впливу з метою досягнення виконання рішення було б більш дієвим.

Для прикладу, в моїй практиці я часто раджу, за можливості, подавати на виконання рішення немайнового характеру разом із майновим. І навіть якщо сума коштів до стягнення невелика (на-

приклад, відшкодування витрат за професійну правничу допомогу, витрат на судовий збір), все ж класичні дієві активні методи стягнення за рішеннями майнового характеру демонструють боржникові серйозність та дозволяють виконавцю вчиняти активні виконавчі дії, що автоматично трошки більше стимулює виконати всі рішення суду на користь стягувача.

В цілому, аналізуючи іноземну практику та досвід безпосередньої роботи із цими категоріями рішень, можу стверджувати, що впровадження інституту астренту як практики штрафної грошової санкції за невиконання рішення немайнового характеру мало б дійсно підвищити рівень виконання за даною категорією рішень. Станом на зараз, навіть використовуючи безліч технік перемовин, психологічного спонукання та законної процедури при виконанні таких рішень, виконавець іноді буває безсилим, якщо боржник рішення виконувати категорично та принципово не хоче. На жаль, органи поліції також нечасто здатні якісно відпрацювати процедуру притягнення особи до кримінальної відповідальності за ст. 382 ККУ (умисне невиконання рішення суду), незважаючи на те, що саме цим мала б за законом закінчуватися виконавче провадження, в якому дії виконавця не призвели до фактичного виконання.

Чи взаємодіють судді та приватні виконавці при примусовому виконанні рішень?

На початку роботи заступником Голови Ради приватних виконавців м. Києва, до складу якої мене обрали колеги на 3^тзді приватних виконавців регіону восени минулого року, одним із пріоритетних завдань в роботі нашого органу самоуправління ми разом із колегами-членами Ради визначили налагодження комунікації із суб'єктами, з якими ми постійно перетинаємось під

час здійснення діяльності у сфері примусового виконання рішень.

Певні проблемні практичні питання, з якими всі виконавці Києва стикаються в процесі роботи, нам вдалося донести до суддів під час конференції, яку організувала Рада нашого регіону за підтримки АПВУ та Pravo Justice.

Досить цікавим є те, що в канцелярії судів теж існують прецеденти людського фактору, який іноді стає прикладом «звичайного права», і нам дійсно вдалося ініціювати жваві дискусії щодо деяких подібних кейсів, із якими виконавці постійно стикаються в роботі. Яскравим прикладом такого обговорення були вимоги до виконавчих документів, зокрема до Ухвал про забезпечення. Приватні виконавці часто стикаються із недосконалістю процесуального законодавства, в якому не передбачені окремі інструменти застосування дієвих заходів примусового виконання, особливо коли мова іде про керівників боржників-ЮО, або боржників-ФОП.

Важливим є донесення думки виконавців та наша готовність відстоювати свою позицію до кінця, створюючи нову практику Верховного Суду. Саме тому діалог між приватними виконавцями та суддями є дуже важливим напрямом роботи та розвитку як професії, так і всієї сфери примусового виконання.

Як часто на практиці сьогодні відбувається ухилення боржника від виконання рішення через дії, що містять ознаки фразудаторності та фіктивності?

Думаю, що досить часто. Приблизно раз на три місяці я відкриваю виконавче провадження та, здійснюючи перевірку майнового стану, доходжу висновку, що боржник відчужив своє майно на кінцевих етапах розгляду рішення в судах. Судова практика оскарження таких реєстраційних дій та повернення майна у первісний стан позитивна для стя-

гувачів. Логіку здійснення таких дій боржником вбачаю лише у затагуванні процесу примусового виконання, адже, на жаль, судовий розгляд справ триває довго через перевантаженість судової системи.

За останній рік відбулися зміни у складі керівництва Асоціації приватних виконавців України та регіональних рад приватних виконавців. Як оцінюєте такі зміни і чи впливають вони на процеси виконання?

За останній рік Асоціацією приватних виконавців України було ініційовано і проведено дуже багато корисних заходів, спрямованих на розвиток всієї сфери примусового виконання судових рішень та інших органів, та на підвищення довіри до інституту приватних та колег-державних виконавців.

Мені дуже подобається активна та прогресивна позиція членів Ради приватних виконавців м. Києва. Вважаю дієвою тенденцією запровадження стратегічних сесій та фокус на налагодженні комунікації із суддями першої інстанції та Верховного Суду, правоохоронними органами, представниками ДП «Сетам» та АТ «Прозорро.Продажі».

Делегація приватних виконавців, які мали бажання та змогу власним коштом відвідати 25-й Міжнародний Конгрес судових виконавців UIHJ - Union Internationale des Huissiers de Justice, що відбувся в травні 2024 в Бразилії, гідно представила професійну спільноту виконавців України серед іноземних колег. Цей досвід дуже розширює світогляд та дає надзвичайно цінний новий погляд на деякі процеси розвитку професії, у порівнянні із шляхом розвитку інституту приватних виконавців в іноземних країнах.

В цілому, на мою думку, професійна спільнота приватних виконавців України розвивається: відчуються певні процеси усвідомлення необхідних законодавчих змін, а також змін у Етичному кодексі виконавців, важливість поширення інформації про професійну діяльність серед колег-адвокатів, нотаріусів, арбітражних керуючих.

Адвокат, радник кримінальної практики
Attorneys at Law «Leshchenko,
Doroshenko & partners»

Аліна Давидова

Постанова про визнання речовим доказом як неписана підстава застосування арешту майна у кримінальному провадженні (в контексті принципу змагальності)

Статтею 41 Конституції України закріплено право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Даною правовою нормою також регламентовано, що ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності.

Норма подібного змісту, яка розкриває один з фундаментальних принципів кримінального провадження – недоторканість права власності (п. 9 ч. 1 ст. 7 КПК України), міститься також в ст. 16 КПК України, згідно якої позбавлення або обмеження права власності під час кримінального провадження здійснюється лише на підставі вмотивованого судового рішення, ухваленого в порядку, передбаченому КПК України.

Статтею 1 Протоколу 1 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод закріплено, що кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

З огляду на закріплення як на національному, так і на міжнародному рівні високих стандартів охорони права власності особи, його обмеження потребує вагомим судового контролю.

Як правило, після проведення обшуку, за результатами якого мало місце вилучення бодай якогось майна особи, прокурор або слідчий (за погодженням з прокурором) звертається до суду з клопотанням про його арешт, дотримуючись 48-годинного строку (якщо обшук здійснювався на підставі ухвали слідчого судді) або не пізніше наступного робочого дня після його вилучення (якщо обшук проводився за умови існування невідкладних випадків визначених ч. 3 ст. 233 КПК України).

Арешт майна – різновид заходів забезпечення кримінального провадження, метою застосування якого, згідно положень ч. 1 ст. 131 КПК України, є досягнення дієвості кримінального провадження.

Кримінальним процесуальним законодавством допускаєть-

ся накладення арешту на майно, зокрема, з метою забезпечення збереження речових доказів (п. 1 ч. 2 ст. 170 КПК України).

Вказаний захід забезпечення кримінального провадження, із цієї правової підстави, підлягає застосуванню у разі визнання майна, про арешт якого просить слідчий чи прокурор, речовим доказом у конкретному кримінальному провадженні. І на підтвердження того, що майно має доказове значення для конкретного кримінального провадження та є речовим доказом, сторона обвинувачення подає постанову про визнання його таким. Тобто, хоча кримінальний процесуальний закон і не визначає обов'язку слідчого, прокурора приймати процесуальне рішення про визнання вилученого майна речовим доказом, така необхідність фактично зумовлена сталою судовою практикою з даного питання.

Відсутність постанови про визнання майна речовим доказом неодноразово ставало підставою для відмови у задоволенні клопотання про арешт майна (ухвала Київського апеляційного суду від 25.01.2022 по справі 755/19132/21, пр. № 11-сс/824/304/2022 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102862447>), ухвала Дніпровського апеляційного суду від 12.02.2024 по справі № 182/7380/23, пр. № 11-сс/803/277/24 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/117006391>), ухвала Печерського районного суду міста Києва від 05.05.2023 по справі № 182/2323/23-к (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/110695776>), ухвала Вишгородського районного суду Київської області від 29.07.2021 № 363/2856/21 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/98800199>), залишена без змін за результатами апеляційного перегляду).

Можливість застосування вказаного заходу забезпечення кримінального провадження по відношенню до будь-якої особи (виходячи з ч. 3 ст. 170 КПК України), за відсутності у неї відповідного процесуального статусу у кримінальному провадженні, слугує підґрунтям для можливих зловживань з боку сторони обвинувачення при реалізації нею процесуальних можливостей визначених ст. 170 КПК України.

З метою недопущення цього слід детально аналізувати про-

цесуальне рішення слідчого, прокурора, яке власне і стає передумовою арешту з підстави, передбаченої п. 1 ч. 2 ст. 170 КПК України.

Слід зазначити, що законодавчі вимоги до постанови про визнання речовим доказом є загальними, як до будь-якого процесуального рішення слідчого, прокурора, і регламентовані вони ч. 5 ст. 110 КПК України.

Положеннями п. 2 ч. 5 ст. 110 КПК України закріплено, що постанови слідчого, прокурора повинні містити, серед іншого, відомості про мотиви її прийняття та їх обґрунтування. При цьому з конструкції даної правової норми вбачається, що зазначення вказаних елементів у відповідному процесуальному рішенні слідчого, прокурора є саме їх обов'язком, а не правом.

Однак, досить часто правоохоронці підходять до винесення процесуального рішення про визнання майна речовим доказом у кримінальному провадженні формально, не дотримуючись імперативних вимог, передбачених ч. 5 ст. 110 КПК України, та не викладаючи належним чином його мотивувальну частину.

Ніхто не заперечує, що відповідно до положень ч. 5 ст. 40, ч. 1 ст. 36 КПК України слідчий та прокурор є самостійними у своїй процесуальній діяльності, зокрема і у прийнятті відповідних процесуальних рішень. Однак, законодавець неспроста визначив загальні обов'язкові вимоги, яким повинно відповідати будь-яке процесуальне рішення слідчого, прокурора у кримінальному провадженні. Очевидно, така визначеність мала на меті окреслити дозволені межі поведінки сторони обвинувачення та, в першу чергу, закріпити на законодавчому рівні ті стандарти, яких слідчий, прокурор повинні дотримуватися при прийнятті своїх процесуальних рішень.

Проте, на практиці трапляються непоодинокі випадки, коли виклад мотивувальної частини постанови про визнання речовим доказом обмежується виключно описом обставин, які слугували підставами для її прийняття, та цитуванням норм кримінального процесуального закону

(як правило, одним лише дослівним перенесенням положень ч. 1 ст. 98 КПК України). За таких умов зміст процесуального рішення сторони обвинувачення унеможливає розуміння того, яким же саме ознакам речового доказу та яким його критеріям, закріпленим ст. 98 КПК України, відповідає той чи інший об'єкт. Тобто, воно, по суті, стає абстрактним шаблоном, у якому автор документу змінює лише обставини вилучення майна та його перелік.

І можливо, питання недотримання слідчим, прокурором вимог ч. 5 ст. 110 КПК України при винесенні постанови про визнання майна речовим доказом не породжувало б такої прискіпливої уваги, якби це процесуальне рішення не ставало фактично передумовою для обмеження права власності особи на таке майно. На практиці таке процесуальне рішення, на жаль, слугує свого роду «неписаною» підставою для арешту майна з метою забезпечення збереження речових доказів.

До того ж, досить часто таке процесуальне рішення становить основу клопотання про арешт майна (або навпаки, залежно від того, який документ створювався раніше). За таких умов необґрунтована постанова призводить до написання необґрунтованого клопотання, яке завідомо є формальним та таким, що явно не відповідає вимогам ст. 171 КПК України.

І саме тут власник майна або його представник чи захисник (якщо вирішується питання про арешт майна особи, яка притягається до кримінальної відповідальності) стикається з ситуацією, коли така абстрактна та формальна постанова про визнання майна речовим доказом утворює «штучну» підставу для втручання у конституційне право особи (право власності).

Не є сталою судовою практикою стосовно достатності для накладення арешту на майно особи з підстави, передбаченої п. 1 ч. 2 ст. 170 КПК України, однієї лише постанови про визнання такого майна речовим доказом. І, на жаль, трапляються випадки, коли суди, вирішуючи питання про арешт майна з підстави, передбаченої п. 1 ч. 2 ст. 170 КПК Укра-

їни, задовольняють клопотання сторони обвинувачення, в яких до матеріалів, які обґрунтовують його доводи, долучаються виключно лише витяг з ЄРДР, ухвала про дозвіл на обшук, протокол обшуку і формальна постанова про визнання речовим доказом абстрактного змісту.

У таких випадках потурання сторони обвинувачення, виходячи лише з існування постанови про визнання майна речовим доказом, є настільки яскраво вираженим, що по суті нівелює законодавчо закріплений принцип змагальності (ст. 22 КПК України) та є проявом правового нігілізму, спричинює наслідки у вигляді необґрунтованого обмеження конституційного права особи володіти, користуватися та розпоряджатися належним їй майном.

В контексті цього виключна проблема формальної постанови про визнання майна речовим доказом полягає, зокрема, і у тому, що дане процесуальне рішення слідчого, прокурора на стадії досудового розслідування не підлягає оскарженню. Виходячи з положень ч. 2 ст. 303 КПК України така можливість з'являється лише на стадії підготовчого провадження у суді, згідно з правилами ст.ст. 314-316 КПК України.

Таким чином, особа, майно якої формально визнано речовим доказом, за відсутності достатніх мотивів і належного обґрунтування такого процесуального рішення, змушена чекати щонайменше закінчення досудового розслідування (яке може тривати роками у так званих «фактових» провадженнях). І лише після скерування до суду обвинувального акту у кримінальному провадженні зможе висловити свою незгоду з формальною постановою про визнання речовим доказом, яка по суті стала єдиною підставою тривалого та необґрунтованого обмеження її конвенційного права на мирне володіння майном.

Відтак, період з моменту винесення слідчим, прокурором такої формальної постанови і до моменту появи реальної можливості її оскаржити може затягтися на роки. До того ж, оскарження на підготовчому провадженні даної постанови не тягне дієвих правових наслідків та не скасовує автоматично арешт такого майна.

Отже, ефективність оскарження на підготовчому провадженні постанови про визнання речовим доказом є доволі сумнівною.

З огляду на це, було б доцільним внести зміни до кримінального процесуального закону в частині можливості оскарження до суду на стадії досудового розслідування процесуального рішення слідчого, прокурора про визнання речовим доказом. Це б утворило передумови для реального дотримання принципу змагальності сторін кримінального провадження та позитивно вплинуло на зменшення випадків винесення формальних постанов про визнання речових доказів та, як наслідок, зменшення кількості необґрунтованих обмежень права власності.

Звісно, кримінальним процесуальним законом передбачена можливість оскарження в апеляційному порядку ухвали про арешт майна, накладений з метою збереження речових доказів, та можливість його скасування в порядку ст. 174 КПК України (у зв'язку з його необґрунтованим накладенням або якщо у подальшому його застосуванні відпала потреба). Проте, реалізація таких можливостей не гарантує позитивний результат. Все залежить від здійсненої судом оцінки постанови про визнання речовим доказом на предмет її відповідності вимогам ч. 5 ст. 110 КПК України, яка базується виключно на внутрішньому переконанні судді.

Відсутність здійснення перевірки такого процесуального рішення сторони обвинувачення призводить до нівелювання принципу змагальності сторін та надання невинуватих переваг одному учаснику провадження по відношенню до іншого.

Це також сприяє формуванню хибного уявлення у суспільстві стосовно того, що розгляд клопотання про арешт майна є суто декларативним, оскільки сам факт винесення постанови про визнання речовим доказом без сумніву гарантує результат у вигляді його арешту (тобто, ніби не суд вирішує питання арешту майна, а сама сторона обвинувачення), що по суті нівелює функцію реального здійснення судового контролю слідчим суддею.

Прийняття судами за належне того, що постанова слідчого, прокурора є самодостатньою передумовою, яка підтверджує доказове значення такого майна для кримінального провадження, породжує ситуацію, коли реалізація особою, щодо майна якої вирішується питання про арешт, визначених КПК України прав стає лише безперспективною формальністю.

Втім, за останні роки суди, відмовляючи в арешті майна з правової підстави, передбаченої п. 1 ч. 2 ст. 170 КПК України, притримуються позиції, що процесуальне рішення слідчого, прокурора про визнання вилученого майна речовим доказом не може бути єдиною умовою для його арешту, оскільки не є визначеною законом підставою для цього.

До прикладу: ухвала Київського апеляційного суду від 20.11.2019 по пр. № П-сс/824/3893/2019 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/85868106>), ухвала Голосіївського районного суду м. Києва від 27.01.2022 по справі № 752/11819/20 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/103046291>), ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 29.03.2023 по справі № 761/10011/23 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109978753>), ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 23.09.2022 по справі № 761/19447/22 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106467407>), ухвала Дніпровського районного суду м. Києва від 27.08.2021 по справі № 755/18137/19 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99253049>), ухвала Київського апеляційного суду від 27.01.2022 по справі № 757/52607/21-к (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/103242136>), ухвала Київського апеляційного суду від 24.04.2023 по справі № 757/6453/23-к (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/110768281>).

Статтю 1 Конституції України регламентовано, що Україна є правовою державою. І, в першу чергу, представники виконавчої та судової гілок влади мають неухильно дотримуватися у своїй діяльності тих принципів, які покликані реалізувати положення ст. 1 Основного Закону та сприяти тому, щоб воно не було суто декларативним.

В свою чергу, власникам майна, щодо якого вирішується питання про арешт, та їх представникам слід надавати особливу увагу процесуальному рішенням сторони обвинувачення про визнання такого майна речовим доказом, детально його аналізувати на предмет відповідності вимогам ч. 5 ст. 110 КПК України

та перевіряти, чи дійсно у постанові відображено, яким же саме ознакам, визначеним ст. 98 КПК України, відповідає конкретний об'єкт, з метою уникнення необґрунтованого арешту такого майна та недопущення безпідставного обмеження фундаментального права особи володіти належним їй майном.

Ігор Гарбарук

Життя після війни

Головні випробування для України розпочнуться після завершення війни. Це ключова теза, яку намагаюся донести думаючим верствам населення країни. Так, ці випробування будуть принципово іншими, ніж зараз, але не менш важкими та важливими для всіх нас

Третій рік війни. За відчуттями суспільство та бізнес давно приросувалось до поточних умов.

На територіях, що не знаходяться в безпосередній близькості від фронту, практично повна ілюзія довоєнного життя – магазини повні товарів і ніхто їх не видає за картками, відсутні ліміти споживання, працюють медичні та освітні заклади, в більшості будинків є світло і вода.

Кабмін на початку року індексував пенсії, підвищив рівень прожиткового мінімуму, зросла мінімальна зарплата — і все це під час війни. Мінфін замість доповіді про зростання зарплат та соціальних стандартів для військових відзвітував про зростання доходів державних службовців на 44.6% (в січні поточного року їх середня зарплата складала 38.6 тисяч гривень, а в серпні вже 55.8 тисяч гривень). Ми чуємо про постійне асфальтування доріг, по третьому разу, про висаджування клумб з квітами. І це в той час, коли фронт потребує снарядів та дронів з потужним БК. Про дороговартісні ремонти автомобільних розв'язок та мостів, які нікуди не ведуть, вже навіть не хочеться говорити.

Але говорити потрібно. Говорити правду. Як каже відома журналістка Яніна Соколова, якою б некомфортною вона не була.

Правду про те, що окрім величезного патріотичного єднання та самопожертви кращих до-

чок та синів нашої Держави, які не допустили нашої спільної загибелі на початку війни та продовжують віддавати свої життя за нас з вами сьогодні, – в Україні рясно процвітає корупція у закупівлях, цинізм з контрабандою на митниці, відірваність від реалій на державному рівні, коли весь тягар непопулярних рішень перекладають на рядового громадянина, в рази підвищуючи ціни на комунальні послуги і залякуючи підвищенням податків, і ще багато речей, пов'язаних з проблематикою детінізації економіки, про які не дуже популярно говорити.

Як в цій ситуації перемогти ворога? Як побудувати нову Україну на нових принципах, де головними та найбільш оплачуваними державою професіями стануть професія вчителя, лікаря та військового? Країну, де будуть цінуватись інженери та науковці, де буде розуміння, що Україна будується золотими руками людей робітничих, технічних професій, а не інфлюенсерів, таргетологів чи сторізмейкерів — з усієї поваги до представників цих професій.

Як побудувати Україну з чіткими пріоритетами розвитку? Не красти на закупівлях чи дорогах, а системно розробляти та систематично реалізовувати проекти, які будуть створювати додаткову вартість у всьому. Не вивозити з країни зерно та іншу сировину, не розпродавати природні багатства, подаровані нам долею, а будувати заводи і виробляти

продукцію кінцевого споживання, залишаючи найбільшу частку прибутку всередині Країни, а не віддавати їх закордонним підприємцям.

Все, що стосується надій на кшталт «Захід нам допоможе», потрібно забути.

Надії на те, що в зруйновану Україну прийдуть великі міжнародні інвестори і допоможуть нам все відбудувати — це або свідомо брехня, або повне нерозуміння реалій сьогоднішнього світу. Інвестор тим і відрізняється від мецената, що він іде туди, де він ще більше зможе заробити коштів. Він може прийти сюди лише для одного — дешево купити те, що залишилось, щоб потім перепродати і заробити ще більше.

Перш ніж надіятись на когось, ми повинні навчитись цінувати себе.

Західний інвестор прийде лише тоді, коли побачить живе поле для інвестицій, а його може створити лише національний бізнес та місцеві інвестори, для яких держава повинна запровадити настільки привабливі умови, щоб їм вигідно було працювати в Країні, зберігати тут кошти, а не виводити їх за кордон і відкривати бізнес вже там.

Держава повинна поставити захист національного бізнесу в першочерговий пріоритет своєї діяльності, адже саме він формує економічну безпеку України та її

Держава має захистити національний бізнес та українських інвесторів на рівні законодавства, створюючи такі закони, які допоможуть нашим бізнесменам розвиватись, а не бути із законодавством в постійній боротьбі

національний ВВП, забезпечує роботою мільйони сімей, платить податки і наповнює ними бюджет України, і саме цими коштами забезпечує її обороноздатність. Держава має всіма силами підтримувати національний бізнес, віддаючи йому перевагу за усіма видами закупівель за державні кошти.

Держава має захистити національний бізнес та українських інвесторів на рівні законодавства, створюючи такі закони, які допоможуть нашим бізнесменам розвиватись, а не бути із законодавством в постійній боротьбі. Захистити їх від неправомірних посягань величезної кількості контролюючих органів. Забезпечити збалансовану систему захисту прав бізнесу в українському суді, де часто правди не знайти, а судові процеси віддають нафтаїном формалізму та відсутністю бажання суддівського корпусу заглиблюватися в суть питання і приймати рішення не тільки за формальними ознаками.

Ось що потрібно нам всім на рівні суспільства, щоб з впевненістю дивитись в завтрашній день і бути впевненим в стабільності державних інституцій і держави в цілому.

Війна закінчиться, а нам потрібно будувати нову Україну!

А що ми бачимо сьогодні?..

Держава активно просуває тезу необхідності збільшення рівня оподаткування, перекидаючи проблеми власних прорахунків при формуванні бюджету на плечі бізнесу та населення.

Усвідомлено вважаю, що підвищувати податки під час війни та економічної кризи – рівноцінно тому, щоб залізти в кишеньку кожному з українців і намагатись витягнути звітди останнє.

До чого призведе підвищення податків, сьогодні зрозуміло абсолютно всім, окрім урядовців. По суті, в умовах суттєвого зниження купівельної спроможності населення бізнесу стає все важче знаходити свого клієнта. Підвищення податків призведе до того, що автоматично зросте собівартість продукції, тому бізнес її закладе в ціну товару, який вимушено стане дорожчий. Споживачі, тобто ми з вами, будемо приходити в магазини і бачити більш високу ціну — відповідно, нам доведеться платити більше. Ми як покупці з метою зменшити вартість покупки підемо з магазинів на ринки, де значно гірше обслуговування, але нижча ціна — відповідно, постраждають першими національні виробники, які працюють вбілу, і ми з вами – тому що ми за все будемо платити більше. В короткостроковій перспективі виникне ефемерна ситуація нібито збільшення надходжень до бюджету, ефект від якої зникне дуже швидко, а от збідніння населення, інфляція і проблеми виживання у компаній з білого сектору економіки залишаться.

Єдиним шляхом виходу з ситуації, коли бюджет Країни напівпорожній, а джерел його наповнення залишається все менше, потрібно згадувати класику американського законодавства, коли несплата податків вважається тяжким злочином.

Відповідно, держава має за рахунок фінансово-економічних інструментів зробити все, щоб стимулювати національні компанії до розвитку та допомагати їм, і при цьому слідкувати, щоб податки платили на ринку всі без виключення.

Безумовно, розробити та реалізувати ефективну програму детінізації «сірої» частини ринку — дуже непросто, але це реально може стати корисним та результативним інструментом наповнення бюджету.

Правильно сформований та прогнозований бюджет країни — це запорука стабільного життя в ній.

Після війни нам потрібно повернути мільйони українців, які виїхали на початку війни, адаптувались за кордоном і вже давно налагодили там власне життя. Переважна кількість це молоді люди, жінки з дітьми. Як їм повернутися додому? Чи є в них тут житло, робота та рідні, які їх чекають? За моїми песимістичними прогнозами, якщо держава не створить економічних стимулів,

Я закликаю думати, спільно формувати стратегію та інструменти для побудови успішної та економічно сильної України

до 70-80% молоді та людей у віці до 35-38 років вже не повернуться в Україну. А враховуючи втрати на фронті серед найбільш активної частини населення, нас очікує ще й демографічна проблема. Нещодавно ООН шокувала інформацією, що Україну очікує скорочення населення до 15,3 млн людей. Дуже не хочу вірити в те, що так станеться, але на рівні держави та суспільства потрібно реалізувати величезну кількість завдань, щоб це не відбулось.

Люди будуть повертатись в країну, створювати тут сім'ї і народжувати дітей тільки тоді, коли на рівні держави їм буде забезпечено місце роботи, житло та ключові соціальні гарантії — особливо для тих, хто найбільше постраждав від війни і втратив все.

Головні випробування для України розпочнуться після завершення війни. Саме тоді, коли макрофінансова допомога завершиться, ресурси за програмами матеріально-технічної допомоги перестануть надходити, Україна з топ-позицій інформаційної

стрічки світових подій практично зникне, а держави-донори замість пошуку ресурсів для нас зосередяться на проблематиці власних країн та свого населення.

Те, що в нас залишиться, — це сотні тисяч замінованих квадратних кілометрів української землі, зруйнована інфраструктура, знищені заводи та різноманітні важливі підприємства, це зруйновані людські долі, які неможливо оцінити ніякою валютою чи сумою коштів. А ще в нас залишаться борги, кредити, фінансові зобов'язання, які нам ніхто списувати не збирається.

Але також в нас залишиться надія і впевненість в тому, що ми здатні побудувати нове життя Країни на принципово іншому економічному та соціальному рівні.

Проблеми будуть завжди і до них потрібно бути готовими.

Я не закликаю опускати руки. Я закликаю думати, спільно формувати стратегію та інструменти для побудови успішної та економічно сильної України.

Людмила Кожура

Пані Людмילו, чому Ви обрали своїм професійним шляхом саме юриспруденцію?

Юриспруденція стала моєю мрією ще в школі, коли вивчала основи правознавства і неодноразово брала участь у шкільних олімпіадах. Мріяла бути суддею, як мій дядько. Я була переконана, що саме цей шлях мене чекає, оскільки його захопленість своєю справою надихала і неймовірно мотивувала.

Розкажіть, як все починалося, як рухалися кар'єрними сходами?

Вже на третьому курсі університету почала працювати помічником юриста, поєднуючи навчання і роботу. Проте після закінчення магістратури мені було запропоновано стати здобувачкою наукового ступеню і одночасно асистенткою кафедри та викладати. Спробую — подумала я. На старших курсах університету мене надзвичайно захоплювали молоді викладачі, які вміли цікаво донести не завжди цікаві предмети. Так я і залишилася у цій професії, більше не повертаючись до практичної діяльності у класичному її розумінні.

Працювати зі студентами — що може бути краще? Обмінюватися з ними думками, ідеями, енергією в процесі навчання, бачити їх зацікавлені очі, бути спроможною навчити і спрямувати до успіху — це і стало моїм покликанням. Мої студенти мене надихають і стимулюють.

Паралельно я написала кандидатську дисертацію, потім докторську. І працювала, працювала, працювала, пройшовши шлях у рідній Alma Mater від асистента кафедри до заступника завідувача

кафедри, заступника директора і, врешті, директорки інституту.

Свого часу Ви проходили стажування у Школі права Носамбрійського університету м. Ньюкасл (Великобританія). Розкажіть про це стажування — що найбільше запам'яталося та який досвід винесли?

Стажування у Великобританії надихнуло та черговий раз переконало, що викладацька діяльність може бути і повинна бути цікавою, сучасною та інноваційною. Студенти завжди сприймають і засвоюють навчальну дисципліну через призму особистості викладача. Відтак, чим більше ти працюєш над своїм професійним рівнем, тим якісніше вони засвоюють знання та охочіше ходять на пари.

Які найбільші відмінності української та зарубіжної шкіл права (юридичних факультетів)?

Таких відмінностей багато, починаючи від ментальної різниці у світоглядах здобувачів, підходах у кількості дисциплін на семестр, закінчуючи триваючим воєнним станом у нашій країні, який впливає на якість підготовки майбутніх правників та їх кількість.

Які, на Вашу думку, основні недоліки сучасної юридичної освіти?

Проблемами сучасної юридичної освіти є відсутність кадрового прогнозу щодо необхідної кількості правників на ринку праці, зavelика кількість закладів вищої освіти, які готують майбутніх юристів, а відтак — низький рівень підготовки до складання випускниками ЄДКІ, обсяг державного замовлення для підготовки май-

бутніх фахівців у сфері права не відповідає потребам держави і ринку. Насправді, це питання болічне і про нього не поговорити в межах одного запитання, адже сучасна юридична освіта знаходиться у стані турбулентності. Проте ми з колегами оптимістично дивимось у майбутнє і готові оперативно реагувати на зміни, які нас чекають.

Чим якісно відрізняється юрфак КНЕУ?

Наш юридичний інститут Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана є, по суті, особливим та унікальним, адже ми є ЗВО, де професійно зростає майбутня еліта нації, отримуючи класичну юридичну освіту з яскравим акцентом економічного спрямування. А ще ми активно займаємося науковою діяльністю, залучаючи наших студентів до значної кількості наукових конференцій та круглих столів. Успіхом користуються і наші програми з міжнародного права та політології. Також ми пропонуємо можливість для наших студентів пройти шлях від бакалавра права і магістра до доктора філософії з права та доктора юридичних наук, адже в нашому інституті успішно та активно працюють відповідні спеціалізовані ради для здобуття бажаними такого наукового ступеню. При підготовці юристів відчувається і більш ніж сторічний досвід нашого університету в цілому та потужний професорсько-викладацький склад інституту, яскравими представниками якого є такі відомі доктори і кандидати наук і професори — завідувачі кафедр, гаранті програм і просто найкращі фахівці своєї справи і колеги, як Богдан Богдана

Докторка юридичних наук, професорка, директорка навчально-наукового інституту «Юридичний інститут Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана», член Ради прокурорів України

У нас багато відомих випускників, які працюють і в державних структурах, і очолюють власні юридичні компанії

Володимирівна, Богданець Аліна Вікторівна, Власенко Валентина Василівна, Гапоненко Віра Анатоліївна, Гришко Оксана Миколаївна, Дмитренко Емілія Станіславівна, Задерейко Світлана Юріївна, Кузьменко Оксана Володимирівна, Манелюк Юрій Михайлович, Мачуська Ірина Борисівна, Ніколаєва Тетяна Михайлівна, Омельченко Андрій Володимирович, Рижук Юлія Миколаївна, Тітова Олена Сергіївна, Чиж Богдан Ігорович, Чорна Вікторія Григорівна, Шулженко Федір Пилипович і всі 95 науково-педагогічних працівників юридичного інституту.

Можу похвалитися і особливою родинною та теплою атмосферою, яку ми створили в інституті протягом останніх років, адже намагаємося побудувати зі студентами двосторонні відносини, поважаючи їх та розуміючи їх сучасні потреби та запити.

Чи є студенти, успішне навчання та подальша професійна кар'єра яких запам'яталися найбільше? Ким можете похвалитися?

У нас багато відомих випускників, які працюють і в державних структурах, і очолюють власні юридичні компанії. Без перебільшення, наші випускники — це

топові фахівці своєї справи. Боюся не згадати всіх, що нікого не образити, але на думку спадають прізвища Анни Зубкевич, бізнес-медіаторки, співзасновниці Агентства вирішення спорів; Ігоря Загальського, керуючого партнера адвокатського об'єднання «Загальський, Трофімов та партнери»; Євгена Блінова, адвоката, партнера АО Eterna Law, керівника практики міжнародного арбітражу; Наталії Полюшкевич (Мейер), засновниці консалтингового агенства «Confidence Consulting» (New York, USA); Імрана Анісімова, юриста Trust Me Law Firm; Вікторії Поліщук, адвокати, співзасновниці Адвокатського об'єднання «Bakhturynskyi Barristers»; Володимира Пушкіна, співзасновника та директора «Andberight» LAW Agency; Романа Кобця, радника, адвоката INPRAXI LAW; Наталії Хоменко, адвокати, співзасновниці, партнерки та виконавчої директорки (CEO) фармацевтичної компанії «БІО-ФУДФАРМ»; Ігоря Рижова, засновника та генерального директора «Ingvar Agency» та багато-багато інших. Ми пишаємося кожним нашим випускником та радіємо їх успіхам.

Ви є науковим керівником аспірантів при написанні

ними дисертаційних досліджень для здобуття наукового ступеня доктора філософії PhD. Розкажіть про цей напрямок своєї роботи.

Так, наразі я керую науковою підготовкою чотирьох аспірантів та одним майбутнім доктором юридичних наук. Перед цим під моїм керівництвом троє пошукачів успішно захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук та доктора філософії з права. Цей напрям своєї діяльності вважаю надзвичайно важливим, оскільки наукове обґрунтування, аналіз та переосмислення правових явищ, колізій законодавства та інших суспільних процесів та інституцій є можливим тільки за участі науковців, їх нелегкої та сумлінної праці.

Чого б побажали здобувачам вищої юридичної освіти у цьому навчальному році?

Здобувачам юридичної освіти і колегам бажаю впевнено дивитися у майбутнє, сміливо зустрічати та успішно долати виклики, якими сповнене сучасне життя кожного українця, вирити в успіх і щиро любити справу, якою займаємося. Все буде Україна, я дізнавалася!

Рік заснування: **2016**

Працівники: **83**

Керуючий партнер:

Тетяна Андріанова

Партнери: Олег Борійчук,
Дмитро Рибальченко, Яна Декусар

nōta group НА ЗАХИСТІ
УКРАЇНСЬКОГО
БІЗНЕСУ

НАША МЕТА

забезпечення комплексної підтримки бізнесу, від операційних процесів до стратегічного розвитку, створюючи надійну основу для реалізації амбітних бізнес-ідей наших клієнтів

НАШІ ЦІННОСТІ

репутація, чесність, конфіденційність, робота на результат, сервісність, індивідуальний підхід до клієнта

NOTA GROUP – це Business Development Partner, який пропонує індивідуальні рішення для трансформації, масштабування та розвитку бізнесу. Ми допомагаємо компаніям виходити на новий рівень у прибутковості, розмірі та потужностях, а також освоювати нові ринки та географічні території.

НАПРЯМКИ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

- Юридичний супровід
- Фінанси та бухгалтерія
- HR та кадровий супровід
- GDPR

Оберігаємо бізнес-мрії від повсякденних турбот

УСПІШНІ КЕЙСИ

1. Оскарження і скасування санкцій Світового Банку по відношенню до української IT-компанії. Ми одні з перших, а може й єдині, кому це вдалося в Україні.

2. Успішна практика оскарження та скасування рішень Комісії з питань зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в ЄРПН податкового органу і зобов'язання ДПС України зареєструвати розрахунок корегування до податкової накладної. Один з кейсів був на суму ПДВ понад 1 000 000 грн.

3. Успішне оскарження рішень Антимонопольного комітету України.

РЕЙТИНГИ

Nota Group посіла топову позицію у практиці «Військове право» у рейтингу «Лідери ринку 2024» за версією видання «Юридична Газета», у розділі «Лідери практики». Загалом компанія отримала відзнаки та посіла лідерські позиції у 5 практиках, серед яких: «IT/TMT», «Захист бізнесу», «CR», «Податкове право».

Компанію також було нагороджено Дипломом за високі показники «Компанії дружні до родини» 2023 (рейтинг було організовано The Page та GSR Ukraine), що визнає зусилля у створенні підтримуючого середовища для співробітників щодо сімейних цінностей як важливого елементу корпоративної культури.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ПРАЦІВНИКІВ

Щодо професійних компетенцій – увага звертається на профільний досвід, знання нормативних документів, що стосуються тієї чи іншої спеціалізації.

Компетенції: відповідальність, клієнтоорієнтованість та націленість на результат.

СПРАВИ PRO BONO

Ми соціально відповідальний бізнес. Nota Group – одна із перших компаній, яка долучилася до консультування на Волонтерській платформі «Поверни своє», що допомагає людям, які втратили своє житло внаслідок російської агресії.

Ми є частиною волонтерського руху безкоштовного консультування військових «Адвокати ЗСУ».

Також ми є частиною руху «Post war greening» – першої в Україні ініціативи повоєнного озеленення міст і територій, які постраждали внаслідок російської агресії.

ЗП/ШТРАФИ/КВАЛІФІКАЦІЯ

Проводиться аналіз ринку праці та аналізуються рівні зарплат у галузі. Ми категорично відкидаємо штрафний підхід як регуляцію рівня зарплати. Натомість ми використовуємо партнерську форму співпраці з нашими експертами, вони всі є фахівцями із високим рівнем відповідальності.

Навпаки, у нашій фірмі існує система бонусів для співробітників за певні якісні та кількісні показники. Крім матеріальної мотивації у фірмі існує ще й нематеріальна.

Ми всіляко підтримуємо бажання наших співробітників навчатися, отримувати другу освіту, підвищувати кваліфікацію. Ми є засновниками програми «Pro recovery» — це програма, що допомагає з професійним відновленням фахівців, які через особисті чи зовнішні обставини були змушені зробити тривалу паузу в роботі. А також направляємо наших співробітників на участь у семінарах, конференціях, круглих столах.

Екологічне право – засіб відновлення природного капіталу і підвищення якості життя громадян України

«Нам необхідна економіка XXI століття – та, яка буде синхронізована з системами життєзабезпечення Землі, а не та, яка їх знищує»

Лестер Браун,
член Римського клубу

Історія свідчить, що ускладнення соціальної організації потребувало відповідних правових засобів регулювання співжиття людей і запобігання кризовим явищам, які загрожували існуванню тих чи інших спільнот — протидії стану «війни всіх проти всіх».

Екологічне право як галузь права має певну дуальність: з одного боку, відображає стан розвитку людства, що дозволило сформулювати інструментарій для захисту природи – середовища фізичного існування людини, а також усвідомлення на рівні країн і міжнародної спільноти важливості збереження екосистем, з іншого – формується під впливом супутніх негативних аспектів прогресу (руйнації природного капіталу та споживацького відношення людей до довкілля), що вимагає відповідного реагування і втручання, зокрема, через судові позови.

Світова практика захисту екологічних прав сповнена прикладами, коли рішення суду спричиняли низку змін в галузевому законодавстві, а також впливали на різні сфери суспільного життя — від фокусу наукових досліджень до впровадження страхових механізмів і нових технологій для ресурсозбереження.

Деякі історії екологічного правозахисту навіть потрапляли на великі екрани, тим самим інформуючи мільйони людей на планеті про можливість змін і перемог, навіть, на перший погляд, в нерівних умовах. Наприклад, американська кінострічка «Темні води» (2019) оповідає про реальну історію притягнення великої хімічної корпорації

до відповідальності через приховування інформації про шкідливий вплив перфтороктанової кислоти на здоров'я, що спричинило серйозні захворювання у багатьох тисяч людей, сплати компенсацій за моральну шкоду постраждалим (сума сягала півмільярда доларів) і корективи державного контролю у сфері екологічної та продовольчої безпеки. Справа тривала майже 16 років, викликавши загальнонаціональний резонанс і спонукавши органи влади врахувати суспільний інтерес.

Досвід українського зеленого руху, який був інституціоналізований задовго до того, як маркер екологічності став медійним трендом, та його продовження в роботі правозахисних груп — теж варті екранізації. Адже деякі історії цілком підпадають під критерії трилерів та детективних сюжетів, які можуть бути цікавими навіть для вибагливої аудиторії.

В Конституції України зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Захист екологічних прав регулюється статтями 16, 50 Основного закону: забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи — катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду українського народу є безпосереднім обов'язком держави; кожен громадянин України має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та компенсацію завданого порушенням цього права шкоди.

Фактичний стан справ і конституційні положення потребували і потребують синхронізації. Згідно досліджень низки міжнародних організацій та національних наукових установ, Україна входила до переліку країн світу з високими екологічними ризиками і відповідними наслідками для населення.

Техногенні аварії, втрата біорізноманіття, забруднення водойм, виснаження земельних ресурсів тощо, погіршували як ресурсний, так і демографічний потенціал України. При цьому, природний капітал та багаті рекреаційні зони країни завжди були перевагою для екологічного відновлення, а значить сприятливого для проживання середовища, що, звісно, вимагало належного врядування і соціально-економічної моделі розвитку з врахуванням «екологічного сліду».

Тим паче, що позитивних прикладів збалансованого розвитку і високого рівня життя у світі вистачає — від Скандинавських країн, Південної Кореї до Австрії і Швейцарії. Екологічно благополучна країна означає ще й технологічно розвинута, а значить з потужною науковою базою і належним функціонуванням інституцій.

Звісно, фактор війни та агресії російської федерації проти України поглибив давні проблеми та спричинив екоцид в масштабах, які ще не бачила Європа. Необхідність лікування старих ран на тілі України та побудови якісно іншої моделі розвитку, що відповідатиме засадам конституційного устрою і зможе бути

Фактор війни та агресії російської федерації проти України поглибив давні проблеми та спричинив екоцид в масштабах, які ще не бачила Європа

функціонально у вирішенні загроз різного штибу, передбачає інституційну діагностику та розуміння соціальних витоків права і його управлінського потенціалу для стратегічних перетворень.

Екологічне право має особливе значення через його наскрізний характер і спрямованість на життя і здоров'я людини. Тому напрацювання в цьому секторі, а саме судові прецеденти та громадські ініціативи, важливі для міжсекторального коригування та вибудовування нової архітектури врядування.

Наприклад, корисною буде багаторічна практика адвокатів об'єднання «Імператив плюс» з експертами Risk Reduction Foundation (Олександр Лупейко, Володимир Костерін), які виокремили найбільш типові екологічні проблеми в громадах, а саме:

— забруднення водойм полігонами ТПВ, що давно не відповідають технічним вимогам експлуатації;

— пиління золівідвалів біля ТЕС та понаднормові викиди теплоелектростанцій;

— відсутність належних очисних на об'єктах агропромислового комплексу;

— техногенні аварії через порушення правил техногенної безпеки на підприємствах та поки декоративний характер екологічного страхування.

Судові позови від сотень людей, доказова база для судових процесів та низка позитивних рішень Верховного Суду складають цікавий фактаж для законодавців і центральних органів виконавчої влади. Адже інтеграційні процеси спонукають державний менеджмент Україну бути швидким і ефективним.

Людмила ЯРОШЕНКО,
Політолог, правник, радник адвокатського об'єднання «Імператив-плюс», керуючий партнер компанії «Грінбіз консалтинг»

В свою чергу, екологізація є показником розвинутості країни, а серйозне відношення до питань екологічної безпеки ознакою відповідальності керівництва країни.

Визнання у 2023 році екоциду новим злочином в міжнародному праві за ініціативи ПАРЄ додає Україні додаткових інструментів, щоб сформулювати нову політику безпеки з довгостроковим плануванням щодо компенсацій за збитки, спричинені війною, і запозиціонування досвіду управління екологічними ризиками країн-лідерів з якості життя.

Внутрішня впорядкованість та орієнтир на інтереси громадян стане фактором інституційного зміцнення та зовнішньополітичних переваг, де екологічне право буде мати стратегічне значення.

і фундаментальні дослідження, щоб забезпечити економічний і енергетичний добробут відповідно до логіки сталого розвитку.

Визнання у 2023 році екоциду новим злочином в міжнародному праві за ініціативи ПАРЄ додає Україні додаткових інструментів, щоб сформулювати нову політику безпеки з довгостроковим плануванням щодо компенсацій за збитки, спричинені війною, і запозиціонування досвіду управління екологічними ризиками країн-лідерів з якості життя.

Внутрішня впорядкованість та орієнтир на інтереси громадян стане фактором інституційного зміцнення та зовнішньополітичних переваг, де екологічне право буде мати стратегічне значення.

Адвокат, партнер,
керівник цивільної практики
Адвокатського об'єднання
«VERITY GROUP»

Дарина Старовойтова

Сімейні справи: що змінилось за 2,5 роки війни?

З початку війни всі правовідсини зазнали змін, сімейна сфера — не виключення. Правосуддя продовжує здійснюватись, проте у розгляді окремих сімейних спорів, все ж таки, є перешкоди і практичні проблеми. Головна проблема в тому, що практика судів першої та апеляційної інстанції не є усталеною і суперечить висновкам Верховного Суду.

Дані ООН свідчать, що на кінець квітня за межі України виїхало більше 6,5 мільйонів осіб.

Конвенція про права дитини, виходячи із рівності прав матері та батька, у пункті першому статті 9 проголосила правило, за яким дитина не повинна розлучатися з батьками всупереч їх бажанню, за винятком випадків, коли таке розлучення необхідне в найкращих інтересах дитини.

На час запровадження на території України надзвичайного або воєнного стану діють положення абзацу тринадцятого пункту 23 Правил перетинання державного кордону громадянами України, відповідно до яких виїзд за межі України дітей, які не досягли 16-річного віку, в супроводі одного з батьків, баби, діда, повнолітніх брата, сестри, мачухи, вітчима або інших осіб, уповноважених одним з батьків письмовою заявою, завіреною органом опіки та піклування, здійснюється без нотаріально посвідченої згоди другого з батьків та за наявності паспорта громадянина України або свідоцтва про народження дитини (за відсутності паспорта громадянина України)/документів, що містять відомості про особу, на підставі яких Держприкордонслужба дозволить перетин державного кордону.

Отже, до завершення воєнного стану один з батьків може вивести дитину за межі країни без дозволу іншого батька. Такі зміни були прийняті, безперечно, для забезпечення безпеки дітей, що підпадає під категорію «найкращі інтереси».

Все більше батьків, які залишились в Україні, звертаються із запитом: як брати участь у вихованні дитини, яка залишається за кордоном? Адже право на спілкування з дитиною, її виховання — це безумовне гарантоване право батька, проте його реалізація зараз під великим питанням.

Так само як і розгляд справ в судах про визначення місця проживання дитини, визначення способу участі батька у вихованні з дитиною, усунення перешкод у спілкуванні з дитиною.

Суди при розгляді справ, які стосуються дітей, насамперед мають виходити з інтересів самої дитини, враховуючи при цьому сталі соціальні зв'язки, місце навчання, психологічний стан тощо, а також дотримуватися балансу між інтересами дитини, правами батьків на виховання дитини і обов'язком батьків діяти в її інтересах.

В перелічених категоріях справ відповідно до норм Сімейного кодексу України обов'язковим є участь служби у справах дітей та надання нею висновку щодо суті спору.

Верховний Суд неодноразово наголошував на тому, що письмовий висновок є обов'язковим, і розгляд справи за його відсутності є порушенням статті 19 Сімейного кодексу України.

Ця позиція є незмінною і нещодавно була підтримана в постанові Верховного Суду від 02 травня 2024 року у справі № 369/8368/21. Зокрема, Верховний Суд зазначив, що за загальним правилом, передбаченим статтею 19 СК України та статтею 56 ЦПК України, у спорах між батьками щодо участі одного з батьків у вихованні дитини участь органу опіки і піклування є обов'язковою. Спеціалісти відповідного органу мають надати суду письмовий фаховий висновок щодо розв'язання спору.

У частинах четвертій-шостій статті 19 СК України встановлено, що при розгляді спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, визначення місця проживання дитини, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе, не на підставі закону або рішення суду, управління батьками майном дитини, скасування усиновлення та визнання його недійсним обов'язковою є участь органу опіки та піклування.

Орган опіки та піклування подає суду письмовий висновок щодо розв'язання спору на підставі відомостей, одержаних в результаті обстеження умов проживання дитини, батьків, інших осіб, які бажають проживати з дитиною, брати участь у її вихованні, а також на підставі інших документів, які стосуються справи. Суд може не погодитись з висновком органу опіки та піклування, якщо він є недостатньо обґрунтованим, суперечить інтересам дитини.

Тлумачення змісту зазначених приписів СК України дозволяє зробити висновок, що вони не допускають виключень щодо неотримання письмового висновку органу опіки та піклування при розгляді справ, де участь органу опіки та піклування є обов'язковою, з огляду на неможливість надати такий висновок.

Орган опіки та піклування подає суду письмовий висновок щодо розв'язання спору на підставі відомостей, одержаних в результаті обстеження умов проживання дитини, батьків, інших осіб, які бажають проживати з дитиною, брати участь у її вихованні, а також на підставі інших документів, які стосуються справи (висновок в постанові Верховного Суду від 10 липня 2024 року у справі № 127/16211/23).

Водночас, у постанові Верховного Суду від 11 грудня 2023 року

у справі № 523/19706/19 зазначено, що у випадку неможливості надати висновок, який ґрунтується на обстеженні умов, орган опіки і піклування з метою захисту інтересів дитини має використати всі можливі варіанти одержання інформації і оцінки обставин, що склалися, і за можливості надати висновок з посиланням на бесіди із родичами, знайомими, або з посиланням на інші документи та із вказівкою на те, що обстежити безпосередньо умови проживання неможливо.

У разі, якщо з тих чи інших причин висновок отримати не можна, суд має вирішити спір за наявними у справі доказами. Якщо з тих чи інших причин орган опіки та піклування відмовиться надати свій висновок у справі, де за приписами частин четвертої та п'ятої статті 19 СК України надання ним такого висновку є обов'язковим, ця обставина не означає неможливості розгляду та вирішення спору. Протилежний підхід є рівнозначним відмові у доступу до правосуддя і означає би порушення положень статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Зазначений підхід має загальний характер і є цілком справедливим для випадків, коли не було отримано письмового висновку органу опіки та піклування при розгляді справ, де участь органу опіки та піклування є обов'язковою, з огляду на неможливість надати такий висновок, зокрема, у зв'язку із перебуванням дитини за межами країни, перебуванням дитини на непідконтрольній території, неможливості встановити місце фактичного перебування дитини з одним із батьків тощо (висновок Верховного Суду в постанові від 11 грудня 2023 року у справі № 523/19706/19).

Тобто, у разі неможливості надати висновок служба у справах дітей має підтвердити це письмово.

Що відбувається на практиці? Деякі служби просто ігнорують і вказану норму, і ухвали судів про відкриття проваджень у справах з переліченими вище предметами спору, і навіть ухвали судів про витребування висновків. Відповідальності за ненадання висновку винні особи не несуть, а на словах представники служб пояснюють, що немає чого надавати.

Письмовий висновок служба у справах дітей складає на підставі, зокрема, спілкування з кожним з батьків з дитиною, вивчення умов проживання батьків та дитини.

З досягненням десяти років у дитини з'являється право не лише бути вислуханою і почутою, а й брати активну участь у вирішенні своєї долі, зокрема у визначенні місця проживання. Система правосуддя прислухається до дітей, серйозно ставиться до їх думок і гарантує, що інтереси дітей захищені. Належна увага повинна приділятися поглядам та думці дитини відповідно до її віку і зрілості. При з'ясуванні думки дитини доцільно зважати на те, що оцінка дитиною поведінки своїх батьків, життєвих обставин може бути необ'єктивною та зумовленою різними важелями впливу. У зв'язку з цим законодавець передбачив право суду постановити рішення всупереч думці дитини, якщо цього вимагають її інтереси (частина третя статті 171 СК України).

Але станом на сьогодні відсутність в Україні дитини та матері є прямою перешкодою у розгляді зазначених справ.

Наступні запити по популярності — позбавлення батьківських прав, але тут практика є сталою.

Верховний Суд неодноразово наголошував на тому, що позбавлення батьківських прав є крайнім заходом, який необхідно розглядати як виключний і надзвичайний спосіб впливу на недобросовісних батьків (постанови Верховного Суду від 29 липня 2021 року у справі № 686/16892/20, від 11 вересня 2020 року у справі № 357/12295/18, від 29 квітня 2020 року у справі № 522/10703/18, від 13 квітня 2020 року у справі № 760/468/18, від 11 березня 2020 року у справі № 638/16622/17, від 06 вересня 2023 року у справі № 545/560/21).

Свої рішення суди базують на тому, що права батьків і дітей, які засновані на спорідненості, становлять основоположну складову сімейного життя, а заходи національних органів, спрямовані перешкодити реалізації цих прав, є втручанням у права, гарантовані статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Між інтересами дитини та інтересами батьків повинна

існувати справедлива рівновага і, дотримуючись такої рівноваги, особлива увага має бути до найважливіших інтересів дитини, які за своєю природою та важливістю мають переважати над інтересами батьків.

Наведене узгоджується з висновками щодо врахування найкращих інтересів дитини при розгляді справ, які стосуються прав дітей, сформульованими у постанові Великої Палати Верховного Суду від 17 жовтня 2018 року у справі № 402/428/16-ц, Верховного Суду від 02 грудня 2020 року у справі № 180/1954/19, від 13 листопада 2020 року у справі № 760/6835/18, від 09 листопада 2020 року у справі № 753/9433/17, від 02 листопада 2020 року у справі № 552/2947/19, від 24 квітня 2019 року у справі № 300/908/17, від 12 вересня 2023 року у справі № 213/2822/21.

Якщо позивачем не доведено умисне невиконання відповідачем своїх батьківських обов'язків щодо дитини – підстави для застосування такого крайнього заходу впливу, як позбавлення її батьківських прав відсутні.

Відмітимо, що у зв'язку із мобілізацією кількість справ про позбавлення батьківських прав, при розгляді яких відповідач погоджується з позовом, зростає в рази.

Але майже одразу Верховний Суд зазначив, що суди не вправі покласти в основу свого рішення лише факт визнання позову відповідачем, не дослідивши при цьому обставини справи. Тобто повинно мати місце не лише визнання позову, а й законні підстави для задоволення позову (висновок Верховного Суду в постанові від 29.11.2023 у справі № 607/15704/22).

До речі, навіть думка дитини з цього питання не може бути єдиною підставою, яка враховується при вирішенні питання про позбавлення батьківських прав (постанови Верховного Суду від 13 липня 2022 року у справі № 705/3040/18, 07 листопада 2023 року у справі № 601/928/22).

Цікава практика сформувалась за останній час у справах про визначення місця проживання дітей.

Якщо малолітня дитини проживає з одним з батьків,

а інший проти цього не заперечує — підстави для задоволення позову про визначення місця проживання дитини відсутні, так як права позивача не порушені (висновок Верховного Суду в постанові від 10 липня 2024 року у справі № 127/16211/23).

На нашу думку, це суперечливий, навіть дещо формальний висновок, оскільки відповідчі можуть стверджувати про відсутність заперечень під час розгляду справи, проте своєю поведінкою при реалізації батьківських прав діяти всупереч правам іншого з батьків.

Справи про розірвання шлюбу, поділ майна подружжя, спадкові спори не потребують обов'язкової безпосередньої присутності сторони, такі справи продовжують розглядатися в умовах воєнного стану.

Сторони повідомляються про розгляд справи, отримують процесуальні та інші документи всіма можливими способами: в Електронному суді, поштовим зв'язком, в телефонному режимі, електронною поштою, в месенджерах.

Звичайно, належне повідомлення має надважливе значення для вирішення справи та її подальше виконання, водночас, відсутність сторони має певні процесуальні наслідки (оскарження рішення в подальшому, поновлення строку на вчинення процесуальних дій тощо), але не є перешкодою розгляді справи судом.

Таким чином, проблема віддаленості дитини від батька, який залишається в Україні, що спричиняє порушення прав батька на спілкування з дитиною та її виховання, потребує вирішення на законодавчому рівні.

Це може бути декілька варіантів: можливість проведення комісій у справах дітей в режимі онлайн з обов'язковою участю матері та встановлення графіку спілкування онлайн, визначення терміну повернення дитини до України у разі припинення правового режиму воєнного стану тощо.

Питання захисту прав військовозобов'язаних та військовослужбовців під час воєнного стану

Стаття з Конституції України встановлює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Стаття 59 Конституції України визначає, що кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Питання захисту військовозобов'язаних під час мобілізації та військового стану є ключовим та складним аспектом надання правової допомоги, яку надають адвокати.

Майже кожного дня адвокати зіштовхуються з проблемами при наданні правничої допомоги військовозобов'язаним, що пов'язані із протиправною та незаконною діяльністю представників Територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП).

Працівники ТЦК та СП вчиняють незаконні дії у наданні захисту прав клієнта адвокатом, незаконного утримання особи, вилучення засобів зв'язку та грубого поводження, а також не допущення на територію ТЦК та СП адвокатів, ігнорування реєстрації документів через представників, не надання відповідей на адвокатські запити тощо.

У таких ситуаціях адвокат повинен виявляти високий рівень професіоналізму, комунікації та вміння ефективно використовувати юридичні засоби для захисту інтересів свого клієнта.

Розроблення максимально ефективної стратегії захисту прав військовозобов'язаного є критично важливою. Адвокат, з урахуванням етичної складової, по-

винен виходити із особливостей обставин ситуації, яка склалася, та використовувати юридичні засоби, щоб не допустити порушення, невизнання законних прав та інтересів клієнта і максимально мінімізувати негативні наслідки.

11 квітня 2024 року Верховною Радою України було прийнято Закон України № 3633-IX (надалі — Закон) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку», який набув чинності 18 травня 2024 року, яким були внесені зміни до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію».

16 травня 2024 року Кабінет Міністрів України постановою № 560 затвердив «Порядок проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період» (надалі — Порядок).

Закон має вищу юридичну силу стосовно всіх інших нормативно-правових актів і є нормою прямої дії, всі підзаконні нормативно-правові акти приймаються на основі законів та за своїм змістом не повинні суперечити їм. Підпорядкованість таких актів законам закріплена у положеннях чинної Конституції України.

В статті 2 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» зазначено, що правовою основою мобілізаційної підготовки та мобілізації є Конституція України, Закон України «Про оборону України», цей та інші закони України, а також видані відповідно до них нормативно-правові акти.

Отже, нормативно-правові акти мають відповідати Конституції України та законам України, зокрема Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію».

Проте, вищезазначений Порядок містить невідповідності із Законом — щодо вимоги по наданню додаткових документів для доведення підстав для відстрочки, які не передбачені Законом та через неузгодженість штучно звужують коло осіб, які мають право на отримання відстрочки на підставі положень Закону.

Виходячи із вищезазначеного, виникає правова колізія, яка нівелює безумовне право осіб на реалізацію законного права на відстрочку наданого:

— за пунктом 9 ч.1 ст. 23 Закону — для осіб, зайнятих постійним доглядом за хворою дружиною (чоловіком), дитиною та/або своїми батьком чи матір'ю, які мають серйозні проблеми зі здоров'ям, підтвержені висновком медико-соціальної експертної комісії (МСЕК) чи лікарсько-консультативної комісії (ЛКК) закладу охорони здоров'я;

— за пунктом 13 ч.1 ст. 23 Закону — на підставі наявності (утримання) одного з батьків (батьків дружини або чоловіка) з інвалідністю I чи II групи. Такого у правовій Державі не повинно бути — це протиріччя між Порядком та Законом.

Загальновідомо, що відстрочка на підставі Закону надається на період воєнного стану, тобто на 90 діб, а потім військовозобов'язаний повинен знову збирати документи, які вже подавав, для отримання відстрочки на наступні 90 діб.

Якщо є постійний стан підопічної особи (інвалід I або 2 групи), чому доглядач повинен знову подавати документи на відстрочку і очікувати тривалий час Довідку?! Чому б не визначити із самого початку разово тривалий строк відстрочки?!

Тобто, виникає потреба у перегляді строку дії відстрочки від

мобілізації в сторону збільшення. Оскільки підставою для отримання відстрочки в багатьох випадках є наявність інвалідності, або наявність дітей, батьків, чоловіка чи дружини з встановленою інвалідністю, а термін, на який встановлюється інвалідність або надається висновок ЛКК, складає мінімально один рік, недоцільно встановлювати строк дії відстрочки у три місяці. Збір, подання та обробка документів на продовження строку відстрочки кожні три місяці створить зайве перевантаження на органи та установи місцевого самоврядування та підрозділи ТЦК та СП.

Окремої уваги заслуговують питання захисту прав військовослужбовців та членів їх сімей.

На сьогоднішній день для всіх військовослужбовців встановлюється єдина система правового та соціального захисту з урахуванням грошового, матеріального та інших видів забезпечення відповідно до їхньої посади, військового звання, кваліфікації, тривалості та умов служби.

Правовий захист військовослужбовців — функція держави. Він передбачає закріплення у законодавчих актах України прав та свобод військовослужбовців, їхніх обов'язків та відповідальності, соціальних пільг і гарантій, а також правовий механізм їх реалізації.

Соціальний захист військовослужбовців також є функцією держави, спрямованою на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їхньої службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі. Це право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, у старості, а також в інших випадках, передбачених законом (стаття 1 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»).

Забезпечення виконання вимог законів, інших нормативно-правових актів щодо соціального й правового захисту військовослужбовців покладається на органи державної влади та органи місцевого самоврядування (стаття 4 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»).

Слід зазначити, що відповідна система соціальних і правових гарантій не поширюється на членів сімей військовослужбовців, які загинули чи померли під час проходження військової служби внаслідок вчинення ними злочину чи адміністративного правопорушення, або якщо загибель (смерть) військовослужбовця сталася внаслідок вчинення ними дій у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння, чи є наслідком навмисного заподіяння собі військовослужбовцем, військовозобов'язаним чи резервістом тілесного ушкодження (стаття 3 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»). Ніхто не має права обмежувати військовослужбовців та членів їхніх сімей у правах і свободах, визначених законодавством України (стаття 2 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»).

Держава гарантує військовослужбовцям та членам їхніх сімей соціальний і правовий захист відповідно до законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів (стаття 19 Статуту внутрішньої служби). Соціальні послуги членам сімей військовослужбовців надаються в порядку, визначеному чинним законодавством України, що визначає умови та зміст допомоги, належної сім'ям та особам, які потребують сторонньої допомоги для поліпшення якості їхньої життєдіяльності. Такі послуги можуть надаватись як періодично

Наталія ПАВЛОВСЬКА,
адвокат, к.ю.н, доцент

(за зверненням або за необхідності), так і шляхом здійснення соціального супроводу (забезпечення комплексної допомоги у вирішенні проблем). Надаються такі послуги за принципом добровільності вибору отримання чи відмови від соціальних послуг та з урахуванням терміну, необхідного для вирішення проблем (стаття 3 Закону України «Про соціальні послуги»).

Враховуючи вищезазначені факти та грубі порушення прав людини, недотримання права на правничу допомогу та колізії в законодавстві, відбувається штучне створення додаткових корупційних ризиків на місцях, що призводить до перевантаження судової системи. Відповідно, знижується рейтинг України як правової держави на міжнародній арені.

Андрій Приходько

КОНСУЛЬТАНТ
ЮРИДИЧНИЙ МАРКЕТПЛЕЙС

Пане Андрію, Ви є засновником Юридичного маркетплейсу КОНСУЛЬТАНТ — онлайн-платформи у сфері юридичних послуг. За версією HiIL Inovative Justice Challenge 2021 Ukraine — це кращий юридичний стартап України. Ви стали першим національним сервісом такого типу, першими інтегрували ШІ (Chat GPT) та не просто інформуєте про юридичні проблеми з відкритих даних, а вирішуєте їх «під ключ». Як виникла ідея створення такого продукту та з чого все починалося?

Ідея створення КОНСУЛЬТАНТ з'явилася у 2020 році, коли я почав шукати рішення для оптимізації юридичних послуг. Моя юридична компанія вже мала великий досвід роботи з клієнтами, але під час пандемії стало зрозуміло, що ринок потребує доступнішого рішення. Онлайн-платформи стали способом зробити юридичні послуги доступнішими для широкого кола користувачів. Інтеграція штучного інтелекту, як, наприклад, ChatGPT, дозволила вирішувати завдання клієнтів не лише пропонуючи повне вирішення їхніх юридичних проблем, але й через консультації прямо в самому додатку.

Скільки на сьогодні зареєстрованих юристів та користувачів у мобільному застосунку КОНСУЛЬТАНТ?

Наразі у системі зареєстровано понад 2000 юристів. Кількість користувачів постійно зростає, особливо після запуску наших послуг за кордоном. У середньому мобільний застосунок активно використовують десятки тисяч клієнтів, які шукають швидкі та доступні юридичні рішення.

Розкажіть про категорії доступних послуг та рішень для складних ситуацій, які пропонує сервіс.

Ми пропонуємо повний спектр юридичних послуг у 18 основних практиках: від сімейного права і спадкових справ до міграційного та корпоративного права. Інновацією може назвати не якусь конкретну послугу, а сам процес виконання роботи: ми намагаємось якомога більше спростити процес комунікації та старту роботи над необхідною послугою, що надає клієнтам можливість отримати допомогу юриста у будь-якій ситуації.

Як відбувається оформлення замовлення та вибір консультанта?

Клієнт може оформити замовлення через наш мобільний додаток або вебсайт. Після заповнення заявки менеджер підбирає відповідного фахівця на основі його досвіду і рейтингу. Також користувачі можуть самостійно обирати юриста, виходячи з їхнього профілю та відгуків від інших клієнтів.

Чи відрізняються ціни за ваші послуги від середньоринкових?

Ми прагнемо зробити юридичні послуги доступними, тому ціни на наші послуги конкурентоспроможні. У той же час, ми гарантуємо високу якість обслуговування. Для нас важливо, щоб клієнт отримав не лише доступну, але й професійну допомогу. Ми гарантуємо, що юрист, який взявся за роботу — виконає обіцяну роботу. У разі невиконання ми надамо іншого спеціаліста.

Як перевіряєте фахівців, які реєструються на сервісі?

Ми ретельно перевіряємо кожного юриста, який хоче приєднатися до нашої платформи. Це включає перевірку документів, досвіду роботи, репутації та наявності будь-яких судових рішень щодо їхньої діяльності. Кожен юрист та адвокат, заповнюючи реєстраційну форму, бронює вільний час з керівником відділу по роботі з юристами, щоб провести зум-співбесіду задля підтвердження статусу кваліфікованого юриста. Ми впевнені, що працюємо тільки з перевіреними професіоналами.

Як формується рейтинг юристів КОНСУЛЬТАНТА?

Рейтинг формується на основі відгуків клієнтів, якості виконаних завдань, часу на виконання і загальної задоволеності клієнтів. Така система дозволяє забезпечити прозорість і справедливість у виборі юристів.

Чимало подібних сервісів несуть для клієнтів фінансові ризики, пов'язані із невиконанням або неякісним виконанням завдань виконавцями. Ви забезпечуєте своїх замовників від таких ризиків?

Ми гарантуємо якість послуг, що надаються через нашу платформу. У разі виникнення проблем клієнт може звернутися до нашої служби підтримки, яка розгляне скаргу і забезпечить вирішення ситуації. Для нас важливо підтримувати високі стандарти обслуговування і мінімізувати ризики для клієнтів. Ми гарантуємо повернення коштів у випадку, якщо жоден з наших юристів не зможе виконати роботу, адже отримання коштів проводиться лише після закінчення роботи.

Чи надає сервіс консультації pro bono?

Так, у нас є практика надання безкоштовних консультацій у рамках певних соціальних програм. Ми розуміємо важливість доступу до правосуддя для всіх верств населення і надаємо допомогу тим, хто цього найбільше потребує. Кожен потребує цього українець має можливість її отримати за лінком у наших соцмережах.

Нещодавно ваш юридичний маркетплейс приєднався до Diia.City United. Що спонукало до такого рішення?

Приєднання до Diia.City дозволяє нам отримати доступ до нових технологічних рішень та співпрацювати з іншими провідними IT-компаніями. Це також сприяє більшому впровадженню інновацій у нашу діяльність і допомагає розширювати можливості для наших клієнтів.

З якими викликами сьогодні стикається впровадження LegalTech послуг в Україні?

Основні виклики — це права невизначеність щодо нових технологій, а також низька цифрова грамотність серед частини населення. Проте ми активно працюємо над тим, щоб долати ці бар'єри, пропонуючи зручні та зрозумілі сервіси для всіх.

Вирішуємо одразу дві проблеми:

- 1) юристи мають низьку технологічну інформативність, а технологічні сервіси не гарантують дохід;
- 2) клієнти мають страх через відсутність гарантій виконання їх замовлення та складність освоєння технологій сайту.

Зараз КОНСУЛЬТАНТ працює також в Польщі, Великій Британії та починає свою діяльність на ринку США. Чи плануєте вихід на інші ринки?

Так, ми активно розглядаємо можливість виходу на інші європейські ринки. Наша мета — стати провідним постачальником юридичних послуг не лише в Україні, але й за її межами, пропонуючи клієнтам за кордоном надійні та зручні рішення.

Наша модель роботи дуже легко масштабується. Ми зрозуміли це на досвіді країн, в яких вже функціонуємо. В цьому році ми будемо розширюватись на дуже велику кількість країн, головна ціль — США.

